

Kungl Utrikesdepartementet

Avd: 5

Grupp: 2

Mål: En^I

Efterforskning av

Raoul Wallenberg

1959, aug. - sept. 1960

41.

KUNGL.
SVENSKA AMBASSADEN

Wien den 29 juli 1959.
Strängt förtroligt. 1 bil.

4/8

Patriksson vid bit / 1/2

Balcar (Hilbermann) ✓

Broder,

aa/ 1/2

För departementets dossier i Wallenberg-affären ber jag härmed få överlämna en promemoria om ett samtal jag haft med ministerialrådet i österrikiska inrikesministeriet Peterlunger angående en av mig i mars 1954 avslöjad bedragare vid namn Balcar. Departementet har redan en vidlyftig aktsamling om denne.

Jag har direkt sänt kopior av promemorian till Jarring, Thulin och Lorentzon, vilka alla på sin tid följde denna fråga med särskild uppmärksamhet.

Sven Allard
Sven Allard

Sven Allard

Herr Utrikesrådet S. Åström,
Utrikesdepartementet.

766

Cf

P.M.

Enligt överenskommelse besökte mig ministerialrådet Peterlunger i österrikiska inrikesministeriet i går och medförde polisens dossier över Rohan-Balcar, vilken, som bekant, under senare delen av 1953 och 1954 var inblandad i Wallenberg-affären.

Ehuru de österrikiska handlingarna icke innehöllo särskilt märkliga nyheter, skall jag i det följande återgiva de viktigaste uppgifterna som Peterlunger med ledning av dessa föredrog för mig.

Den österrikiska polisen fick för första gången sin uppmärksamhet riktad på Rohan - såsom denne då troddes heta - i januari 1954. Anledningen härtill synes ha varit, att denne under hösten 1953 flera månader vistades i Wien utan någon påtaglig sysselsättning. Man följde därför Rohans förhållanden utan att dock finna några omständigheter, som kunde föranleda ingripande mot honom från polisens sida. I maj 1954 erhöilo de österrikiska myndigheterna av en tillfällighet kännedom om att Rohan icke var den han utgav sig för samt att han i verkligheten hette Balcar. Orsaken till denna upptäckt var, att polisen häktat en för narkotikahandel misstänkt tjeckoslovakisk undersåte vid namn Svoboda. Under förhören med den sistnämnde framkom att denne arbetade för den tjeckoslovakiska underrättelsetjänsten och för dennas räkning länge varit verksam i Västtyskland. Svoboda berättade samtidigt, att han haft en medhjälpare vid namn Balcar, med vilken han bl.a. samarbetat i Västtyskland 1952, då den senare tidvis vistats i Frankfurt och därifrån utfört spioneriuppdrag för den tjeckoslovakiska underrättelsetjänstens del. Ytterligare undersökningar ledde snart till det resultatet, att Balcar och Rohan voro identiska. På grund härav började givetvis den österrikiska polisen att

med ett helt annat intresse ägna sig åt Balcars förehavanden...

Fortsatta efterforskningar och hänvändelser till västerländska underrättelseorganisationer gävo vid handen, att Balcar 1948 på ett legalt pass erhållit fransk inresevisering och då begivit sig till Frankrike. I sistnämnda land hade han begått åtskilliga brott - huvudsakligen förfälskningar och bedrägerier - för vilka han dömts och efterspanades. 1950 hade han spårats i Västtyskland, där han även anställdes av den amerikanska underrättelsetjänsten och samtidigt arbetade för motsvarande tjeckoslovakiska organisation. Amerikanerna hade så småningom upptäckt Balcars ställning som dubbelagent och av denna anledning häktat och inspärtrat honom någon tid. Min interlokutör underströk i detta sammanhang, att så många belägg funnos för Balcars verksamhet inom den tjeckoslovakiska underrättelsetjänsten, att hans anställning av denna måste anses ställd utom varje tvivel.

Då Balcar på sensommaren 1954 återvände till Wien och någon kortare tid därefter av de österrikiska myndigheterna införpassades i undersökningshäkte, hade han, som bekant, sökt göra gällande, att han arbetade "för den svenska underrättelsetjänsten och ägde höga och mäktiga beskyddare inom denna". Han hade visserligen, enligt vad han uppgav, haft en del kontroverser med "sina chefer" i Stockholm, varibland särskilt hr Danielson omnämndes. Dessa svårigheter hade emellertid uteslutande haft sin grund i de intriger han varit utsatt för från vissa mot honom fientligt inställda personers sida. Dessa hade bl.a. haft fräckheten att göra gällande, att han icke hette Rohan utan Balcar. Så småningom hade missförståndet uppklarats och han försäkrade nu de österrikiska myndigheterna, att han "återtagit sitt tidigare arbete inom den svenska underrättelsetjänsten". För att bevisa detta hade han bl.a. erbjudit sig att på svenska beskickningen avhämta och ställa till de österrikiska myndigheternas förfogande en hel del värdefullt material om den svenska underrättelsetjänstens organisation, som där förvarades och som han fortfarande hade tillgång till. Bl.a. hade han erbjudit sig att till de österrikiska myndigheterna överlämna ett omfattande kartotek över svenska agenter. "Chefen för det svenska spioneriet i Österrike", Lorentzon, hade nedlagt oerhörda kostnader på sammanställandet av detta kartotek. Enligt Peterlunger hade österrikarna avböjt sistnämnda erbjudande och samtidigt frågat Balcar av vilket skäl han beslutat sig för att begå en så illojal handling emot svenskarna.

Balcar hade då svarat, att hans anbud uteslutande dikterats av "hans hat emot Lorentzon", vilken icke till dess rätta värde uppskattat hans arbete och berett honom stora svårigheter.

Till min stora överraskning berättade vidare Peterlunger, att såväl Pammer som den kriminalkommissarie, vilken huvudsakligen skött förhören med Balcar, varit fullt övertygade om att denne talat sanning och därför trott, att svenska beskickningen försökte föra dem bakom ljust, då den informerat de österrikiska myndigheterna om vissa sidor av Balcars verksamhet och hemställt att dennes förehavanden skulle särskilt observeras och följas. Peterlunger sade sig själv ha företrätt en motsatt uppfattning men under en lång tid icke lyckats övertyga Pammer.

Då Balcar därför föreslagit, att han skulle tillfälligt frigivas och tillåtas att under skuggning av en österrikisk polisagent begiva sig till den svenska beskickningen för att avhämta en koffert, som han sade sig där förvara, hade Pammer utan betänkande lämnat sitt tillstånd därtill. Balcar hade en söndagsförmiddag begivit sig till Liechtensteinstrasse 51. Den polistjänsteman, som skuggade honom, hade ställt sig på trottoaren mittemot beskickningshuset och sett, att han insläpptes i detta samt efter cirka 15 à 20 minuter återvände medförande en handkappsäck. Den omständigheten, att Balcar utan svårighet erhållit tillträde till svenska beskickningen hade i än högre grad styrkt Pammer i hans övertygelse om att denne "arbetade för den svenska underrättelsetjänsten" även om beskickningstjänstemännen icke öppet ville medgiva detta.

Så mycket större blev därför Pammers misräkning, då den kappsäck Balcar avhämtat öppnades och ^{visade sig} icke innehålla vare sig det utlovade kartoteket över svenska agenter eller annat seriöst material över den svenska underrättelsetjänstens organisation.

Såvitt den österrikiska polisen hade sig bekant, hade Balcar icke återvänt till landet sedan han i december 1954 utvisades och via Salzburg begav sig till Västtyskland. De med namnet Shudy undertecknade påskhälsningar, som beskickningen under de senaste åren regelbundet mottagit, härrörde av allt att döma icke från Balcar. Sedan jag för några månader sedan överlämnat ett av dessa kort till Peterlunger, hade en undersökning på ort och ställe verkställts. Denna hade visat, att en man vid namn Shudy existerade och även var bosatt på Wollzeile under den uppgivna adressen. Shudy hade tagits i förhör och medgivit,

att han själv skrivit korten ifråga. Han skulle, enligt Peter-
lunger, vara en lätt rubbad person, vilken regelbundet sände
påskhälsningar till påven och vissa för honom sympatiska länders
beskickningar i Wien. Shudy hade bestämt förnekat, att han
kände Balcar eller någonsin haft beröring med denne.

De sista uppgifterna om Balcar, som den österrikiska poli-
sen emottagit, visade, att denne någon gång under 1955 befunnit
sig i Paris. En av Balcars tidigare vänner eller medarbetare,
med vilken polisen kommit i förbindelse, hade vidare meddelat,
att han vid ett tillfälle förehållit denne det orätta i att för-
leda den svenska flickan Biörnstad att ingå äktenskap med honom.
Balcar hade då till sitt försvar sökt göra gällande, att han i
stället gjort fröken Biörnstad en stor tjänst. Han uppgav näm-
ligen, att han själv icke, såsom allmänt troddes, var far till
hennes barn och att han ingått äktenskapet uteslutande för att
legitimera detta, vars födelse^{då} snart väntades.

Wien den 29 juli 1959.

Sven Allard

7/8-59

KOPIA

KUNGL SVENSKA
BESKICKNINGEN

Vorosjilov vädjar till
kung Paul I för Manolis
Glezos

107 B. 6.2.59

Moskva den 17 juli 1959.

Nr. 499

1 bil.

BP 1

KUNGL. UTRIKESDEPARTEMENTET.

Onumr. delgivning.

Stockholm den 7 augusti 1959.

Överlämnas jämte bilaga för
kännedom till Beskickningschefen i

Euv. Lindberg in del / offes

Enligt uppdrag:

Lennart Hennings

(Lennart Hennings)
tjfr. Byråchef.

Till Hans Excellens Herr Ministern för Utrikes Ärendena.

För departementets dokumentation får jag värdsamt
härmed insända engelsk översättning av en den 10 juli i
den sovjetiska pressen återgiven vädjan från ordföranden
i Högsta Sovjets presidium K. Vorosjilov till konung
Paul I av Grekland att frige den för spioneri misstänkte
och åtalade och speciellt från tiden för den tyska
ockupationen av Grekland som motståndsledare kände
Manolis Glezos. Till förmån för samme Glezos riktade
det norska Arbeiderpartiet i början av året en vädjan
till de fyra stormakterna.

Rolf Sohlman

R 72 N

Friday, July 10, 1959

AVERT THE DANGER TO THE LIFE AND FREEDOM OF MANOLIS GLEZOS

To His Majesty Paul I, King of the Hellenes

Athens

Your Majesty,

The Supreme Soviet of the USSR and I personally, are receiving numerous appeals from public and trade-union organisations, cultural leaders, scientists, individual citizens of the Soviet Union and foreign countries requesting assistance in averting the danger which looms over the life and freedom of Manolis Glezos.

Public opinion in the Soviet Union is gravely alarmed over the fate of the Greek progressive public leader, the national hero of Greece, Manolis Glezos, whose life and freedom are in jeopardy.

The name of Manolis Glezos is well-known to the peoples of the Soviet Union who are bound with the people of Greece by the blood shed jointly in the struggle against fascist invaders. Manolis Glezos made his glorious contribution to the struggle for the freedom and independence of his Homeland and the Soviet people are well aware of his feat.

Guided by humane considerations, I deem it my duty, your Majesty, to acquaint you with public opinion in the Soviet Union and on my own part I ask that measures be taken to set Manolis Glezos free.

With sincere respect,

K. VOROSHILOV

The Kremlin, Moscow, July 9, 1959

(All papers. In full.)

* * *

All today's papers give the TASS dispatch from Athens about the beginning of the shameful and provocative trial of the Greek national hero Manolis Glezos. Pravda publishes a dispatch from its own correspondent in that city about the beginning of this travesty of justice under the heading "Challenge to Honour and Conscience of Nation."

Under the heading "Our Wrath Has No Limit," Izvestia says in an editorial today:

Our vast homeland is great and wide and today people everywhere are anxious about the lot of Manolis Glezos.

The ignominious trial, fabricated by Greek reaction, has aroused in the hearts of the Soviet people a wrath that has no limit.

Friday, July 10, 1959

-2-

Together with all progressive mankind they are resolutely demanding that Manolis Glezos, the valiant hero of the Acropolis and outstanding fighter for peace, freedom and independence of Greece, be set free at once.

Thousands of telegrams and letters of protest are pouring into Moscow round the clock from every corner in our country, from factory personnels, scientists, cultural workers and individuals. They all share one common desire. This is to do everything to save the life of a man*whose name is now on the lips of hundreds of millions of people the world over.

President K.Y. Voroshilov of the Presidium of the USSR Supreme Soviet is continuing to receive a steady stream of requests that he intercede for this glorious son of the Greek people.

Adding their voice to the chorus of millions of Soviet citizens the workers of the Leningrad Hydraulic Machinery Factory ask K.Y. Voroshilov to categorically demand the release of the Greek national hero. "We are sure that the Soviet Government will do everything to save the life of Manolis Glezos," write the employees of the Kiev sanitary engineering plant.

Similar telegrams have been sent to K.Y. Voroshilov by the staff of the Institute of Building and Building Materials of the Estonian Academy of Sciences, the employees of the Medvedovsky State Farm in the Altai Territory and the personnel of the Kemerovo Karbolit Works.

Thousands of telegrams have also been sent to the International Committee for the defence of Manolis Glezos in Paris, to UN Secretary-General Hammarskjold and to the Greek King, Government and Supreme Court. Among the many organisations who have written to these addresses are the Uzbek Republican Peace Committee, the Lithuanian Academy of Sciences, the Latvian Economic Council, the Yaroslavl Krasny Perekop Textile Mills, and the Moscow Grinding Machine-Tool and Compressor Factories. Why, today's six-page issue of Izvestia would be too small to list all the angry telegrams and letters of protest that Soviet citizens sent yesterday.

Manolis Glezos must live!

Freedom for Manolis Glezos! (In full.)

UNANIMOUS DEMAND

A Conference on Relaxation of International Tension and on European Security was held in Warsaw between July 4 and 6. The head of the Soviet delegation at the Warsaw Conference, Secretary of the Central Council of Soviet Trade Unions L.N. Solovyev, stated that the Conference which was sponsored by a number of prominent East and West European public leaders was attended by 121 representatives of public circles of 22 European countries.

* who has added glory to the Greek people's struggle against reaction, of a man

biplan/ass/k7

STOCKHOLM

19

Stockholm den 7 augusti 1959.

N:o

BIL.

Strängt förtroligt.

INK. D. N:o

AVD.

GR.

MAL.

Broder,

Åberopande Ditt handbrev till Åström den 15 juli och vårt telefonsamtal den 27 juli om den senaste utvecklingen i Wallenberg-ärendet ber jag få meddela följande.

Den 27 juni framförde ju sovjetiska utrikesministeriet till Sohlman att de vittnesutsagor, som den svenska pressen publicerade i maj, vore "fullständigt ogrundade" och att det genom det sovjetiska memorandum från februari 1957 "fastslagits att Raoul Wallenberg avled år 1947".

Som svar på detta meddelande framförde Sohlman den 17 juli bland annat att, vad beträffar de i svensk press framförda frågorna, utrikesdepartementet "den 28 maj till svar på frågor från pressen lämnade ett kort meddelande om den förfrågan, som gjordes av svenska ambassaden den 9 februari och det sovjetiska utrikesministeriets svar den 6 mars 1959. Departementet saknar anledning kommentera vad den svenska pressen därutöver publicerat i denna fråga. För att undvika missförstånd om arten av de material, som låg till grund för den svenska förfrågan anser departementet det emellertid nödvändigt att lämna följande mera preciserade uppgifter om vissa av de vittnesutsagor, som ingick i detta material."

Härefter följer i det svenska meddelandet ett kort

Sekreteraren G.Lorentzon,
L o n d o n .

Rep. 11/8-59 kg.

referat av Bruggers, Schöggls, Mulles och Rehekampffs utsagor.
(Schöggel nämnes icke vid namn, utan kallas "en österrikisk medborgare")

Avslutningsvis heter det så i det svenska meddelandet:

"Självfallet måste utrikesdepartementet fästa stor vikt vid utsagor av en så preciserad karaktär, vilka oberoende av varandra talar om att Wallenberg under vissa år på 1950-talet vistats i en viss avdelning av ett visst fängelse. Utrikesdepartementet anser icke, att det finns grund antaga, att dessa utsagor tillkommit i medvetet syfte att sprida lögnaktiga uppgifter. Det förefaller icke heller sannolikt, att samtliga utsagor skulle vara att tillskriva namnförväxlingar eller minnesfel. Detta är anledningen till att utrikesdepartementet ansett det nödvändigt att genom en förfrågan till det sovjetiska utrikesministeriet söka bringa klarhet i frågan om Wallenbergs öde.

Vad beträffar det i sovjetiska utrikesministeriets meddelande uttalade önskemålet om att svenska regeringen i framtiden måtte intaga en hållning i Wallenberg-ärendet, som icke kan utnyttjas i syfte att störa de svensk-sovjetiska förbindelserna, vill utrikesdepartementet endast framhålla, att svenska regeringens enda bevekelsegrund i denna fråga har varit och är att skapa klarhet om Raoul Wallenbergs öde. Om så sker kommer detta att avlägsna ett allvarligt irritationsmoment i de svensk-sovjetiska relationerna. I detta sammanhang önskar utrikesdepartementet erinra om att det sovjetiska utrikesministeriet i sitt memorandum den 6 februari 1957 icke uttalade sig mera bestämt om vad som hänt Wallenberg i Sovjetunionen än att säga, att på grund av vad som anförts i sagda memorandum den slutsatsen bör dragas, att Wallenberg avled i juli 1947."

Ja, någon diskussion om Wallenberg med Chrusjtjev blir det ju av kända skäl inte nu i augusti. Vad vi närmast har att vänta är den sovjetiska reaktionen på vårt meddelande den 17 juli (det mottogs av Rodionov, som då väsentligen hänvisade till 1957 års memorandum och den sovjetiska förklaringen den 27 juni i år).

(Leif Leifland)

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Telegram

Leifland/BB

STOCKHOLM 12 augusti 1959

N:o 216 ✓ Enclair

BIL.

INK. D. N:o

AVD.

P

GR.

2

MAL.

Eu^I

Svensk

Washington

Lpfed

AL

216. Benäget efterforska och tela följande personers
nuvarande adresser: 1) f.d. ambassadören i Stockholm
Herschel Johnson; 2) Mr Iver Olsen, år 1944 War Refugee
Board Representative i Stockholm; 3) Mr Tehle, president
Roosevelts adviser i krigsfångefrågor.

Cabinet

12.8. W:s familj vid telefonintervju med
ans. Lundberg i lag berättat om ovanstående
uppgifter. Avsikten var att an-
vända Herschel Johnson etc. att framföra
en vidjan till sov. myndigheter *Lpfed*

12
8.00
kl. 18.00

17/8. Utrikesskild Åstén orienterad *Lpfed*

adressering. (Pol)

P 2 Eu I

ORIGINALTELEGRAM

KOPPA TILL:

Leifland

D. No 54: A 222		
17 AUG. 1959		
AVD.	GR.	MAL
P	2	Eu I

17/8 kl. 12.05. Framfört till adv. Nisner / Hjer

W. ash lance

washington dc august 14, 1959 telex nr 49

cabinet

stockholm

q

222 edert 216 johnsons adress aer 322 hawthorne lane,

charlotte 4, north carolina och olsens adress aer 1733

queen's lane, arlington, virginia. aaterkommer betraeffande

tehle som ennu ej antraeffats.

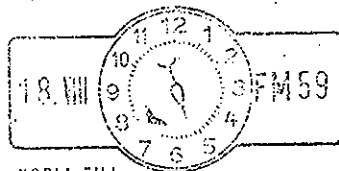
montan

17/8. Utrikesridet Aström orienterad / Hjer

Adressering

(Pol) P 2 Eu I

ORIGINAL TELEGRAM

INK. STRIKES DEPT.		
D. No 54A 224		
18 AUG. 1959		
AVD.	GR.	MAL
P	2	Eu I

cabinet sthm
telegr 52 sth

1350/251 scw67

washingtondc 32w 17/8 1530 via sverigeradio

lt

cabinet stockholm

18/8. kl. 11.45. Underskrift av. Nilsson / Lf

224 vaart ~~222 tenfe e e e~~ 222 tehle skall sannolikt vara john
w pehle attorney at law 1210 18th street nw washington dc
som under kriget executive director board of ~~war refrr e e e~~
war refugees
montan

coll 1350/251 224 222 1210 18th
telegr 52 sth
cabinet sthm

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Politiska avdelningen

Strängt förtroligt.

1 bil.

Utrikesrådet Åström:

J. 22/9

Bok Sjöbalm riktit/Åstr

8/9 Kvadrantet för

Exc. i om y
när franskall -
ningen för en -
leda någon ut-
vid. ALP.M.angående telefonsamtal med advokaten Nisser.

Advokaten Nisser rigde mig idag och meddelade, att han uppmärksammat en artikel i Svenska Dagbladet den 6 september 1959, enligt vilken utrikesrådet Åström inom kort kommer att hålla ett föredrag i Moskva om den svenska neutralitetspolitiken och därvid sammanträffa med professor Nikolai Semenov, vilken enligt Svenska Dagbladet "tydligt gripits av ett bestående intresse för Sverige och nu är en av de ledande inom en förening för främjande av vänskapliga förbindelser mellan de båda länderna". (Artikeln närslutes i avskrift.) Advokat Nisser ansåg, att Åströms sammanträffande med Semenov erbjöde ett osökt tillfälle att ta upp frågan om Wallenberg. Kunde man inte tänka sig att Semenov med sitt Sverige-intresse kunde förmås att få den ryska statsledningen att förstå att så länge Wallenbergs-frågan icke lösts, kunde ett gott förhållande mellan Sverige och Sovjet icke uppnås? Om man inom den svenska utrikesledningen ansåge, att Åströms resa till Moskva kunde användas till en direkt kontakt med den ryska regeringen, vore det naturligtvis ännu bättre, men i varje fall borde Åström enligt släktingarna instrueras att ta upp frågan med Semenov.

Herr Nisser meddelade vidare, att familjen numera tillskrivit "Wallenbergs amerikanska uppdragsgivare" (se telegram till beskickningen i Washington nr 216 den

12 augusti 1959) med hemställan att göra en hänvändelse till den ryska regeringen i Wallenbergs-frågan. Något svar från USA hade man emellertid ännu icke erhållit.

Stockholm den 8 september 1959.

Leif Leifland
(Leif Leifland)

P.S. Vid besök hos stats- och utrikesministrarna den 9 september tog överdirektör och fru von Dardel och advokaten Kimer upp ovannämnda hemställan. Riksstämman hemställde vidare dels att statsminister Erlander skulle tillställa Chrusjtjov en personlig skrivelse i ärendet, dels att utrikesministern skulle ta upp Wallenberg-ärendet med Chrusjtjov vid FK:s förestående generalförsamling. Enligt vad Sören Carlsson, Statsrådsberedningen, idag meddelat mig, ställde stats- och utrikesministrarna mig skeptiska till värdet av någon action av det slag som familjen hemställt om, och anser mig icke kunna ställa någon dylikt åtgärd i utblick.

10/9 -59/
Lfled

SVENSKA DAGBLADET

6.9.1959

Utrikesrådet Sverker Åström, chef för UD:s politiska avdelning, står i begrepp att ge sig ut på en två veckors resa till Wien och Moskva. I staden vid Donau skall han tillsammans med sin kollega på motsvarande post i österrikiska UD ägna sig åt en genomgång av de frågor som kommer upp vid FN:s förestående session, speciellt sådana som är av gemensamt intresse för de utanför världsblocken stående staterna Sverige och Österrike. En liknande genomgång ägde rum också förra året, men då i Stockholm.

Neutraliteten - eller vi kanske rätteligen bör säga neutralismen - kommer att spela en viss roll även under resans andra etapp, vilket kan te sig något egendomligt eftersom visiten i Moskva görs på inbjudan av professor Nikolai Semenov, nobelpristagare i kemi 1956. Den ryske vetenskapsmannen har tydligen gripits av ett bestående intresse för Sverige och är nu en av de ledande inom en förening för främjande av vänskapliga förbindelser mellan de båda länderna. Vid ett möte med denna förening kommer utrikesrådet Åström att hålla ett kort föredrag om den svenska neutralitetspolitik. Han bör kunna överraska sina åhörare med att tala på deras eget språk. Han var under åren 1940-43 stationerad i Moskva och till hans många färdigheter hör goda kunskaper i ryska.

RADIOGRAMM *P 2 En^T*

Eingelangt 24
21 25
26

10 IX 59

RADIO - AUSTRIA
Aktiengesellschaft
Wien I., Renngasse 14
VIA RADIO AUSTRIA

Nr.

3843

Die Daten im dienstlichen Eingange des Telegrammes bedeuten:

1. Telegrammnummer - 2. Name des Aufgabesamtes - 3. Wortzahl - 4. Aufgabetag - 5. Aufgabezeit

STK/TI/2125

OS275 DJURSHOLM 22/10 2015 =

ELT = HERRN SVERKET AASTROEM SCHWEDISCHE BOTSCHAFT

LICHTENSTEINSTR WIEN9 =

BITTE BEI IHRER REISE DIE SACHE MEINES SOHNES NICHT ZU
VERGESSEN =

MAJ. VON DARDEL +

Kodunottzoda, Befragte: Ae
Aodduningskrofen d. d. d. Ae

STREIFENGRAMM

Bitte bezeichnen Sie das Antworttelegramm mit dem gebührenfreien Vermerk „Via Radio Austria“

1. Birk. u. d. 15/9/24

RADIO - AUSTRIA AKTIENGESELLSCHAFT, WIEN I., RENN GASSE 14

10 IX 59 21 57

Rascheste und sichere Beförderung von Radiogrammen

„VIA RADIO AUSTRIA“

nach

ALLEN LÄNDERN DER WELT

Besonders verbilligte Brieffelegramme

Die Wortgebühren sind die gleichen wie im Drahtverkehr

Radiogramm - Aufgabe

- (1.) Unmittelbar bei unserem eigenen Telegramm-
annahmeschalter, Wien I., Renn gasse 14.
- (2.) Telefonisch durch Anruf der Seriennummer
63-17-11
- (3.) Durch Fernschreiber (Teiln. Nr. 9931 Serie.)
- (4.) Bei jedem Telegraphenamt mit dem
gebührenfreien Vermerk:

„Via Radio Austria“.

Radiogramm - Zustellung

- (1.) Durch unsere eigenen Boten.
- (2.) Telefonisch.
- (3.) Durch Fernschreiber.

Auf Wunsch

Stundung der Telegrammgebühren gegen
nachträgliche monatliche Abrechnung.
Vereinbarung besonderer Aufgabe- und Zu-
stellungsarten.

Alle weiteren Auskünfte: Sofort fernmündlich 63 66 51 oder in unseren Büros,
Wien I., Renn gasse 14, oder durch Besuch unseres Vertreters.

Beim TELEGRAMMANNAHMESCHALTER „WIEN RADIO“ I., Renn gasse 14 liegen folgende CODE - WÖRTERBÜCHER
zur allgemeinen Benützung auf: ABC - Code, 5. und 6. Ausgabe. - Bentley - Code, alte und neue (1929) Ausgabe. - Commercial - Telegraph -
Code. - Commercial Cable - Traveller's - Code. - Lombard - Code. - Marconi Code. - Morse - Code und Supplement. - Postal -
Telegraph - Code. - Petersen - Code 2. und 3. Ausgabe. - Western - Union - Code. - Western Union Traveller's - Code.

Die drahtlose Beförderung von Telegrammen ist gesichert, wenn vor die Adresse die gebührenfreie Weisung gesetzt wird:

„Via Radio Austria“.

Im Sinne der erteilten städtischen Konzession wird ein Teil des Telegraphenverkehrs mit dem
Auslande über die radiotelegraphischen Anlagen der „Radio - Austria“ Aktiengesellschaft abgewickelt.

CHIFFERTELEGRAM

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

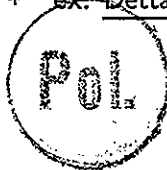
ex. 2 till *Polchefen*
» 3 »
» 4 »

Från Washington

Avsant den **TELEX** 19 kl.

Inkom den 16 / 9 19 59 kl. 2145

Utskrivet i 4 ex. Detta är originalet.

Dnr <i>571B</i>		<i>32</i>
Avd.	Gr.	Mål.
<i>P</i>	<i>2</i>	<i>Eu</i>

17/9 Chtel.Tit.

32.

He
Lps *N*
Primo. Advokaten J.W.Pehle f.d. director War Refugee Board, Edert enclair 216, uppsökte idag beskickningen och meddelade han av fru Maj von Dardel i skrivelse 24/8 ombetts verka för att Wallenberg-affären upptogs med Chrustjov under dennes besök USA. Pehle i princip beredd hjälpa men tveksam om icke dylik aktion skulle göra mera skada än nytta genom att ge Sovjet intrycket Wallenberg i verkligheten arbetade för amerikansk räkning. Pehle hemställt om beskickningens råd.

Secundo. Vi meddelar Pehle när han återkommer vi icke kunna råda honom denna sak.

Tertio. Personligen anser jag ifrågasätta åtgärden direkt skadlig Wallenbergs sak. Tela..

Jarring

aa ~~nr 16~~ (Lid 16) / Lfw
P 2 5

Statsminister Erlanders tal på Konserthuset
den 17 september 1959.

Den allmänna enigheten kring utrikespolitiken har gjort, att den politiska debatten endast sällan kretsar kring de utrikespolitiska frågorna. När det vid enstaka tillfällen sker, sker det mera för att manifesteras samling och enighet än att diskutera igenom ting, där åsikterna är motsatta.

Just nu är läget annorlunda. Den utrikespolitiska debatten har fångat allmänhetens intresse i den utsträckning, att den trängt undan alla inrikespolitiska frågor.

En starkt känslomässigt laddad strid utkämpas samtidigt som världens store söker finna vägarna till ökad förståelse mellan folken och därigenom grunden till en varaktig fred...

Vad vi diskuterar är emellertid inte vilka bidrag vi kan lämna till samförståndssträvandena. Vår diskussion gäller huruvida regeringen gjort rätt i att inte skicka högerledaren herr Hjalmarson som regeringens delegat till Förenta Nationerna.

Ingen bestrider regeringens rätt att utse Sveriges delegation till Förenta Nationerna. Ingen bestrider heller att regeringen måste fastställa instruktionen för Sveriges delegation. Delegationerna till Förenta Nationerna är sålunda regeringens ombud, som har att följa en av regeringen fastställd instruktion.

Sverige är ett av de få länder, där regeringen brukar utse även medlemmar av oppositionspartiernas riksdagsgrupper som medlemmar av delegationen. De representerar dock icke sina partier utan regeringen. Detta framgår bl.a. därav att regeringen åtminstone vid ett par tillfällen icke har ansett sig kunna följa partiernas förslag. Ett av dessa fall har blivit bekant genom uppgifter i pressen. Det var när en av folkpartiets ledande krafter, herr Wedén i Eskilstuna, hade förordats av folkpartiet. Men då regeringen ansåg, att hans förordande av Sveriges anslutning till Atlantpakten gjorde honom olämplig att företräda regeringens politik, valdes en annan. Folkpartiet ifrågasatte aldrig att inte regeringen skulle ha denna valfrihet. Men vi anser det vara en fördel, att de olika partierna är representerade. Detta ur prin-

cipiell synpunkt säregna arrangemang har tillkommit för att ut-
åt markera enigheten inom svensk utrikespolitik och för att ge
oppositionspartierna tillfälle att på nära håll följa det in-
ternationella arbetet. Oppositionspartierna har sålunda inget
ansvar för dessa delegater, det är regeringen som får bära an-
svaret för deras förhållanden. När herr Hjalmarson i radio häv-
dar, att delegationerna representerar Sverige och inte utrikes-
minister Undén, är detta endast ett försök att vara personligt
oförskämd. I sak är det ett lika meningslöst som felaktigt på-
stående.

Oppositionspartierna får i utrikesnämnden tillfälle att
uttala sin mening om instruktionen till FN-delegationen. Höger-
pressen har utnyttjat det förhållandet, att dessa sammanträden
är hemliga, till att påstå, att enighet rådde om årets instruk-
tion. Detta är felaktigt.

Instruktionen måste med nödvändighet vara knapphändig. Man
kan inte i förväg förutse vad som kommer att inträffa under en
FN-session. Därför är det av stor betydelse, att FN-delegation-
en har en gemensam grunduppfattning, när det gäller Sveriges
utrikespolitik och bedömningen av de internationella frågorna.

Man har från folkpartiets sida, mot bakgrunden av de svå-
righeter för såväl regering som opposition som uppkommer genom
de nuvarande förhållandena, begärt en diskussion med regeringen
om principerna för den svenska FN-delegationens sammansättning.
Vi har givetyvis ingenting emot en sådan diskussion.

Detta är de faktiska förhållandena man bör hålla i minnet
vid diskussionen om den svenska FN-delegationen. När herr Hjal-
marson framfördes på förslag som svensk delegat, måste regering-
en ta ställning till frågan om den hade förtroende för herr
Hjalmarson som sin företrädare i utrikespolitiska sammanhang.
Detta förtroende förelåg icke, av skäl som jag återkommer till.
Regeringen diskuterade frågan den 27 juli, varvid starka be-
tänkligheter uttalades mot att utse herr Hjalmarson.

.. Vi hade ingen önskan att driva denna fråga till öppen strid.
När därför herr Hjalmarson den 15/8 vid ett samtal med Undén och
mig framlade ett kompromissförslag, som han själv formulerade på
följande sätt: "Sedan de av högerpartiets förtroenderåd till FN:s
delegater föreslagna herrar Hjalmarson och Svärd på grund av de

ekonomiska förhandlingarna under hösten icke ansett sig kunna resa, har regeringen till FN-delegater utsett..", godtog vi detta. Högerns förslag till representant skulle högern meddela senare, men vi diskuterade den 15 augusti flera olika namn.

Man har i vissa högertidningar uppgivit, att den av högern formulerade kompromissens innebörd varit oklar för högern. Detta är uteslutet, eftersom högerns partisekreterare den 19/8 uppsökte mig och diskuterade hur kompromissförslaget skulle komma att uppfattas. Högerledaren återkom omellertid den 9/9 och krävde nu, att regeringen skulle utfärda ett förtroendebevis för herr Hjalmarson som FN-delegat. Detta kunde regeringen självfallet icke göra. När högern sålunda ställde ett krav, som den visste, att regeringen icke kunde godta, är det uppenbart, att högern önskar strid i denna fråga.

Vad har hänt mellan den 19 augusti och den 9 september som kommit högern att välja strid inför öppen ridå hellre än att försöka under lugnare förhållanden med oss diskutera sig fram till en gemensam bedömning av de utrikespolitiska frågorna? Den frågan lär väl endast en liten grupp inom högerns ledning kunna ge svar på. Men den tvära kastningen från den 19 augustis försenlighet till den 9 septembers stridslystnad är något symptomatiskt för högerns handläggning av utrikespolitiska frågor. Den är ett nytt och det hittills mest uppseendeväckande utslaget av den inre osäkerhet som utmärker herr Hjalmarson, när han nalkas de utrikespolitiska frågorna, en inre osäkerhet som kommit honom att vackla från ståndpunkt till ståndpunkt.

Hur många gånger har det inte hänt, att herr Hjalmarson har gjort ett uttalande, som vi funnit svårt att förena med Sveriges alliansfria utrikespolitiska linje. Har då vi tagit upp ett sådant uttalande till diskussion, har det hittills alltid gått så att herr Hjalmarson krupit undan, sagt sig vara missförstådd och sökt framställa sig som en lika helhjärtad anhängare av alliansfriheten som någonsin Undén och regeringen. Att slunga ut klatschigt färgade fraser, som man sedan tar tillbaka, förklarar eller slätar över, har varit karakteristiskt för herr Hjalmarsons insatser i den utrikespolitiska debatten.

Men, kanske någon säger, han tar ju alltid tillbaka, han hamnar ju till slut på rätt sida. Detta är i stort sett riktigt, men inom utrikespolitiken är vacklan och osäkerhet farligare än

inom något annat område. Vi kan i ett kritiskt läge bli tvingade att handla utan möjligheter att ta tillbaka vår handling, utan möjligheter att släta över. En handling, ett ord kan i en viss situation vara oåterkallelig. Vad som under lugna och frädliga förhållanden kan te sig som en charmig pratighet kan, när det gäller de utrikespolitiska avgörandena, få en katastrofal verkan. Inom utrikespolitiken behöver vi mindre av charmig pratighet, mindre av känslornas upprördhet. Vi behöver en klart logiskt arbetande hjärna, som lugnt och metodiskt benar upp problemen för att i alla lägen, framför allt de kritiska, med framgång kunna hävda Sveriges intressen.

En sådan tillgång har vi i Östen Undén. Skallet mot honom i högerpressen är djupt komprometterande för dess upphovsmän.

Regeringen har beskyllts för dålig taktik därför att vi lät högern ta strid på ett sätt som, för att tala med en borgerlig tidning, skulle ge herrar Svärd och Hjalmarson tillfälle att ställa till ett "demagogiskt gästbud". Vi har aldrig lagt inrikespolitiskt taktiska synpunkter på utrikespolitiken och kommer aldrig att göra det. Dessutom vill jag rent allmänt säga, att den bästa taktiken på litet längre sikt alltid är att hålla sig till sak och att slåss för sin övertygelse.

Man har från våra motståndare gjort gällande den rakt motsatta uppfattningen. Vi har varit övertaktiska. Regeringen skulle enligt dessa kritiker vilja utnyttja utrikespolitiken inför nästa års val. Det har förvisso inte saknats tillfällen under de gångna åren att med säker framgång gå till anfall mot högerns dunkelhet och oklarhet i de utrikespolitiska frågorna... Vi har emellertid ansett, att samling kring utrikespolitiken är en alltför stor nationell tillgång för att spelas bort så länge det finns reella möjligheter att bevara den.

Att det i höstens strid skulle kunna vara tal om ett partitaktiskt spel för att utnyttja utrikespolitiken i valsyfte, faller ju enbart på den omständigheten att regeringen gick högern till mötes i att försöka undvika strid.

Högern och dess understödjare i pressen söker komma ifrån en diskussion om utrikespolitiken framför allt genom att försöka göra debatten till en fråga om yttrandefriheten i Sverige. Hur många gånger skall jag behöva upprepa, att herr Hjalmarson får säga vad han vill, när han vill och hur han vill och vi

kommer alltid att värna hans rätt att säga det. Det är en fullständigt orimlig tanke, att vi skulle försöka tysta den fria opinionsbildningen. Vi har inte dolt, att vi anser, att oppositionen visat en beklaglig brist på omdöme i samband med det planerade Chrusjtjevbesöket. Det är en sak. Men vi kommer alltid att försvara deras demokratiska rätt att vara omdömeslösa. Det kan högern lita på. Det är en lika skrämmande som främmande tanke, att vi skulle falla undan för påtryckningar i syfte att lägga band på en person, som är misshaglig för främmande makt. Det har vi sagt ifrån utåt och inåt. Vi förklarade, att yttrandefriheten var för oss omistlig i svaret till Sovjetunionen och jag har deklarerat detsamma i alla uttalanden jag gjort i denna fråga.

Enligt referat i Aftonbladet fick herr Hjalmarson på sitt möte i Alviks kommunalhus kvällens längsta applåd, 2 minuter och 5 sekunder, exakt, när han föreslog, att regeringen skulle ha svarat följande: "Vi har en besvärlig opposition i Sverige. Men vi håller på rätten att uttrycka oss fritt. Och därför får oppositionen hålla på. Bästa hr Krusse om ni vill komma får ni helt enkelt ta oss som vi är."

Det är precis det vi har sagt. Vi inkasserar med tillfredsställelse att när herr Hjalmarson verkligen får stormande applåder på sitt möte, så sker det, när han nästan ordagrant citerar regeringen. Säkert skulle han ha större framgång som politiker, om han oftare anslöt sig till regeringens ståndpunkter.

Orsaken till att regeringen avstod från att välja hr Hjalmarson som FN-delegat är, att vi icke har förtroende för honom som företrädare för den utrikespolitik, som regeringen måste bära ansvar för.

Herr Hjalmarson vill inte erkänna detta. Nu skall Hjalmarson och Herbert Tingsten uppträda på ett opinionsmöte till försvar för yttrandefriheten. Det bör bli en intressant dialog att höra dessa två herrar utbyta tankar på grundval av sina egna erfarenheter. Hjalmarson kan stå där i den trygga förvissningen, att regeringen alltid kommer att slå vakt om hans rätt att säga vad han önskar. Men vårt skydd är ett bräckligt skydd för Tingsten, eftersom hans tidnings ägare begagnade rätten att avskeda honom i det ögonblick Tingsten ville säga sin mening om en stor och betydelsefull social reform. Nog finns det anledning till meningsutbyten mellan de två borgerliga herrarna om hur den bästa garan-

tin för yttrandefriheten skall skapas i vårt land.

Debatten om yttrandefriheten har till syfte att framställa regeringens beslut som en eftergift mot främmande makt. Redan ur logisk synpunkt är detta påstående egendomligt. Sovjetunionen uttryckte i sin note sitt missnöje med herrar Ohlin och Hjalmarson i samma mån. Om regeringen ville visa undfallenhet, varför skulle vi då acceptera herr Ohlin, men inte herr Hjalmarson? Än viktigare: Samma kretsar som beskyller utrikesministern för eftergifter och undfallenhet hyllar honom samtidigt för hans fasta hållning i en fråga, som berör centrala svenska intressen - nämligen Östersjöns frihet. Kanske en och annan har kommit att fundera över proportionen mellan dessa båda företeelser - å ena sidan en viktig principfråga om havens frihet som svensk utrikespolitik har slagit vakt om i hundra år, å andra sidan herr Hjalmarson. Göteborgs-Postens redaktör Harry Hjärne, som inte delar regeringens mening i frågan om FN-representationen, slog häromdagen fast, att Östen Undén under snart ett halvsekel varit en av den svenska politikens största moraliska tillgångar. Han tillade: "Om Sverige skulle komma i det läget att vi pressas att förhandla med Sovjet i t.ex. Östersjöfrågan, är det ingen som mera envist och skickligt skulle försvara svenska intressen än vår nuvarande utrikesminister". Jag tror att Hjärne därmed tolkar en mycket bred svensk opinion. Östen Undén är i dagens värld en oerhörd tillgång för vårt land - inte genom att formulera fraser och klyschor eller genom att företa partitaktiska manövrar - utan genom den fasthet och benhårda konsekvens, med vilken han värnat Sveriges intressen och den svenska linjen. Sveriges utrikespolitik är inget marknadsgyckel... Det är en djupt allvarlig sak som nära berör 7 miljoner människors möjlighet att leva i fred, frihet och välfärd.

Somliga av dem som angriper regeringens beslut vill göra gällande, att herr Hjalmarsons aktioner visserligen skadar landet, men att det å andra sidan betyder så litet vad han säger, eftersom han är notoriskt omdömeslös och har för vana att göra övertramp i utrikespolitiska frågor. Centerpartiets företrädare herr Wahlund antydde i radio, att herr Hjalmarson kunde placeras i ett tillräckligt ofarligt och betydelselöst utskott inom Förenta Nationerna, där han omöjligen skulle kunna göra någon skada. På den punkten måste jag ta högerledaren i försvar. Han är ändå ledare för det största oppositionspartiet. Det är ingen bagatell-

artad fråga vilken hållning denne intar till utrikespolitiken. Regeringen måste som arbetshypotes utgå ifrån att en person i den ställningen menar vad han säger, att det ligger en politisk avsikt bakom hans uttalanden, som han anser bör vara vägledande vid utformningen av den svenska utrikespolitiken.

Andra hävdar, att de angrepp herr Hjalmarson riktar mot regeringspolitiken endast avser oväsentliga sidor av denna. I samband med det planerade Chrusjtjev-besöket ville han endast ge luft åt sin avsky mot diktaturen, hävdar de. De glömmer att högerledarens kritik i första hand riktade sig mot regeringens beslut att inbjuda den sovjetryske regeringschefen och han till och med engagerade sig i offentliga demonstrationer mot detta beslut. Han uppträdde mer som agitator mot regeringen än som en partiledare, vars parti påstås stödja regeringens utrikespolitik. Men framför allt: högerledarens uppträdande i detta sammanhang var icke på något sätt en tillfällighet. År efter år har han ju angripit den svenska utrikespolitiken, år efter år har han återkommit med förslag och uttalanden, som enligt vår mening icke kan förenas med en alliansfri utrikespolitik. Konflikten med högerens ledning gäller icke bara Chrusjtjev-besöket, även om högeren funnit det lämpligt att söka striden på den frågan och likaså finner det lämpligt att söka isolera striden till denna fråga. Konflikten gäller grundvalarna och förutsättningarna för svensk neutralitetspolitik.

Låt mig till att börja med få i korthet klarlägga vad vi betraktar som de bärande elementen i svensk neutralitetspolitik.

Svensk neutralitetspolitik är fast rotad i våra historiska traditioner och erfarenheter. Den är i dagens läge dessutom betingad av vårt lands geografiska läge. Dess grundläggande princip är att Sverige i fred skall stå utanför stormakternas militära allianser och i händelse av krig upprätthålla en strikt neutralitet. En överväldigande majoritet av det svenska folket har slutit upp bakom en utrikespolitik efter dessa riktlinjer i övertygelsen om att neutralitetspolitiken varit en av förutsättningarna för den långa fredsperiod, som vårt land kunnat åtnjuta och att den även i framtiden erbjuder en möjlighet för Sverige att undgå och dras in i en väpnad stormaktskonflikt.

Neutralitetspolitiken står sålunda i samklang med våra egna vitala intressen. Den kan också bidra till fred och stabilitet i vår del av världen. Det s.k. kalla kriget mellan de rivaliserande

stormakterna under efterkrigstiden har kännetecknats av starka spänningar, oroligheter och stundom militära strider längs hela den gräns, som skiljer stormaktsblocken. Utvecklingen i Skandinavien har dock i stort sett präglats av lugn och stabilitet. Många faktorer har bidragit härtill, sannolikt framför allt de nordiska demokratiernas inrikespolitiska fasthet och sammanhållning. En bidragande orsak kan ha varit att i Skandinavien stormaktsintressena inte stått oförmedlat mot varandra och därigenom möjligheterna för friktioner varit mindre än i andra delar av världen. I detta avseende kan svensk neutralitetspolitik internationellt sett vara en fredsfaktor.

Neutralitetspolitiken innebär ingen strävan till isolering. Sverige har ett självklart intresse av att efter måttet av sin förmåga bidra i de internationella strävandena för fred och avspänning i världen. Ett uttryck härför är vår anslutning till Förenta Nationerna och vår aktiva medverkan i skilda internationella organisationer och i stödet till de underutvecklade länderna. Medlemsskapet i Förenta Nationerna innebär, att Sverige avstått från neutraliteten i den utsträckning, som FN:s stadgar så kräver. I händelse av en konflikt mellan stormakterna kan Förenta Nationerna i sin nuvarande form icke längre fortsätta att existera och varje land måste ha frihet att välja sin utrikespolitiska handlingslinje. För Sveriges del innebär denna ett hävdande av landets neutralitet. Medlemsskapet i Förenta Nationerna kan sålunda väl förenas med neutralitetspolitiken. Neutralitetspolitiken innebär självfallet icke att vårt land skulle stå likgiltigt inför de kränkningar av demokratiska värden och det förtryck av olika folks strävan till politisk frihet och nationellt oberoende som äger rum på skilda håll i världen. I Europa såväl som i Asien och Afrika. Tvärtom känner den alldeles övervägande majoriteten av vårt folk djup sympati med de människor och folk, vilkas rättigheter undertrycks. Vid skilda tillfällen har detta förhållande påverkat Sveriges ställningstagande t.ex. i Förenta Nationerna.

Ej heller hindrar neutralitetspolitiken att Sverige med vissa länder upprätthåller speciellt nära och vänskapliga förbindelser - ekonomiskt, kulturellt, socialt. Främst gäller detta de nordiska grannfolken. Ett uttryck för denna samhörig-

het var det svenska erbjudandet 1948-49 om ett skandinaviskt försvarsförbund. Samhörigheten i Norden medför också att Sverige vid utformandet av sin utrikespolitik måste ta särskild hänsyn till de nordiska ländernas ställning.

Sverige utgör ingen maktfaktor i den internationella politiken. Vårt land har ytterligt små möjligheter att påverka världsutvecklingen. Det har redan understrukits, att detta förhållande givetvis inte utesluter att Sverige, när så kan ske, aktivt medverkar i strävandena för fred och avspänning. Möjligheterna till sådana insatser synes till en del sammanhånga med den svenska neutralitetspolitiken. De talrika medlings- och övervakningsuppdrag som Sverige och svenskar erhållit liksom det icke ringa antalet svenskar på ledande befattningar i internationell tjänst - jag nämner namnen Hammarskjöld och Myrdal - kan tolkas som ett uttryck härför. Det står också i samklang med svenska traditioner och överensstämmar säkerligen med en stark folkmening, att Sverige så inriktar sin utrikespolitik, att den icke bidrar till att skärpa spänningen i världen utan att den, i den mån så är möjligt, medverkar till att utjämna de rådande motsättningarna. I linje härmed bör Sverige för egen del stödja de internationella överenskommelser mellan stormakterna som kan uppnås inom FN:s ram eller på annat sätt.

Neutralitetspolitiken förutsätter, att omvärlden kan hysa förtroende för vår vilja att orubbligt hålla fast vid den valda utrikespolitiska linjen. Det innebär, att man skall kunna lita på uppriktigheten i våra försäkringar, att alliansfriheten i fred är ett bestämt uttryck för vilja att i händelse av krig hävda neutraliteten, d.v.s. en tillit till att svenskt territorium och svenska resurser icke skall kunna utnyttjas för angreppshandlingar. Förberedelser och överläggningar för militär samverkan med medlemmar av en stormaktsallians är sålunda utesluten. Vidare kan alliansfriheten under inga omständigheter medge handelsfrihet i den meningen att Sverige, efter utbrottet av ett stormaktskrig, kan välja att ens i ett kritiskt läge under starkt yttre tryck inträda på någon av de krigförandes sida. Ej heller medger den, att Sverige kan underlåta att bjuda motstånd mot varje angripare eller underlåta att motsätta sig kränkningar av landets neutralitet. Den får icke skapa vara sig misstro hos nå-

gon stormakt eller förväntningar hos någon annan stormakt om avvikelse från den valda handlingslinjen. Neutralitetspolitiken måste fullföljas med fasthet och konsekvens. Den är icke beroende av tillfälliga faktorer utan är ett uttryck för en bestående handlingslinje med förankring i svensk tradition. Det utgör en stor styrka för svensk utrikespolitik att innebörden av vår neutralitetspolitik står klar ute i världen och tydligen under en mycket lång följd av år har betraktats med förståelse och respekt.

Neutralitetspolitiken förutsätter likaledes att omvärlden kan hysa förtroende för vår förmåga att hävda neutraliteten. Till stöd för utrikespolitiken har Sverige därför byggt upp ett efter vårt lands och våra resurser storlek jämförelsevis starkt försvar. Försvarets uppgift är främst förebyggande. Den som planerar ett angrepp skall ställas inför frågan om den fördel, som står att vinna, är värd priset för ett angrepp. Om Sverige angripes, skall landets territorium försvaras till det yttersta.

Svensk utrikespolitik har således till uppgift att värna Sveriges vitala intressen, vårt lands oberoende och vår demokrati. Vi har valt neutralitetspolitiken därför att den ger oss en möjlighet att stå utanför ett framtida krig. Den förutsätter att omvärlden kan hysa förtroende för vår vilja att orubbligt hålla fast vid den valda utrikespolitiska linjen. Skall vi lyckas därmed kan vi inte bygga utrikespolitiken på okvädingsord mot främmande makt. Vi har framför allt inte råd med ständigt återkommande tvetydigheter, när det gäller innebörden av vår försvarspolitik. Herr Hjalmarson har vid upprepade tillfällen fallit uttalanden som enligt min mening icke kan förenas med den alliansfria utrikespolitiken.

Låt mig ta tre exempel bland många.

1952 föreslog herr Hjalmarson att Sverige skulle ta kontakt med Danmark för att diskutera möjligheterna av ett gemensamt försvar av den danska ön Bornholm. Danmark är medlem av Atlantpakten, dess försvarsstyrkor är inordnade i Atlantpaktens styrkor med högkvarter i Paris. Det vore således närmast med Atlantpaktens högsta militärkommando i Paris som diskussionen om försvaret av Bornholm skulle föras.

Herr Hjalmarson har full frihet och full rätt att framföra förslag av denna innebörd. Måhända anser herr Hjalmarson att detta kan inrymmas i neutralitetspolitiken. Men vi vill med

skärpa slå fast att förslag av denna art står i öppen strid med den neutralitetspolitik som regeringen bär ansvar för.

1956 publicerade högerens ideologiska tidskrift en artikel vars intresse låg däri, att artikelförfattaren gav sken av att framlägga en auktoritativ tolkning av högerens utrikespolitik. Dess syfte sådes vara att bryta vår utrikespolitiska isolering och föra oss ut ur neutralitetspolitikens återvändsgränd. Artikelförfattaren underströk att samförståndet i utrikespolitiken i själva verket inte var något samförstånd. Jarl Hjalmarson och högerens utgångspunkt vore att samförståndet om den alliansfria linjen vore "villkorligt och tillfälligt, betingat av omständigheterna". Denna uttolkare av högerens utrikespolitik förklarade vidare att Sverige borde inordnas i Västerens försvarssystem, utan att formellt ansluta sig till Atlantpakten. Detta mål kunde nås på ett naturligt sätt genom att en gemensam skandinavisk försvarsplan utarbetas av de tre skandinaviska länderna och militär samverkan dem emellan etableras. Militär samverkan med våra skandinaviska länder vore den positiva handlingslinjen i Jarl Hjalmarssons utrikespolitik.

Vid 1956 års partikongress underströk jag att detta "kunde avfärdas som betydelselösa spekulationer om icke högerledaren stundom uttryckt sin anslutning till den alliansfria politiken i så dunkla och besynnerliga ordalag att fler än den honom närstående artikelförfattaren kan ha bibringats uppfattningen att han avsett att presentera en ny utrikespolitisk linje." "Hr. Hjalmarson bör vara medveten om att han därigenom utsätter vårt land för betydande utrikespolitiska risker. Vår alliansfria utrikespolitik bygger nämligen på att full klarhet råder om dess innebörd. Vi tillmäter enighet om utrikespolitiken ett betydande värde. Vi tvekar emellertid icke att ta strid med dem som anser att vi bör överge alliansfriheten. Till öppet meningsutbyte härom är i varje fall avsevärt att föredra framför försök att under alliansfrihetens tornmantel förordna om kursomläggning."

Herr Hjalmarson svarade på detta med en lustighet. Han har ännu i dag inte givit ett rejält besked om den citerade artikeln speglar hans verkliga uppfattning om svensk utrikespolitik.

Högerledaren och hans parti får naturligtvis tycka vad de

vill om ett utrikespolitiskt program av denna innebörd. För oss är det av en avgörande betydelse att utan en tillstymmelse till tvekan slå fast, att en utrikespolitik efter dessa riktlinjer står i öppen strid med svensk neutralitetspolitik.

Våren 1959, för några månader sedan alltså, diskuterades atomvapenfrågan i Sveriges riksdag. Högern hade framlagt förslag om att Sverige borde inköpa vapenbärare utomlands som även kunde medföra atomladdningar. Högerledaren anförde under debatten att ett "alldeles avgörande" motiv för detta förslag vore att tillgång till sådana vapenbärare "gör det praktiskt möjligt för oss att vid angrepp snabbt få hjälp från västmakterna med de effektivaste försvarsmedlen".

Detta förslag skulle således innebära att Sveriges vapenköp icke som hittills skulle ske på rent kommersiell grund med hänsyn till det nationella försvarets behov utan med en öppet uttalad politisk inriktning i syfte att förbereda en militär samverkan med en stormaktsallians.

Ingen hindrar herr Hjalmarson att framlägga sådana förslag. Men han företräder därvid icke regeringen. En sådan politisk inriktning av vapeninköpen i det uttalade syftet att knyta oss närmare en stormaktsallians står tvärtom i uppenbar strid med neutralitetspolitiken.

Många andra exempel kunde anföras på herr Hjalmarsons utrikespolitiska förkunnelse. Ofta är hans uttalanden dunkla och tvetydiga. Nog kan det ändå förefalla som om det finnes en gemensam tendens; nämligen att herr Hjalmarson anser att Sverige skall inleda eller förbereda någon form av militär samverkan med Atlantpaktstaterna. Däremellan bedyrar han sin anslutning till alliansfriheten. Sätter man som herr Hjalmarson tvetydigheten i system då riskerar man att det till sist blir ett system i tvetydigheten...

En politik efter sådana riktlinjer skulle försätta Sverige i sämsta tänkbara situation. De som förordar att Sverige öppet bör inträda i Atlantpakten kan åtminstone hävda att vi därmed möjligen kan öka vår militära styrka genom att vårt försvar skulle inordnas i en stormaktsallians, även om deras förslag av en rad skäl bestämt måste avvisas. Vill man däremot formellt hålla fast vid alliansfriheten men ändå på vissa punk-

ter inleda eller förbereda en militär samverkan med en stormaktsallians blir de rent militära fördelarna därav ytterligt ringa. Däremot skulle man i ett slag rycka undan hela grundvalen för vår neutralitetspolitik, klarheten om innebörden av vår utrikespolitik skulle försvinna och därmed förtroendet för vår vilja att hålla fast vid neutraliteten. Vi skulle dra på oss de ökade krigsrisker som en anslutning till Atlantpakten bedömts medföra.

Det har från en del håll i den socialdemokratiska pressen riktats kritik mot regeringen för att vi inte tidigare ännu tydligare än som skett markerat vårt avståndstagande från högerledarens äventyrligheter. Det kan ligga en del fog i den kritiken. Å andra sidan har vi bedömt det vara av stort värde för Sverige att utåt kunna manifesteras en enighet kring svensk utrikespolitik. Vi har därför i det längsta sökt ta fasta på att herr Hjalmarson ändå ansluter sig till en alliansfri politik. Vi har i än högre grad tagit fasta på att andra högermän och högerens tidningar uttryckt sig med betydligt större omsorg och försiktighet, varför herr Hjalmarson inte nödvändigtvis behövde anses vara representativ för sitt parti i utrikespolitiska frågor.

Problemet har naturligtvis funnits där hela tiden. Det nya i dagens läge är att högerens ledning sökt öppen strid med oss på utrikespolitikens område, först när det gäller Chrusjtjev-besöket, nu i fråga om FN-delegationens sammansättning. Det kan naturligtvis bero på att man på högerhåll tror sig vinna partitaktiska fördelar - det plötsliga avhoppet från kompromissen med regeringen tyder på sådana motiv. Men när högern så medvetet tagit strid om utrikespolitiken och riktar sådana våldsamma personliga angrepp på utrikesministern, så tyder detta på att högern är djupt otillfredsställd med svensk utrikespolitik och att man ändå önskar en kursomläggning bort från neutralitetspolitiken.

Vi är för vår del också fullt medvetna om att någonstans måste det sättas en gräns. Det måste finnas en gräns för vad som kan rymmas inom alliansfrihetens ram.

Alliansfriheten får inte bli en täckmantel för en till sin innebörd oklar politik. Då riskerar vi att snabbt förstöra det förtroende och den respekt som vi under många års ansträngningar kunnat bygga upp ute i världen för fastheten och konsekvensen i svensk utrikespolitik.

Nu har man från olika håll bedyrat att herr Hjalmarson i själva verket ansluter sig till den alliansfria utrikespolitiken. Men häromdagen krävde en borgerlig tidning ånyo att högerledaren vid sitt framträdande i tisdags skulle ge ett klart besked om sin ställning. Denne nöjde sig emellertid med en rent negativ formulering, att "alliansfrihet ej får bli självändamål". Vilka är det för övrigt som hårdast gått i god för herr Hjalmarsons anslutning till neutralitetspolitiken? Jo, Herbert Tingsten i Dagens Nyheter, Handelstidningen i Göteborg och Expressen, de tre tidningar i Sverige som i många år kritiserat neutralitetspolitiken och intensivt har förordat Sveriges anslutning till Atlantpakten.

Vi förmenar icke Herbert Tingsten och de andra tidningarna att driva sin propaganda för en svensk anslutning till Atlantpakten. Vi förmenar icke högerledaren att framföra sin speciella tolkning av alliansfriheten.

Men vi vill med eftertryck framhålla att detta icke är regeringens utrikespolitik och att vi omöjligen kan ta någon form av medansvar för en politik, som vi betraktar som äventyrlig för landets fred och säkerhet i en orolig värld. Det är alltför stora värden som står på spel för hela vårt folk. Det är vi som måste bära ansvaret för utrikespolitiken. Vi tar det ansvaret i övertygelsen om att den överväldigande majoriteten av Sveriges folk önskar en fast utrikespolitisk kurs, som slår vakt om alliansfriheten och därmed om våra möjligheter att värna neutraliteten i händelse av krig.

Den engelske fysikern och nobelpristagaren sir John Cockcroft skrev för några år sedan "att det står fullständigt klart att om någonsin de moderna vapnen frigörs till förgörelse så kan vår civilisation förstöras på en enda natt. Detta ställer mänskligheten inför den största uppgift den någonsin haft att möta: att samarbeta för nedrustning och därmed avvärja det hot som nu vilar över hela världen. En av hans kollegor, professor Rubi, också nobelpristagare, förklarade vid samma tid: Vi måste lösa problemet att leva tillsammans på denna planet, eller vi kommer inte att leva alls".

Detta vet människorna, i alla länder, inom alla folk. Likaså vet människorna att möjligheten att på längre sikt und-

vika en katastrof hänger samman med att stormakterna genom förhandlingar steg för steg kan nå fram till en överenskommelse i någon form i de stora tvistefrågorna. De innebär inte att man har några överdrivna förhoppningar om snabba resultat. Det innebär heller inte att man förordar en eftergiftspolitik. Det betyder bara att man inser att detta är det enda alternativet om man vill trygga freden i världen.

Det är därför som man i hela världen med tillfredsställelse har hälsat de initiativ som tagits av Förenta Staternas president för att komma till tals med Sovjetunionens ledare. Det finns väl ytterst få som tror att det blir några omedelbara resultat av stor betydelse av besöksutbytet; men förutsättningen för förhandlingar är att man försöker bryta ner den barriär av okunnighet som upprätthålls av den gräns som fått namnet järnridån. Den ömsesidiga okunnigheten länderna och folken emellan kan inte vara annat än skadlig för de olika staternas möjlighet att nå fram till en rationell politik. Jag är övertygad om att denna strävan att skapa en bättre internationell atmosfär för att därigenom göra en avspänning möjlig motsvarar önskningarna hos alla folk. Det är ingen tillfällighet att i den pågående engelska valkampanjen de båda ledande partierna tävlar om vem som kan upprätta de bästa kontakterna med öststaterna och därmed skapa det bästa utgångsläget för förhandlingar med Sovjetunionen. Är detta illusioner och verklighetsflykt? Nej, det är säkert ett korrekt uttryck för den starka underström av fredslängtan som finns hos alla folk. Och det vore djupt förnedrande för demokratierna om redan själva viljan att skapa kontakter och att förhandla för att trygga freden skulle betecknas som en eftergift. Skulle den uppfattningen, som ju finns företrädd även i Sverige, vinna spridning då är verkligen världsfreden i fara. Ibland kan man vara särskilt tacksam för att Tingsten och Hjalmarson inte har någon möjlighet att påverka världens öden.

Den sovjetryska regeringschefens besök i Sverige var ett led i denna strävan att skapa ökade kontakter mellan olika länder. Jag vill inte alls överdriya dess betydelse, men det ingick som sagt som ett led i ett internationellt mönster. Hur skulle detta besök kunna skada oss? Vi ville ge honom ett förstahandsintryck av svensk demokrati i arbete. Vi ville framför allt visa

hanom hur en svensk arbetare lever, visa honom vad vi på demokratisk väg lyckats åstadkomma i ett fredligt samhällsbygge. Var detta skadligt?

Vidare ville vi naturligtvis begagna tillfället att ta upp vissa frågor som ur vår synpunkt var av särskilt intresse: jag har nämnt frågan om Raoul Wallenbergs öde samt utresetillstånden för de balter som har anförvanter i Sverige. Skulle detta vara farligt för vår demokrati? Självfallet fick vi vara beredda på att Chrusjtjev skulle ta upp frågor som Sovjetunionen har ett intresse av att föra fram: måhända fråga om Östersjön, om atomfria zoner, om kärnvapenexperimenten. Är det en nackdel eller en fördel om Sverige får tillfälle att klart utveckla sina synpunkter på dessa frågor och slå fast var vi står?

Man har från oppositionshåll uttryckt farhåga för att den sovjetryska regeringschefen skulle beredas tillfälle att vid ett besök i vårt land bedriva propaganda för kommunismen. Det är det skäl som herr Ohlin anfört för att motsätta sig besöket. Vi vet visserligen att herr Ohlin haft vissa svårigheter att hålla i hop sina skaror. Men tror han verkligen att återstående folkpartister vid åsynen av Chrusjtjev skulle störta i väg och bli bolsjevikar. Det vittnar icke om någon större tilltro till demokratins förankring hos det svenska folket.

Framför allt herr Hjalmarsons uttalanden ger en inblick i var det verkliga motståndet till Chrusjtjev-besöket ^{momenten.} står att finna, om man nu bortser från de rent partitaktiska. Det finns vissa kretsar som tycks se en fara i avspänningssträvandena och de ökade kontakterna, en fara som till varje pris måste bekämpas, man avskriver i förväg alla förhandlingar som utsiktslösa, bekämpar kontakter och utbyten över gränsen mellan öst och väst, söker i själva verket skydd bakom en självvald järnridå. Varför det? Herr Hjalmarson gav en antydning om svaret i sitt anförande i tisdags. Faran för demokratin kommer enligt honom inte i första hand från hotet om våld, hotet om krig med atom och vätevapen. Faran kommer från det "kommunistiska tanke-systemet". Med andra ord: Högerledaren misstror demokratins möjligheter att hävda sig i en öppen konkurrens med diktaturens företrädare. Vi måste isolera oss för att inte påverkas, vi måste undvika kontakter för då drivs till eftergifter, vi måste ständigt upprepa vår avsky för diktaturen för att inte glömma

vår egen övertygelse och för att stärka vårt självförtroende.

Detta är en grundsyn på internationell politik och på demokratins möjligheter som vi inte kan dela. Vi är stolta över vår demokrati. Ingen skall någonsin behöva tveka om var vi står. Vi har aldrig dolt vad vi tycker om diktaturer och underkuvandet av fria folk. Vi har inom vårt land fört en oavsläpplig strid mot diktaturens anhängare. Socialdemokratins hela historia präglas av kampen för att vinna demokratin, för att befästa demokratin och för att utveckla demokratin till nya områden av samhällslivet. Just därför att vi har vunnit framgång, har vi också ett grundmurat förtroende för demokratins förmåga att hävda sig och att vinna människornas anslutning som den enda människovärdiga formen att styra ett samhälle. Därför är vi heller icke rädda för att möta företrädare för andra system i fri och öppen debatt. Vi är inte rädda för förhandlingar i syfte att trygga det som borde förena alla människor oavsett ideologisk uppfattning, nämligen freden i världen ty efter ett vätebombkrig finns det varken demokrater eller kommunister. Segern för demokratin kan vi vinna på grund av den inneboende styrkan i demokratins idéer, på grundval av fasthet och lugn övertygelse. Vi undergräver däremot demokratins möjligheter om vi förlitar oss på skräck, hysteri och okvädingsord...

Då blir min fråga: Vilket språk vill ni att den svenska delegationen i Förenta Nationerna skall föra-fredens, folkförsoningens och det fredliga samarbetets talan - eller det kalla krigets språk?

Låt mig sammanfatta: Högern har inlett en kampanj mot regeringens utrikespolitik. Man försöker få den att i första hand gälla rätten till yttrandefrihet. Man beskyller oss för eftergifter och undfallenhet mot Sovjetunionen. Man drar sig inte ens för att sätta vårt demokratiska och nationella sinne i tvivelsmål. Vi skall inte låta oss förvillas av dessa angrepp. Den kampanjen kommer vi att möta på ett sätt som är värdigt den rörelse som mer än någon annan format svensk demokrati och som i en orolig värld burit det främsta ansvaret för att värna Sveriges fred och oberoende.

Vår utrikespolitik ligger fast. Den strid som högern nu inlett kan endast gälla om vi skall välja en ny kurs för svensk

utrikespolitik, om vi skall ge upp själva grundvalarna för den svenska neutralitetspolitiken. Högern får bestämma sig om den önskar strid eller samverkan om utrikespolitiken. Vi vet var vi står. Svensk socialdemokrati kommer att bekämpa varje form av äventyrspolitik på utrikespolitikens område. Vi kommer att oböjligt slå vakt om den neutralitetspolitik som jag är övertygad om att den överväldigande majoriteten av vårt folk ser som ett värn för vår fred och vår frihet.

Chiffer-
Telegram

Lind/AA.

R. Wallenberg.

(P.L.)

Kab. sek. d'nead.

Besk. Washington.

AL

Uppfattningen Edert 32 primo och
tertio delas helt av oss.

Cabinet

STOCKHOLM				17 september 1959.	
N:o 32 ✓		Chiffer.		BIL.	
INK. D. N:o				57:B/32	
AVD.		P	GR. 2	MAL. Eu ^I	

Exp 17/9 kl. 1304

ROYAL SWEDISH EMBASSY
WASHINGTON 8, D. C.

Wallenberg-ärendet.

21/9
Washington den 16 september 1959.

P 2

Strängt förtroligt.

1 bil.

2 2/7

aa End. i skilskan

av ind. - droppen / Lf

Broder,

AL
Förre direktören i den av president Roosevelt på sin tid tillskapade War Refugee Board, Mr. J.W. Pehle, besökte i dag Montan och meddelade, att han mottagit en skrivelse den 24 sistlidne augusti från fru Maj von Dardel (fotostatkopior av skrivelsen jämte bilagor bifogas) med hemställan att han måtte verka för att amerikanarna tog upp Wallenbergs sak med Chrustjov under dennes besök i USA. Pehle betonade att han givetvis gärna ville hjälpa till, även om han numera lämnat statstjänsten och den myndighet, som han under kriget företrädde, War Refugee Board, icke längre existerade. Vad han kunde göra vore att tala med vederbörande i State Department. Han ville emellertid förutskicka, att han personligen hade svårt att inse hur amerikanarna skulle kunna motivera en framställning till tredje makt om en svensk medborgare. Viktigare vore emellertid, att han betvivlade att en dylik framställning skulle leda till något positivt. Risk funnes onekligen för att ryssarna skulle draga den slutsatsen, att Wallenberg i verklig-

Utrikesrådet Åström,
Utrikesdepartementet,
S t o c k h o l m .

heten arbetat för amerikanska intressen, och i så fall hade man sannolikt förvärrat Wallenbergs sak i ryssarnas ögon. Pehle ville nu ha ett råd från beskickningen hur han lämpligen borde förfara.

Vi kommer nu, när Pehle i morgon återkommer, att meddela honom, att vi inte är i stånd att lämna några råd. Som Du väl vet, anser jag personligen, att en aktion av detta slag icke kan annat än skada, men att härifrån direkt avråda vill jag av lättförstådda skäl heller inte. I familjens ögon skulle därigenom ansvaret falla på beskickningen för att brevet icke leder till någon åtgärd.

Dei Teiz'ime

Gunnar Jarring

Gunnar Jarring

P.S. Sedan ovanstående skrivits har Montan haft ett nytt samtal med Pehle, som därvid sade sig helt förstå vår inställning. Han kommer nu under hand att informera State Department om brevets innehåll. Han väntade sig icke någon åtgärd från departementets sida.

Mrs Fredrik von Dardel
Anravägen 25
Djursjöholm
Sveeden.

Djursjöholm 24/8 1959

Brit. Hill 16.9.59 Jwing/
Arhörn

RECEIVED	JWP	/
	LSL	
	JHM	
	KR	
	AFL	
	DBL	
AUG 27 1959	LOF	
	FILES	
PEHLE, LESSER, MANN, RIEMER & LUXFORD		

Mr. J.W. Pehle
N.W. Washington D.C.

Dear Sir,

In your capacity of Managing Director of the War Refugee Board you have concurred to in that in 1944 my son, Raoul Wallenberg, as secretary of the Swedish Legation in Budapest, was commissioned to lead an action for the rescue of the Hungarian Jews, who at that time were menaced with annihilation on the part of the German nazists. In spite of great difficulties - particularly during the time of terror ensued when the Hungarian arrow-cross leader Szalazy was chief of the Hungarian government - my son succeeded in performing his task to an important extent. In a letter to him of the 6th december 1944, as per copy enclosed, you have been kind enough to express some grateful words in this respect.

After that the Soviet military forces had penetrated into Budapest in the beginning of the year 1945 my son entered into communication with them, but a short time afterwards he was taken into custody and removed to Moscow, where he was put in prison. In spite of repeated inquiries and representations on the part of the Swedish authorities he has been kept prisoner since then. Certain signs indicate that to a major extent the representations in this matter made by the Swedish authorities have been treated and answered by organs in the Soviet Foreign Office without being made known to the persons in power. Therefore it has been considered that instead the question about the release of my son should be taken up directly with the Premier Minister of the Soviet Union, Nikita

Chrusjtsjev, at his projected visit to Sweden this summer. As this visit has now been postponed the possibility has been present to my mind that this question could be taken up with Chrusjtsjev in connection with his visit to the U.S.A. The initiative to my son's commission in Budapest has emanated from the U.S.A. and therefore it does not seem unreasonable that the authorities there show an interest in his miserable fate. I believe that the prospects for his release should be enhanced if a representation on behalf of my son could be made to Chrusjtsjev, and it could be made clear to him that the case of my son also attracts attention in the U.S.A.

I address myself to you as one of the persons who have had to do with the origin of the commission, and I ask you to work for that the question of my son's release from the imprisonment may be taken up with Chrusjtsjev at his visit in the U.S.A.

At the same time I address myself with similar representations to the former Ambassador of the U.S.A. in Stockholm, Mr. Herschel Johnson, and to Mr. Iver C. Olsen, who was representative in Sweden for the War Refugee Board in 1944.

For further information in the matter I should like to give a brief account of the correspondence concerning my son which has taken place between the Swedish and the Soviet authorities during the years past.

In a note to Sweden's Minister in Moscow of the 16th January 1945 the Soviet Vice Foreign Minister Dekanosov informed that Raoul Wallenberg had been found in the part of Budapest conquered by the Soviet troops and that measures for protecting him and his properties had been taken up by the Soviet military authorities.

Further particulars about Raoul Wallenberg were not given by the Soviet authorities until the 18th August 1947, when, in reply to several representations from the Swedish Ministry for Foreign Affairs, the Vice Foreign Minister Vysjinskij declared that as a result of careful investigations it had been established that Raoul Wallenberg was not in the Soviet Union and that he was unknown to the Foreign Office. It was correct that the 14th January 1945 the Soviet Foreign Office had got an information from an officer of the Soviet troops in Budapest that Wallenberg should have been found there, but close inquiries for him had not led to result and the officer who had given the information had not been found. There was no other choice left than to suppose that Wallenberg had lost his life during the fights in Budapest or had been taken prisoner by the followers of Szalazy.

However, during the following years an important number of Italian, German and Austrian prisoners of war returned home and they could testify that in the spring of 1945 Wallenberg had been kept prisoner in Moscow, at first in the prison of Ljubljanskaja and thereafter in the prison of Lefortovskaja. With reference to these assertions the Swedish Ministry for Foreign Affairs approached again the Soviet Foreign Office with a request that Wallenberg should be sent home, but without result. At the visit in the spring 1956 of the Swedish Prime Minister, Erlander, in Moscow the case of Wallenberg was taken up with members of the Soviet Council of Ministers, among others with Chrusjtsjev. Thereby an extensive collection of depositions of witnesses was handed to the parties concerned in the Soviet Union for scrutiny. It was promised that as a matter of course Wallenberg would return home if he was in the Soviet Union.

Later on the Soviet Foreign Minister Gromyko informed in a memorandum of the 6th February 1957 that a close investigation of the archives for registration of prisoners

and examination questions had been performed with a view to obtain information about Raoul Wallenberg, and an interrogation had been made with several persons who possibly could be connected with the matter. The result of this was that no items of information whatsoever had been found. None of the interrogated knew about Wallenberg. When going through archive documents from the medical attendance service in the Ljubljanskaja prison a document was, however, found which there was reason to consider as referring to Wallenberg, i.e. a report dated the 17/7 1947, written by hand by the now deceased chief for the medical attendance service at the prison, Smoltsov, to the former minister for the Security Service, Abakumov. In this report it was informed that the prisoner Wallenberg, known to Abakumov, had died in the cell during the night, probably in consequence of heart infarct. Bearing upon this, the conclusion ought to be inferred that Wallenberg had died in July 1947. In Gromyko's memorandum it was added that apparently Wallenberg had been taken into custody in the territory of Soviet troop's war actions, and that simultaneously it could be considered indubitable that the later detainment in custody of Wallenberg and the incorrect information about him, given to the Foreign Office during a long course of years, had been a consequence of Abakumov's criminal activity. The latter had then been shot for violation of the Soviet Union's laws.

Smoltsov's report does not contain any other information for identification of the prisoner "Wallenberg" than that he had been known to Abakumov. As both Smoltsov and Abakumov now are said to be dead it does not seem possible by virtue of the said report to get a secure proof of the correctness of the hypothesis given in Gromyko's memorandum that Wallenberg had died in July 1947. Contrary to the trueness of this report speaks the fact that several persons, afterwards return from captivity in the Soviet Union, certify that a long time after said date Wallenberg was still imprisoned in the Soviet Union, i.e. in the isolation de-

partment of the prison in Vladimir, about 200 km. to the east of Moscow. In a recently published note of the 9th February 1959 the Swedish Minister for Foreign Affairs has informed the Soviet Foreign Office about this circumstance, and the Soviet Foreign Office has replied that in Gromyko's memorandum all information about Wallenberg, obtained as a result of a scrupulous control, had been stated, and that a renewed examination had not brought to light any new particulars in this question, but had shown that the information mentioned in the Swedish note about his stay in the prison in Vladimir had not been confirmed.

Later on the Swedish Government has sent a note to the Soviet Foreign Office of the 18th July 1959, as per copy enclosed, in which a more detailed account is given of the depositions of witnesses bearing upon Wallenberg's stay in the Vladimir prison. I ask you to consider this note, which has not yet been published, as confidential and desist from referring to the same in a manner to convey the impression that the Swedish Governments stands behind the personal representation that I have taken the liberty to address to you.

Yours sincerely

Maj von Darsch

The address to: Mr. Herschel Johnson, 322 Hawthorne Lane,
Charlotte 4, North Carolina.

" " " Mr. Iver C. Olsen, Former War Refugee Board,
Representative in Stockholm, 1733 Queens Lane,
Arlington.

Copy

EXECUTIVE OFFICE OF THE PRESIDENT
WAR REFUGEE BOARD
WASHINGTON 25, D.C.

Office of the
Executive Director

Dec. 6 1944

My dear Mr. Wallenberg:

Through the American Minister in Stockholm and Mr. Iver Olsen, the War Refugee Board has kept closely informed of the difficult and important work you have been doing to alleviate the situation of the Jewish people in Hungary. We have followed with keen interest the reports of the steps which you have taken to accomplish your mission and the personal devotion which you have given to saving and protecting the innocent victims of Nazi persecution.

I think that no one who has participated in this great task can escape some feeling of frustration in that, because of circumstances beyond our control, our efforts have not met with complete success. On the other hand, there have been measurable achievements in the face of the obstacles which had to be encountered, and it is our conviction that you have made a very great personal contribution to the success which has been realized in these endeavors.

On behalf of the War Refugee Board I wish to express to you our very deep appreciation for your splendid cooperation and for the vigor and ingenuity which you brought to our common humanitarian undertaking.

Very truly yours,

J.W. Pehle

J.W. Pehle

Executive Director

Mr. Raoul Wallenberg,
Swedish Foreign Office,
Stockholm, Sweden.

For a true copy: *[Signature]*

CONF

Communication at the Soviet Foreign Office (exp. 20/7/1959)

The Swedish Ministry for Foreign Affairs has received the communication from the Soviet Foreign Office, handed to Ambassador Sohlman the 27th June, concerning Raoul Wallenberg. In the same reference was made to some statements published in the Swedish press during the month of May about the stay of Raoul Wallenberg in the Soviet Union, which were declared to be totally imaginary. In this connection the Ministry for Foreign Affairs wants to state that in reply to questions from the press the Ministry gave a brief information the 28th May about the inquiry made by the Swedish Embassy the 9th February and the reply of the Soviet Foreign Office of the 6th March 1959. There is no reason for the Ministry to comment on what the Swedish press has published in this question over and above that. In order to avoid misunderstanding about the nature of the material on which the Swedish inquiry was based the Ministry considers it necessary to give the following more precise information about some of the depositions of witnesses included in this material.

1. The Swiss citizen, E. Brugger, born the 22.1.1903, who staid in Soviet prisons during the years 1948-1959, has stated that in the Vladimir Prison, corpus II, he has had knocking communications with Raoul Wallenberg at the turn of the months July/August 1954. A number of other prisoners, returned from the Soviet Union, have confirmed that Brugger has spoken about this contact with Wallenberg already during the imprisonment.

2. An Austrian citizen, who staid in Soviet prisons during the time 1945-1955, has declared that in the beginning of the year 1955 he has shared a cell with Wallenberg in corpus II in the Vladimir Prison. When the competent Soviet prison officer noticed the Austrian in Wallenberg's cell the Austrian was immediately removed from the same, and at several occasions he has thereafter been requested to pledge his word not to reveal anything about this meeting with the Swede.

3. Two German citizens, H.T. Mülle and G. Rehekampff, born respectively the 11.6.1917 and the 19.6.1903, who staid in Soviet prisons during the time 1950-1955, have each by himself stated that at several occasions they have learnt from the

same co-prisoner in the Vladimir Prison that Wallenberg staid in corpus II in the Vladimir prison in the beginning of the nineteenfifties. A great number returned ex-prisoners from the Vladimir Prison have characterized this Soviet co-prisoner as a reliable and trustworthy person.

It is evident that the Swedish Ministry for Foreign Affairs must attach importance to assertions of such a precise character, which independent of each other say that during certain years of the nineteenfifties Wallenberg has staid in a certain section of a certain prison. The Ministry for Foreign Affairs is not of the opinion that there is ground to suppose that these assertions have come into existence with a conscious view to spread misstatements. Nor does it appear likely that all the assertions should be ascribed to mistake in the name or slip of the memory. This is the reason why the Ministry for Foreign Affairs has considered it necessary to attempt to bring light upon the question of Wallenberg's fate through a inquiry to the Soviet Foreign Office.

As to the desideratum, expressed in the communication from the Soviet Foreign office, that in the future the Swedish Government might take up an attitude in the Wallenberg-matter which cannot be made use of for disturbing the Swedish-Soviet relations, the Ministry of Foreign Affairs wants only to lay stress upon that the sole motive of the Swedish Government in this question has been and is to bring light upon Raoul Wallenberg's fate. If that can be done, a serious irritation moment in the Swedish-Soviet relations would be removed.

In this connection the Ministry of Foreign Affairs wants to remind that in its memorandum of the 6th February 1957 the Soviet Foreign Office did not express a more definite opinion about what had happened to Wallenberg in the Soviet Union but only that on account of what had been stated in the said memorandum the conclusion should be drawn that Wallenberg died in July 1947.

Finally the Ministry of Foreign Affairs wants to confirm that the mother of Raoul Wallenberg, Mrs. von Dardel, was informed about the contents in the communication from the Foreign Office of the 27th June 1959.

Jagrus Nyheter sept-1959

P 2 En I
Pa bysian av
M. Pihlström.

Rysk familj fick löfte återse barnen

DES MOINES, onsdag.
TT-Reuters. Paulius Leonas och hans hustru, som kom till USA från Ryssland 1944, har nu fått löfte av Chrustjev, om att de skall få återse sina båda barn, som är kvar i Sovjetunionen. Det gäller en flicka på 20 år och en 17-årig pojke. Makarna uppsökte Chrustjev på hans hotell på onsdagen strax innan han for till Coon Rapids. De hade ett fem minuters samtal med honom om barnen, och Chrustjev lyssnade uppmärksamt på deras berättelse. Sedan tog han dem i händerna, gav fru Leonas en klapp på kinden och lovade att se till att barnen fick återförenas med dem. Så ropade han till Gromyko att ta hand om saken. Fru Leonas grät när hon tackade Chrustjev, som log och skakade hand med henne och hennes man igen.

Graf Adelmänn
Generalkonsul. a.D.

Adelmannsfelden, 1.10.59
über Ellwangen/Jagst
Württemberg

K. B. Land

Pol.

9.10.59
Hbr Faxelius, Bonn

D. No 232 634		
9.10.1959		
AVD.	GR.	HAL
P	2	EW ^T

An das

Königliche Auswärtiges Ministerium

Stockholm.

Der Unterzeichnete, der nach Rückkehr aus
Russland auch mit der Angelegenheit Raoul Wal-
enberg befasst wurde, wäre sehr dankbar für
Übersendung der dortigen Veröffentlichung: R. W.
Dokumentsammlung vorande Hans fängenskap
i. Sovjetunionen.

In vorzüglicher Hochachtung

Rg Adelmänn

AVE

vitboken om R^w till
greve Adelsmann

STOCKHOLM		19
Stockholm N:o	den 9 oktober 1959.	BIL.
INK. D. N:o		2 bil.
AVD. P	GR. 2	MÅL. Eu ¹

Broder,

./.

Som Du ser av bifogade brev från greve Adelsmann[✓] hemställer denne om ett exemplar av vitboken rörande Raoul Wallenberg. Departementet får ibland liknande förfrågningar från privatpersoner med begäran om dokument av ett eller annat slag. Eftersom det torde vara korrektast att dylika ärenden handlägges via beskickningen, får jag bedja Dig översända ovannämnda vitbok till greve Adelsmann. För den händelse beskickningens förråd av boken ifråga tagit slut bifogar jag ett par exemplar av densamma.

./.

(Leif Leifland)

Attachén Faxelius,
BONN.

12/10

ROYAL SWEDISH EMBASSY
WASHINGTON 8, D. C.

Washington den 9 oktober 1959.

Wallenberg-ärendet.

P 2

Strängt förtroligt.

aa

W. aktören ✓

4/10

Ja
B

Broder,

I anslutning till mitt handbrev den 16 sistlidna september i Wallenberg-ärendet vill jag nämna, att advokaten Pehle besökte mig i dag för att hålla beskickningen orienterad. Han nämnde, att han under hand diskuterat fru von Dardels framställning med vederbörande i State Department och att alla därvid varit eniga om att Wallenbergs sak skulle skadas, om amerikanska myndigheter officiellt toge befattning med ärendet. Pehle skulle själv skriva härom till fru von Dardel men tillade, att han mycket skulle uppskatta om hon också kunde på lämpligt sätt orienteras genom departementets försorg.

I övrigt hade diskussionen i State Department inte lett till några konkreta resultat. Tydligen hade tanken uppkommit att söka förmå någon känd svensk-amerikansk personlighet att framföra en vädjan till Chrustjov. Idén hade emellertid inte närmare utvecklats, dels därför att även en framstöt av denna art kanske skulle missuppfattas av ryssarna och dels därför att man inte kunnat uppleta någon lämplig person.

Den kungliga
Gunnar Jarring

Gunnar Jarring

Utrikesrådet Åström,
Utrikesdepartementet,
S t o c k h o l m .

KUNGL.
SVENSKA AMBASSADEN

Wallenbergsfrågan

Vass

8/12
Rom den 7 december 1959.

P 2

3 bil.

Förtroligt

21.12.59
a + b f.str.f.k. till
Thulin, Statspol.
Danielsson "

24/12-59
as

4/12/59

4.1.60. Tjänstbil
med Danielsson, Stats-
polisen. 1/2

Broder,

Vår konsul i Trieste, Gerolimich, har nyligen haft besök av en reporter i Radio Free Europe, herr Lemonidis, som lämnat en promemoria med upplysningar i Raul Wallenbergsaffären, vilka härröra från en flykting. Jag bifogar avskrift av konsulns den 3 december daterade brev, den därvid fogade fotostatkopian av promemorian samt avskrifter av denna ./.
f

Herr Lemonidis hade sagt konsuln, att hans källa icke förefallit särskilt pålitlig. Det nya spåret tycks peka åt helt annat håll än de informationer, som tidigare erhållits genom pressen. Jag vore tacksam för närmare instruktioner om hur vi böra förfara i saken.

Eric von Post

(Eric von Post)

Utrikesrådet Å s t r ö m,
S t o c k h o l m.

Avskrift

R. CONSULATE OF SWEDEN
T R I E S T E

Trieste, 3rd December 1959
1, Piazza S. Antonio
CG/ams

CONFIDENTIAL

R. SWEDISH EMBASSY
R O M E
V.le Policlinico, 129/a

Dear Sirs,

Days ago I have been contacted by Mr. Lemonidis, Reporter of the Radio Free Europe, who brought to me a statement of facts asking me to forward copy of same to the R. Swedish Embassy in Rome, as the thing may result to be of some interest to the Swedish Government.

Mr. Lemonidis added that the Source appeared not to be very reliable, but anyhow as there may also be some truth in the whole story it was better to inform the Embassy about it.

Herewith attached is photostatic copy of said statement.

I remain, Dear Sirs,

Yours faithfully,
signed Callisto Gerolimich
Consul

Encl.

24th Nov. 1959.

SOURCE TRIEST: 31 year-old officer in the MAI Troops, escapee.

DATE OF OBSERVATION: until 26th Nov. 1958.

RUMANIA

ROUL WALLENBERG

In Autumn, ~~XIII~~ 1953, while source was sent on duty at the Poarta Alba camp, along the Danube-Black Sea Canal, he met there, among the prisoners, an old friend of his, Ion Botez. They chatted a little and among other things, source remembers Botez to have told him that they have in the camp a foreign prisoner, an architect, who was kept in severe isolation and under constant supervision by security officers who had been sent there specially for him.

X X X

In May 1957, source was a prisoner in the Suceava Penitentiary. There he met again his friend Ion Botez (former Director General of Posts and Communications). Botez told source that if he ever got out of prison, he should take a message to the Swedish Diplomatic Mission in Bucharest, without giving Botez's name and whereabouts:

RAUL WALLENBERG, former secretary of the Budapest Swedish Consulate (1942-1945) had been arrested in the autumn of 1945 in Budapest and transported to Rumania in order to be deported from here to Russia. It seems that he was in a group with a Hungarian General and also a Hungarian Colonel.

In the spring of 1946 Wallenberg escaped from the Focsani deportation camp and was caught in the vicinity of the Hungarian boarder. He was taken to the Sibiu prison (April 1946). It is there that his name was changed into Vishinowski. He stayed in the Sibiu penitentiary until March 1947, when he was taken to the Tg. Cerna prison. Then, in 1949, he was transferred to Poarta Alba, where he stayed until 1957, at the closing down of the Canal Works. It is not known where he was taken from there.

Among other things Wallenberg has told Botez in prison was the fact that his father had been the Swedish representative in Greece and that he, Raul, had studied at the Michigan University, USA.

The number of his arrest file in the Sibiu prison was somewhere between 11300 and 11400, and, at that time, the Sibiu prison had as director POPA, a former shoe-maker.

2
✓
POPA, JH Vas.

The message, said Vallenberg to Botez, had also been passed by him to a Hungarian-Rumanian Engineer.

x x x

Here, in Trieste Camp, source talked about this subject to Eng. Vash Gheorghe (now in the St. Antonio Camp) who also seemed to know something about it.

STOCKHOLM

19

Stockholm den 7 januari 1960.

N:o
Strängt förtroligt.

BIL.

ang. Vas-spåret

INK. D. N:o

AVD. P

GR.

2

MAL. Eu¹

Vas✓

Broder,

Åberopande Ditt handbrev den 7 december 1959 i Wallenberg-affären ber jag få meddela, att de i utsagan lämnade uppgifterna i stort är identiska med vad den av källan omnämnde Georghe Väs(h) för närmare tio år sedan meddelade svenska vederbörande. Vas' uppgifter kontrollerades då med stor noggrannhet och visade sig vara felaktiga.

Eftersom Vas, vilken återigen dök upp år 1956, får betraktas som en internationell storskojare, möjligen en provokatör, kan beskickningen lämna ifrågavarande uppgifter utan beaktande.

(Per Lind)

Ambassadören von Post,
R o m .

Dep. 7/1-60

KLS

KUNGL. UTRIKES
DÉPARTEMENTETFörtroligt.

2 bil.

7/1-60

W. a. Lönner

7/1

Exc. iehl.

P.M.

AL

Kriminalkommissarie Danielsson, Statspolisen, meddelade den 4 dennes, att han uppringts av författaren R. Philipp, som därvid upplyst att han uppmärksammat uppgifter i tysk press att Röda Kors-tjänstemannen von Rosen, som nyligen fått en svensk orden, vore en f.d. SS-man vid namn Garwinski. Herr Philipp hade uttryckt sin förtrytelse över att man på svenskt håll kunnat dekorera en man med detta förflutna; Philipp själv, som hade nedlagt så mycket arbete och tid i efterforskningsarbetet i Wallenberg-affären, hade blott mötts med kyla från svenska UD. Herr Philipp ville gärna veta vem som föreslagit att von Rosen skulle dekoreras. Herr Danielsson hade härtill svarat, att om Philipp vore intresserad av denna fråga, borde han lämpligen ta kontakt med protokollet på UD. Herr Philipp hade genmält, att Wallenbergs familj komme att ta upp frågan på ett högre plan och antytt att man skulle begära företräde hos statsministern efter dennes återkomst till Sverige.

./.

De i den västtyska pressen publicerade uppgifterna - vilka ännu icke synas ha uppmärksamats i svensk press - närslutes.

Stockholm den 7 januari 1960.

Leif Leifland

Ex. till hr protokolldirektören, hög buren,
Landetins, presschefen och Rönne.

✓

den 31.12.59/
Avskrift av telegram från beskickningen
i Bonn, inkommet till utrikesdepartementet
den 2 januari 1960.

264 Eder 1403/1958 Orden Hugo von Rosen.
Enligt DPA-meddelande dagens press har vederbörande
vars verkliga identitet är SS-Untersturmführer Hugo
Garwinski under tio år gått under namnet von Rosen.
Orden överlämnad efter sedvanlig förfrågan. Vi avse
på eventuella pressfrågor upplysa utmärkelsen föranledd
vederbörande varit tjänsteman tyska röda korsets Such-
dienst, som lämnat hjälp vid efterforskning svenska
medborgare, bland annat Wallenberg. Underrätta svenska
röda korset.

✓
Avskrift av telegram den 4.1.1960
från beskickningen i Bonn, inkommet
till utrikesdepartementet den 5.1.1960.

1 Vårt 264 för Leifland från Cornell.

264 föranlett av notis i Neue Rhein Zeitung nr 1/1960:
"DRK-Leiter war SS-Führer Göttingen. DPA. Der Leiter
des Lager DRK-Suchdienstes im Durchgangslager Friedland,
der sich zehn Jahre lang Hugo von Rosen nannte, heisst
Hugo Garwinski und war SS-Untersturmführer. Das
erklärte die Staatsanwaltschaft. "Von Rosen" hatte
erst kürzlich einen hohen schwedischen Orden erhalten."

Följande notis stod i Die Welt 2 januari:

"Suchdienstleiter lebte unter falschem Namen Göttingen,
1 Januar. Unter dem Namen von Rosen hat der ehemalige
SS-Untersturmführer Garwinski zehn Jahre lang in
Friedland gelebt. Er war 1949 vom deutschen roten
Kreuz mit der Leitung des Suchdienstes im Grenzdurch-
gangslager Friedland beauftragt worden und seither in
dieser Funktion tätig. Garwinski hatte kürzlich gegen
sich selbst Anzeige wegen falscher Namensführung er-
stattet. Es wird angenommen, dass der Suchdienst-
Leiter wegen seiner früheren Zugehörigkeit zur Waffen-
SS den Namenswechsel vorgenommen hatte. Die Ermitt-
lungen in diesem Fall dauern noch an."

Utöver dessa två notiser synes fallet ej ha
uppmärksamats i tysk press. Inga förfrågningar har
ingått. Vi har under hand begärt upplysningar i
utrikesministeriet.

STOCKHOLM

19

Stockholm den 11 januari 1960
N:o BIL.

Bil.

INK. D. N:o

AVD. P

GR.

2

MAL. Eu^I

ang. von Rosens orden.

W. skänker ✓

Broder,

På uppdrag av t.f. chefen för politiska avdelningen ber jag få översända en promemoria i ett ärende, som har anslutning till Wallenberg-affären. Då, såsom Du ser, Wallenbergs familj antytt att den komme att begära företräda hos statsministern, ville utrikesministern gärna att statsministern informeras.

Om överdirektör von Dardel skulle begära få företräda hos statsministern, vore jag som vanligt tacksam för en påringning.

(Leif Leifland)

Kanslissekreteraren Carlsson,
Statsrådsberedningen.

*Exp. 11/1, 60**W.*

Bonn den 21 januari 1960.

Broder,

För Din orientering skickar jag på detta sätt ytterligare upplysningar i ordens-
ärendet von Rosen - Gawiński (ej Gawinski,
som det stod i tidningarna).

Med skrivelse den 16 januari har G.
återvänt sin orden och sin hustrus SRK-
medalj till oss. Han skriver, att han lade sig
till med namnet den 8 maj 1945 innan han
kom i tyskt fångenskap. Han har bifogat kopia
i sitt brev till DRK den 19.9.59, där han
bekänner kort och skildrar hur namnbytet
gick till. Inskjutas här, att en bekant till mig i
DRK, Dr Fehr, berättat, att G. som Volkssoldaten
icke hade något val utan tvångsvis enrollerades
i Waffen SS. Emellertid, vid krigsslutet till-
hörde G. 5. SS-kosack regementet och hade till
uppgift att samla ihop förskingrade enheter ur

Wlansow-armén och återböde dem till sina
förband. - Förvisso icke den gynnsammaste
förberedelsen för rysk fångenskap! - G. för-
störde därför sina papper och lyckades fånga
under namnet Rosen vid ett förband som fort-
farande hade fältkansliet kvar. Han kom i ameri-
kansk fångenskap men blev snart överlämnad
till ryssarna. Dessa pressade ut honom att han
tillhört Waffen SS men inte bara det. De voro
nämligen på jakt efter någon von Rosen och
efter "dauernden Misshandlungen" gav G. vika
och erkände sig vara von Rosen! Som bidragande
orsak anger han dock, att han var angelägen
att döja att han tillhört ett kosackregemente.
Den av ryssarna sökte von Rosen var emellertid
en äldre man, varför han ej led några extra
men av sitt nya namn. 1949 släpptes han
och ankom till Friedland, där han i december
anställdes av DRK. 1950 gifte han sig men
framhåller, att han icke anförtrodde herrn
sitt namn lyfte.

Som försvar anför G. i sin skrivelse till DRK, att han egentligen icke själar antagit namnet von Rosen och att han genom detta namn ej heller skaffat sig några fördelar.

Slutligen bör framhållas, att han anmält sig själar (efter samråd med hustru) för ätten von Rosen).

I sitt brev till beskrivningen skriver G., att de båda utmärkningarna äro "die größte Auszeichnung unseres bescheidenen Lebens" och vore tacksam för besked om namnlyftet är utlagsgivande för förläningen. Han har emell. till skickat tillbaka tecknen för att undvika alla komplikationer.

von Otter har vänt sig AA:s rättshandläggning bl. a. för att få reda vad följderne bli för G.

Innan vi fått besked därifrån torde ingen skrivelse i ärendet skickas in från beskrivningen.

Som framgår av bifogade klipp har DRK behållit honom i sin tjänst (i sin skrivelse den 19. 9. 87

ansökte han om avsked). Vid tillfälle skall jag
öka bekräftelse härpå. Enligt den ovannämnde
de Fehr - som för övrigt icke gjorde någon
avtydning av innehåll att J. ej längre vore i DRK:s
Hänsel - hade man varit mycket nöjd med honom
och han vore "ein sehr fähiger Mann".

Någon personliga reflexioner: Om J. får behålla
sin Vasaorden eller ej beror kanske på om han blir
skaffad och i så fall för och till vad. Men att
någon, som uppges ha varit ovetande, skulle få
lida oförskyllt, tycker jag vore hårt. Och
om han får något, skulle då inte han få...
När allt kommer omkring ha ju tecknen
inledats för verksamheten efter 1949 och så
Hänsel har han icke fått under falska
förutsättningar. Var Du att SRK avgör
om han skall få behålla sitt tecken först
efter det att Vasaordens öde avgjorts?
Jag kan inte hjälpa att jag ömman litet för
parat - att hans första åtgärd när han

blivit friställt icke var att erkänna att
han blivit det genom att dölja sin identitet
tycker jag är självklart. 1949 års Tyskland
var väl inte lika stadigt som 1959 års.
S. ut därpå hade han grundat ett nytt
liv och ville heller inte utsätta DRK
för denna publicitet. Och så såld han fast
lilla bubblan oprack.

Du kanske redan har talat med
några inflytelserika och vet hur de
se på saken? Är det någon särskild
princip som behöver belägas, står jag
gärna till tjänst.

Hälsa Karin och lev väl!

Din tillgivne

Emily Cornell

ABENDPOST 20. Jan. 1960

10 Jahre unter falschem Namen

d. FRIEDLAND (Kreis Göttingen) - Der Leiter des DRK-Suchdienstes im Grenzdurchgangslager Friedland, Garwinski, hat sein Arbeitsverhältnis beim Deutschen Roten Kreuz gekündigt, wie gestern das DRK mitteilte. Garwinski, der sich zehn Jahre lang Hugo von Rosen nannte, hatte im September 1959 dem Präsidium des Deutschen Roten Kreuzes gestanden, daß er unter falschem Namen lebe.

Zu diesem Geständnis war es nach Ansicht von Mitarbeitern des Such-

dienstes gekommen, nachdem der Bruder Garwinskis im Lager gewesen sein soll. Auf Empfehlung des Deutschen Roten Kreuzes habe dann Garwinski Selbstansage bei der Staatsanwaltschaft in Göttingen erstattet. Das DRK beschäftigte ihn zunächst in seiner bisherigen Funktion weiter.

Unter dem Namen von Rosen hatte der Suchdienstleiter erst wenige Tage vor Weihnachten für seine Arbeit im Grenzdurchgangslager Friedland einen hohen schwedischen Orden erhalten.

Avskrift. av bläckbrev från
attachén Cornell till sekreteraren
Leifland, dagtecknat Bonn den 21
januari 1960.

Ex till *Mr Laudman*
Mr Heydorn
Mr Rönn
Mr Luthman, Stabschefen.

För Din orientering skickar jag på detta sätt
ytterligare upplysningar i ordensärendet von Rosen-
Gawinski (ej Garwinski, som det stod i tidningarna).

Med skrivelse den 16 januari har G. återsänt sin
orden och sin hustrus SRK-medalj till oss. Han skriver,
att han lade sig till med namnet den 8 maj 1945 innan han
kom i rysk fångenskap. Han har bifogat kopia av sitt
brev till DRK den 19.9.59, där han bekänner kort och
skildrar hur namnbytet gick till. Inskjutas bör, att
en bekant till mig i DRK, dr Fehr, omtalat, att G. som
Volksdeutscher icke hade något val utan tvångsvis en-
rollerades i Waffen SS. Emellertid, vid krigsslutet
tillhörde G. 5. SS-kosackregementet och hade till uppgift
att samla ihop förskingrade enheter ur Wlassow-armén
och återbörda dem till sina förband. - Förvisso icke den
gynnsammaste förberedelsen för rysk fångenskap! - G.
förstörde därför sina papper och lyckades få nya under
namnet Rosen vid ett förband som fortfarande hade fält-
kansliet kvar. Han kom i amerikansk fångenskap men blev
snart överlämnad till ryssarna. Dessa pressade ur honom
att han tillhört Waffen SS men inte bara det. De voro
nämligen på jakt efter någon von Rosen och efter
"dauernden Misshandlungen" gav G. vika och erkände sig
vara von Rosen. Som bidragande orsak anger han dock,
att han var angelägen att dölja att han tillhört ett
kosackregemente. Den av ryssarna sökte von Rosen var
emellertid en äldre man, varför han ej led några extra
men av sitt nya namn. I april 1949 släpptes han och

ankom till Friedland, där han i december anställdes av DRK. 1950 gifte han sig men framhåller, att han icke anförtrödde hustrun sitt namnbyte.

Som försvar anför G. i sin skrivelse till DRK, att han egentligen icke själv antagit namnet von Rosen och att han genom detta namn ej heller skaffat sig några fördelar.

Slutligen bör framhållas, att han anmälde sig själv (efter samråd med huvudmannen för ätten von Rosen).

I sitt brev till beskickningen skriver G., att de båda utmärkelserna äro "die grösste Auszeichnung unseres bescheidenen Lebens" och vore tacksam för besked om namnbytet är utslagsgivande för förläningen. Han har emellertid skickat tillbaka tecknen för att undvika alla komplikationer.

von Otter har vänt sig till AA:s rättsavdelning bl.a. för att få reda vad följderna bli för G. Innan vi fått besked därifrån torde ingen skrivelse i ärendet skickas in från beskickningen.

Som framgår av bifogade klipp har DRK behållit honom i sin tjänst (i sin skrivelse den 19.9.59 ansökte han om avsked). Vid tillfälle skall jag söka bekräftelse härpå. Enligt den ovannämnde dr.Fehr - som för övrigt icke gjorde någon antydning av innehåll att G. ej längre vore i DRK:s tjänst - hade man varit mycket nöjd med honom och han vore "ein sehr fähiger Mann".

Några personliga reflexioner: Om G. får behålla sin Vasaorden eller ej beror kanske på om han blir straffad och i så fall för och till vad. Men att hans fru, som uppges ha varit ovetande, skulle få lida oförskyllt, tycker jag vore hårt. Och om hon får något, skulle då inte han få ... När allt kommer omkring ha ju tecknen utdelats för verksamheten efter 1949 och sin tjänst har han icke fått under falska förutsättningar. Tror Du att SRK avgör om frun skall få behålla sitt tecken först efter det att Vasaordens öde avgjorts? Jag kan inte hjälpa att jag ömmar litet för paret - att hans första åtgärd när han blivit frisläppt icke var att erkänna att han blivit det genom att dölja sin identitet tycker jag är självklart. 1949 års Tyskland var väl inte lika stadigt som 1959 års. Snart därpå hade han grundat ett nytt liv och ville heller inte utsätta DRK för denna publicitet. Och så satt han fast tills bubblan sprack.

Du kanske redan har talat med några inflytelserika och vet hur de se på saken? Är det någon särskild synpunkt som behöver belysas, står jag gärna till tjänst.

10 JAHRE UNTER FALSCHEN NAMEN

d.Friedland (Kreis Göttingen) -

Der Leiter des DRK-Suchdienstes im Grenzdurchgangslager Friedland, Garwinski, hat sein Arbeitsverhältnis beim Deutschen Roten Kreuz gekündigt, wie gestern das DRK mitteilte. Garwinski, der sich zehn Jahre lang Hugo von Rosen nannte, hatte im September 1959 dem Präsidium des Deutschen Roten Kreuzes gestanden, dass er unter einem falschen Namen lebe.

Zu diesem Geständnis war es nach Ansicht von Mitarbeitern des Suchdienstes gekommen, nachdem der Bruder Garwinskis im Lager gewesen sein soll. Auf Empfehlung des Deutschen Roten Kreuzes habe dann Garwinski Selbstanzeige bei der Staatsanwaltschaft in Göttingen erstattet. Das DRK beschäftigte ihn zunächst in seiner bisherigen Funktion weiter.

Unter dem Namen von Rosen hatte der Suchdienstleiter erst wenige Tage vor Weihnachten für seine Arbeit im Grenzdurchgangslager Friedland einen hohen schwedischen Orden erhalten.

Chiffer- Telegram

Leifland/BL

(Pl)

lfed

Svensk,

H a m b u r g

Telefonsamtal Ekblad-Leifland. Tacksamma erhålla detaljerade uppgifter vederbörandes namn, levnadsförlopp, fängelsevistelser etc. Särskilt angeläget exakta uppgifter tidpunkt, plats, medfångar och andra omständigheter aktuella tidpunkten.

Cabinet

STOCKHOLM 25.1.		1960.
N:o / ✓	Chiffer.	BIL.
INK. D. N:o		
AVD. P	GR. 2	MÅL. Eu ¹

Rep. d. 25/1 kl. 19.05 af.

Åström/BN.

Chiffer-
Telegram

STOCKHOLM den 26.1. 1960		
N:o 2 ✓	Chiffer.	BIL.
INK. D. N:o		
AVD. P	GR. 2	MÅL. <i>Em I</i>

Sän

(P.L.)

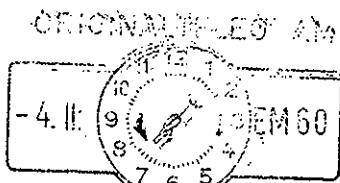
G

Svensk
Hamburg.

Ekblad från Åström.

Leifland beräknas flyga Hamburg söndag 31 januari.
Tacksam Du förbereder sammanträffande med von W. måndag
på plats enligt Ditt bedömande. Om Du anser Dig helt
förtroligt och utan att von W. får reda på saken kunna
erhålla några upplysningar från tyska polisen vore detta
naturligtvis värdefullt. Du behöver väl inte uppge exakta
skälet Din förfrågan. Cabinet.

Exp. 26/1-60 kl. 18.40

KOPIA TILL:

Leifland

A. W.

INK. UTRIKES DEP:T		
Dnr 15313		
5 FEB 1960		
AVD	GRU	MIL
<i>P</i>	<i>L</i>	<i>Eu I</i>

3
cabinet sthm
telegr 5 sth

1350/178 hso1204
s hamburg 21/20w 4/2 1935

Leiflands resa

etat priorite
cabinet stockholm

3 foer leifland sammantraffande bestaemt klockan tio
onsdag tionde sto r e e e e tionde stop rum bestaellt
baseler hospitz nionde kvaellen
kjellberg

col 1350/178 3
telegr 5 sth
cabinet sthm

5 cc:
1 - Skappt.
1 - Föred.
1 - Lundberg
1 - Lönnberg

10/2-60

Strängt förtroligt.

Yvonne Lundberg och byråchefen högtalen vid samtalen / L.L.

P.M.

angående samtal med Rudolf von Wetschl den 10 februari 1960.

②

1. Sedan Rudolf von Wetschl (Ermlandsweg 18 D, Hamburg-Langenhorn) genom svenskfödd, numera norska medborgaren fru Yvonne Holst (Kreuzfurth 14, Hamburg-Langenhorn 1, tel. 53 28 81) meddelat generalkonsul Ekblad, att han önskade komma i kontakt med en representant för de svenska myndigheterna för att lämna en viktig uppgift i Wallenberg-ärendet, har jag idag haft två samtal med honom på generalkonsulatet i Hamburg.
2. Genom generalkonsulatets försorg hade vid tidpunkten för mina samtal följande förtroliga upplysningar om von Wetschl inhämtats från tyska polisen: Von Wetschl, som vore född i Budapest, hade 1941 antingen ansökt om eller faktiskt blivit medborgare i det nazistiska Tyskland. Han vore emellertid idag endast "willkürlich" tysk medborgare; det slutliga avgörandet i medborgarskapsfrågan komme att fällas år 1961. Von Wetschl hade 1955 återvänt från rysk krigsfångenskap och vore krigsinvalid. Under kriget hade han varit officer.
3. Von Wetschl är omtalad av den finländske Leino-fången Unto Parvilahti, som i sin bok "Berias gårdar" (Natur och Kultur 1958) skriver följande om sin samvaro med honom i Butyrka-fängelset hösten 1945 (sid. 89-90):
En annan av cellens rastlösa fotvandrare var en ungrare unge baron Rudolf von Wetschl. Hans nerver var alldeles söndertrasade, och han hade svårt att hålla sig stilla ett enda ögonblick. Lika svårt var det för honom att hålla tungan i styr. Han lät ideligen grannarna höra cyniska och kränkande anmärkningar, inte ens Hammer, för vilken vi alla hyste det uppriktigaste deltagande, gick fri.
Baronen var liten till växten, spädlemmad och nästan

768

flickaktigt vacker samt mycket elegant klädd. Under rannsakingen hade man fått honom att tala, till och med alldeles för mycket. Pressad till att bekänna de mest hårresande spionagehistorier och misshandlad under förhören, hade han villigt skrivit ark efter ark fulla av rent fantastiska berättelser om sina göranden och låtanden för Gestapo och Secret Service. Sedan GPU:s apparat satts i gång och man forskat i saken, hade alltsammans emellertid befunnits vara idel sagor. Varpå ynglingen återigen blivit sparkad och slagen, under uppmaning att tala om det verkliga förhållandet. På detta sätt tvingad att hitta på något nytt, hade han skrivit ner nya fabler för att få vara i fred åtminstone så lång tid som GPU behövde för att komma underfund med att alltsammans återigen var gripet ur luften. I sin senaste bekännelse hade han beskrivit, hur han i egenskap av medlem av Gestapo i själva verket arbetat för Secret Service och dessutom understött den franska motståndsrörelsen. - Han visste att han om ett par veckor skulle bli utsatt för upprepad misshandel och tvingad att skriva ner nya historier, och på detta sätt skulle det antagligen fortsätta, ända tills pojken definitivt gav upp.

Ingen av oss trodde ett enda ögonblick på att denne yngling befattat sig med politisk verksamhet, därtill var han alltför ung och barnslig. Troligen var det hans blotta ursprung, som var anledning till att han häktats; hans släkt var gammal och välkänd i Ungern.

Samtidigt med honom hade den unge Svenske diplomaten och funktionären vid Röda Korset, Raoul Wallenberg häktats i Budapest, och tillsammans hade de förts till Moskva. Von Wetschl berättade, att de tillsammans fått frysa och svälta en hel vecka i en källare vid en ungersk gränsstation, där de suttit inspärrade på grund av trassel med kommunikationerna. I Moskva hade han emellertid blivit skild från sin svenske reskamrat.

Jag betvivlar att von Wetschl hade krafter nog att hålla ut i många månader till. Hans rannsaktionsdomare tycktes inte heller vara att leka med.

4. Von Wetschl vore, enligt vad han uppgivit för generalkonsul Ekblad, angelägen om att han bereddes tillfälle lämna sina uppgifter under yttersta diskretion. Jag sade honom inledningsvis att han kunde vara förvissad om att intet av vad han komme att säga skulle komma till någon obehörigs kännedom. Von Wetschl förklarade i anslutning härtill, att han efter moget övervägande kommit till slutsatsen, att de svenska myndigheterna borde delge Wallenbergs anhöriga hans utsaga, förutsatt att dessa icke gävo uppgifterna vidare till offentligheten. Därest Wallenbergs familj därvid önskade träffa von Wetschl, borde de sätta sig i förbindelse med fru Holst, som skulle förmedla kontakten med honom.

Von Wetschls utsaga: Moskva-fängelset.

1. Von Wetschl berättade inledningsvis att han vore född i Budapest år 1920 och tillhörde en österrikisk-ungersk adelsfamilj. Hans farfar hade innehaft en hög befattning vid kejsar Franz Josefs

hov. I hemmet hade man som umgängesspråk använt såväl tyska som ungerska. Von Wetschl hade utbildat sig till officer i ungerska armén men år 1941 anslutit sig till tyska armén; han lät förstå att hans familj bestämt motsatt sig att han inträdde i tyska krigsmakten. (Uppgifterna om erhållande av tyskt medborgarskap år 1941 torde kunna förklaras så, att von Wetschl såsom "Volksdeutscher" inträtt i Waffen-SS och därmed, enligt då gällande tyska bestämmelser, automatiskt erhållit tyskt medborgarskap.) Under sin tjänstgöring i tyska armén hade han varit Abwehrofficer med kommendering bl.a. i Baltikum samt, under sista krigsåret, i Budapest. Von Wetschl var icke särskilt angelägen att beröra arten av denna sin tjänstgöring ("min person är väl icke så viktig i detta sammanhang; jag trodde att vi skulle tala om mina sammanträffanden med Wallenberg"). Han uppgav emellertid, att han via mellanhand - möjligen en fru Kreuzspiegel, vilkens namn han flera gånger nämnde, när han berättade om sitt arbete i Budapest på hösten 1944 - lyckats förskaffa sig ett på hans namn utställt svenskt skyddspass. Detta avsåg han att använda, därest han råkade i rysk fångenskap. Han lät förstå att han haft rätt intima förbindelser med olika tjänstemän vid Waffen-SS, tyska Abwehr, ungerska inrikesministeriet, Wlassow-armén och andra organisationer. Han uppgav sig ha sammanträffat med Wallenberg en enda gång i Budapest. Detta hade varit på hösten 1944, då de två råkats vid ett sammanträde hos den tyske säkerhetstjänstemannen Dr. Tränker. Von Wetschl hade icke varit bekant med några andra tjänstemän vid svenska beskickningen i Budapest, men kände däremot nära Engeström. Von Wetschl visade ett stort intresse för denne. Han berättade att Engeström och han tillbringat en del av den första tiden i rysk fångenskap tillsammans. Von Wetschl hade själv tillfångatagits den 12 mars 1945 och då förts till staden Tata Banja-Banluda, belägen på vägen mellan Budapest och Wien. Där hade han sammanförts med Engeström i en till fängelse anpassad skola. Strax före Wiens kapitulation hade därefter von Wetschl, Engeström och en rad andra fångar till fots marscherat till en stad icke långt från Wien. Samma dag som

Jalta-konferensen började hade von Wetschl förts till staden Tscheklis i Tjeckoslovakien, där han vistats till dess han förts till Moskva med flyg. (Observera skiljaktigheten mellan denna uppgift och den till Parvilahti lämnade.)

Von Wetschl var angelägen erfara, vid vilken tidpunkt Engeström hade frigivits av ryssarna, i vilka fängelser han vistats, om vad han sysselsatt sig med efter kriget. Han lät förstå att Engeström under sin verksamhet i Budapest haft utomordentligt goda förbindelser med olika organisationer och myndigheter.

2. Von Wetschl anlände till Moskva den 17 juni 1945 och spärrades då in i Ljublianka. Han hade här för första gången träffat Wallenberg. Detta sammanträffande med Wallenberg hade ägt rum någon gång mellan den 17 juni och oktober/november 1945, då von Wetschl överfördes till Lefortovskaja. Sammanträffandet hade varit helt kort - såvitt von Wetschl erinrade sig blott några timmar. Förutom von Wetschl och Wallenberg hade ytterligare två fångar befunnit sig i cellen, en lettländsk överste samt en estnisk medborgare, vilkas namn von Wetschl emellertid icke kunde erinra sig. Von Wetschl sade sig ej heller nu, 15 år efteråt, kunna komma ihåg några andra omständigheter kring detta sammanträffande med Wallenberg.

I oktober/november 1945 hade von Wetschl förflyttats till Lefortovskaja. Även där sade han sig ha sammanträffat med Wallenberg, denna gång under en längre tid, troligen ungefär en vecka. Von Wetschl och Wallenberg hade då delat cell - troligen cell 411 eller 412 i fjärde våningen - med en rumänsk medborgare av tyskt ursprung vid namn Sam eller Samuel Liebhart. Enligt von Wetschl hade Wallenberg under deras gemensamma vistelse i Lefortovskaja berättat, att han, med undantag för sitt korta sammanträffande med von Wetschl, hela tiden vistats ensam i Ljublianka. Där hade Wallenberg fått bättre kost än de övriga medfångarna; yttersidan av hans dörr hade, som tecken på att han beträffande kosten åtnjöt en privilegierad ställning, försetts med ett grönt band. - Under sin vistelse i Ljublianka och Lefortovskaja hade Wallenberg enligt von Wetschl befunnit sig i god kondition.

Under sin vistelse i Butyrka hade von Wetschl av en tysk diplomat från något av Balkanländerna - von Wetschl erinrade sig icke längre namnet - erfarit, att Wallenberg i Lefortovskaja blivit dömd till 20 års tvångsarbete.

Efter sin vistelse i Lefortovskaja hade von Wetschl förts till Butyrka. På min fråga vilka han träffat där svarade han svepande, att det varit en hel rad olika människor av skilda nationaliteter. Då jag frågade honom om han där träffat någon finländsk medborgare, svarade han jakande, men sade sig icke längre erinra sig vederbörandes namn. Då jag räknade upp en rad finska namn, stannade han emellertid in för Parvilahti och sade att detta var finländarens namn. Han erinrade sig också att finländaren varit anställd i ett optiskt företag vid namn Prisma-Anerio.

3. De nu redovisade uppgifterna om Moskva-fängelserna lämnades av von Wetschl vid det första sammanträffandet. Vid det andra samtalet lämnade han emellertid en på vissa punkter avvikande skildring av sina sammanträffanden med Wallenberg i Moskva:

Han hade efter sin ankomst till Ljublianka den 17 juni 1945 vid ett tillfälle träffat Wallenberg under några timmar. Han hade därefter redan i slutet av juni 1945 överförs till Lefortovskaja och där tillbragt någon vecka i samma cell som Wallenberg; detta skulle ha varit vid tidpunkten för Japans kapitulation. På hösten 1945 hade han ånyo överförs till Ljublianka och därifrån efter en kort tid till Butyrka. Han hade i detta sistnämnda fängelse varit inspärrad i cell 96. Vid ett tillfälle hade i denna cell införts en nazistfunktionär eller diplomat från något av Balkanländerna. Von Wetschl erinrade sig icke vederbörandes namn, men kallade honom "der Bändler". Enligt denne skulle Wallenberg vid denna tidpunkt ha befunnit sig i granncellen, nr. 98, i sällskap med en rad andra fångar, som efter erhållen dom väntade på avtransport till skilda arbetsläger och straffkolonier. - I cell 96 befunno sig vid denna tidpunkt en tysk-rumänsk Abwehrofficer major Joseph Erkl, ambassadören baron von Teppelskirch, vidare en turkisk diplomat vid namn Sekki samt en tjänsteman i Ullsteinförlaget i Berlin (möjligen avser von Wetschl den av Parvilahti, sid. 87, nämnde Hammer i Deutscher Verlag i Berlin).

Von Wetschls utsaga: Kargopolag.

1. Från Butyrka hade von Wetschl i oktober 1947 förts till arbetslägret Kargopolag, öster om Onega. Detta arbetsläger bestod av en rad olika straffkolonier och sträckte sig norr ut till en punkt ungefär 200 km söder om Arkangelsk. Internerna i arbetslägret hade huvudsakligen varit sysselsatta med skogsarbete och bestode huvudsakligen av kriminella - några hade vistats där i över 20 år. I lägret funnes också några politiska brottslingar, vilka till större delen kommit dit efter utrensningstvången åren 1937-38. Von Wetschl hade placerats i Strafflager 1, som stod under uppsikt av överste A. Antonowitsch Kusnëtsow, kapten Popow, löjtnant Garnitschewa och löjtnant Germakow. - En av von Wetschl ritad skiss över Strafflager 1 bifogas (bilaga 1).

I detta Strafflager 1 vistades ungefär 300 interner, såväl kriminella som politiska brottslingar. Till de politiska brottslingarna hörde - förutom von Wetschl själv - den ungerske Abwehröversten Szent-Miklos, tysken Stute (död under fångenskapen); en tysk Abwehrofficer (i det civila vinhandlare från Rhenlandet; von Wetschl kunde icke erinra sig namnet); en engelsk eller amerikansk flygmajor vid namn Eichendorf, troligen av judisk börd; samt en norrman, löjtnant i tyska krigsmakten, "ein riesengrosser Kerl". Internerna i Strafflager 1 var inhysta i fängelsebaracker, försedda med stora fönsterlösa celler, rymmande 20-30 interner och belägna på ömse sidor av en mittkorridor. Förplägnaden i Strafflager 1 bestod av 400 gr bröd per dag samt varmt vatten. För utländska fångar gällde totalt skrivförbud, under det att de fångar som var sovjetiska medborgare hade tillstånd att skriva två brev per år. - De interner, som vid morgonvisitationen hade mera än 38° feber, behövde icke arbeta utan inlades på lägrets sjukstuga, vilken rymde ungefär 12 patienter, fördelade i rum med plats för 4 sängar. Von Wetschl själv var redan vid sin ankomst till Strafflager 1 så tård - han vägde endast 39 kg - att han endast undantagsvis hade behövt arbeta. Han hade till följd av sin svaga fysik vistats mycket i lägrets sjukstuga och där blivit väl bekant med läkaren, esten Harry Sögever (Söjgewer). Denne hade under kriget varit fältläkare vid ett tyskt förband; efter tyskarnas kapitulation hade såväl han själv som hans hustru och barn deporterats till Sovjetunionen. Von Wetschl trodde sig minnas, att fru Sögever och barnen

vid denna tidpunkt (1947-1950) vistades någonstans i Sibirien. Sögever hade en broder, som vid krigsslutet hade lyckats fly till Sverige och som - enligt vad von Wetschl erfarit av en finländsk studentska, som han för något år sedan tillfälligtvis träffat under en resa till Wien och som forskat i saken - fortfarande bodde i Sverige, dock icke i Stockholm utan troligen i en småstad.

2. Von Wetschl sade sig ha träffat Wallenberg 1949, då denne införts i samma cell som von Wetschl i Straflager 1 i Kargopolag. Wallenberg - som skulle ha kommit till Kargopolag redan 1947 - hade, när von Wetschl träffade honom 1949, varit utomordentligt svag, "fertig". Efter en tid hade han överförts till sjukstugan, där han vårdades av Sögever. Trots att straffkoloniens sjukstuga hade mycket primitiv utrustning och ett dåligt utrustat apotek, hade Sögever gjort allt vad han kunnat för att bistå Wallenberg. Von Wetschl hade å sin sida givit Wallenberg sin sockerranson och i utbyte ofta fått Wallenbergs brödranson. Wallenberg själv hade våren 1950 blivit så svag att han icke alltid förmådde att äta upp sin brödranson.

På min fråga vad Wallenberg och von Wetschl talat om under sin samvaro svarade von Wetschl, att deras samtal oftast rört sig om Budapest och förhållandena där 1944-45; bland annat hade de uttalat sitt ogillande och förakt över den tyske, i Budapest verksamme Abwehrofficeren Krummey's verksamhet. Det vore emellertid svårt, underströk von Wetschl, att så här långt efteråt erinra sig några detaljer. På min fråga om Wallenberg någonsin givit von Wetschl i uppdrag att, om von Wetschl bleve fri, sätta sig i förbindelse med svenska myndigheter eller Wallenbergs familj svarade von Wetschl att han icke kunde minnas att så varit fallet. Man finge komma ihåg att varken Wallenberg eller von Wetschl - eller överhuvudtaget någon av internerna i Straflager 1 - hoppades att någonsin kunna bli fria. Denna straffkoloni avsåg nämligen att för omvärlden avskärma sådana som de sovjetiska myndigheterna ville låta försvinna. Väckte det icke, frågade jag vidare, att visst uppseende att en diplomat från ett land som varit neutralt under kriget hölls inspärrad på detta sätt? Detta var knappast fallet,

menade von Wetschl. I Kargopolag-lägrer fanns folk av de mest skilda nationaliteter, liksom fallet varit i Moskva-fängelserna och andra fängelser och arbetsläger i Ryssland. Om ryssarna kunde hålla officerare från med dem allierade länder i fängsligt förvar, vad vore det då för märkvärdigt i att de höll en svensk fängslad? Dessutom var von Wetschl fast övertygad om att ryssarna misstänkte Wallenberg för att under sin tid i Budapest ha stått i maskopi med främmande underrättelseorganisationer.

3. Von Wetschl lämnade Straflager 1 i maj 1950 och förflyttades då till Temnikovski. Det hade enligt von Wetschl ursprungligen varit de sovjetiska myndigheternas avsikt att även Wallenberg vid denna tidpunkt skulle förflyttas till Temnikovski, men Wallenberg hade blivit så svag - han livnärde sig huvudsakligen av druvsocker, som Sögever gav honom - att han måste kvarstanna i Straflager 1. År 1951 hade von Wetschl förflyttats från Temnikovski till Vorkuta, där han år 1953 ånyo hade träffat Harry Sögever, som då tjänstgjorde som läkare vid schakt 6. Sögever hade omtalat för von Wetschl att Wallenberg avlidit blott någon vecka efter det von Wetschl hade lämnat Straflager 1, d.v.s. någon gång i maj eller början av juni 1950. Wallenberg skulle därefter ha begravts i arbetslägrets kyrkogård. Vid begravningar av fångarna band vaktpersonalen enligt von Wetschl ett rep om den avlidnes ena fot. Vid repet fästes en träskiva, på vilken fångens nummer eller namnet ingraverats eller inristats. Därefter begrovs fången i en gemensamhetsgrav, vars belägenhet von Wetschl väl erinrade sig. (Vid det andra samtalet uppgav von Wetschl, med ändring av tidigare uppgift, att han själv lämnat Kargopolag i april, icke maj, 1950, och att Wallenbergs död sålunda skulle ha inträffat i april eller möjligen första veckan i maj 1950.)

Om sin vistelse i Vorkuta berättade von Wetschl vidare, att han spelat "en framträdande roll" i de bekanta upploppen i detta läger några månader efter Stalins död. 1955 hade han ånyo förflyttats till Temnikovski och efter en kort vistelse där till Potjma, där han vistades tiden före sin repatriering. Han anlände till Friedland i oktober 1955.

Synpunkter på von Wetschls utsaga.

1. Von Wetschl har sedan lång tid tillbaka kännedom om Wallenbergaffären och den betydelse man på svensk sida tillmäter densamma. Redan i Butyrka, på hösten 1945, har han enligt Parvilahti talat om Wallenberg. Han uppgav för mig att han läst om Wallenberg i tyska tidningar, bl.a. "för en tid sedan i Hamburger Abendblatt". Han känner till de ansträngningar som svenska regeringen och Wallenbergs anhöriga gjort för att skaffa klarhet om Wallenbergs öde. Han yttrade vid ett tillfälle under våra samtal att den svenska regeringen nedlade så stor möda i denna angelägenhet enbart till följd av trycket från Wallenbergs familj. "Die Familie hat diese Geschichte aufgepeitscht." Vore det icke orimligt, frågade han mig, att nedlägga så mycket möda på efterforskandet av en enda människa, när man betänkte att 100.000-tals andra fångar från olika länder vistats och kanske fortfarande vistas i Ryssland?

Det framstår mot denna bakgrund som anmärkningsvärt och besynnerligt att von Wetschl först nu - närmare fem år efter sin repatriering - kontaktat svenska myndigheter för att delge dem en upplysning om Wallenberg. Då jag försiktigt frågade von Wetschl om anledningen till att han dröjt så länge svarade han undvikande att han haft så mycket annat att tänka på efter sin återkomst; först nu vore han för övrigt återställd och någorlunda arbetsför.

2. Det kan utan vidare fastslås att von Wetschls utsaga dels skiljer sig från vad han berättat för Parvilahti, dels icke stämmer med de fakta om Wallenbergs vistelser i Moskva-fängelserna, som redovisas i vitboken.

Enligt Parvilahti skulle von Wetschl och Wallenberg tillsammans ha förts till Moskva och skilts från varandra först i denna stad. I sin utsaga till mig har von Wetschl uppgivit att han tillbringat första tiden efter sitt tillfångatagande med Engeström och att han förts till Moskva i juni 1945 från en ort i Tjeckoslovakien med flyg. Beträffande sina sammanträffanden med Wallenberg i Moskva-fängelserna har von Wetschl exempelvis uppgivit, att han träffat Wallenberg i Ljublianka någon gång efter den 17 juni 1945. Wallenberg fördes emellertid till Lefortovskaja redan i mitten av

av maj 1945.

Vidare må anmärkas att von Wetschls uppgift om att Wallenberg efter sina vistelser i Ljublianka och Lefortovskaja skulle ha 1) överförts till Butyrka och där vistats i en cell tillsammans med ett stort antal andra fångar, 2) ha förflyttats till ett arbetsläger år 1947 och 3) där vistats flera år tillsammans med hundratals andra sovjetiska och utländska fångar, saknar varje trovärdighet. Som bekant ägde på sommaren 1947, i slutet av juli månad, en rad förhör rum med fångar som tidigare vistats tillsammans med eller i cellerna intill Wallenberg i Moskva-fängelserna. Dessa fångar isolerades sedan en längre tid i ensamceller. Avsikten härmed var att så långt det var möjligt förhindra ytterligare spridning av kännedomen om den svenske diplomaten. Att, såsom von Wetschl påstår, de sovjetiska myndigheterna just vid denna tidpunkt skulle ha placerat Wallenberg i Butyrka eller i ett arbetsläger och givit Wallenberg tillfälle att träffa hundratals andra fångar framstår mot bakgrunden härav som en orimlighet.

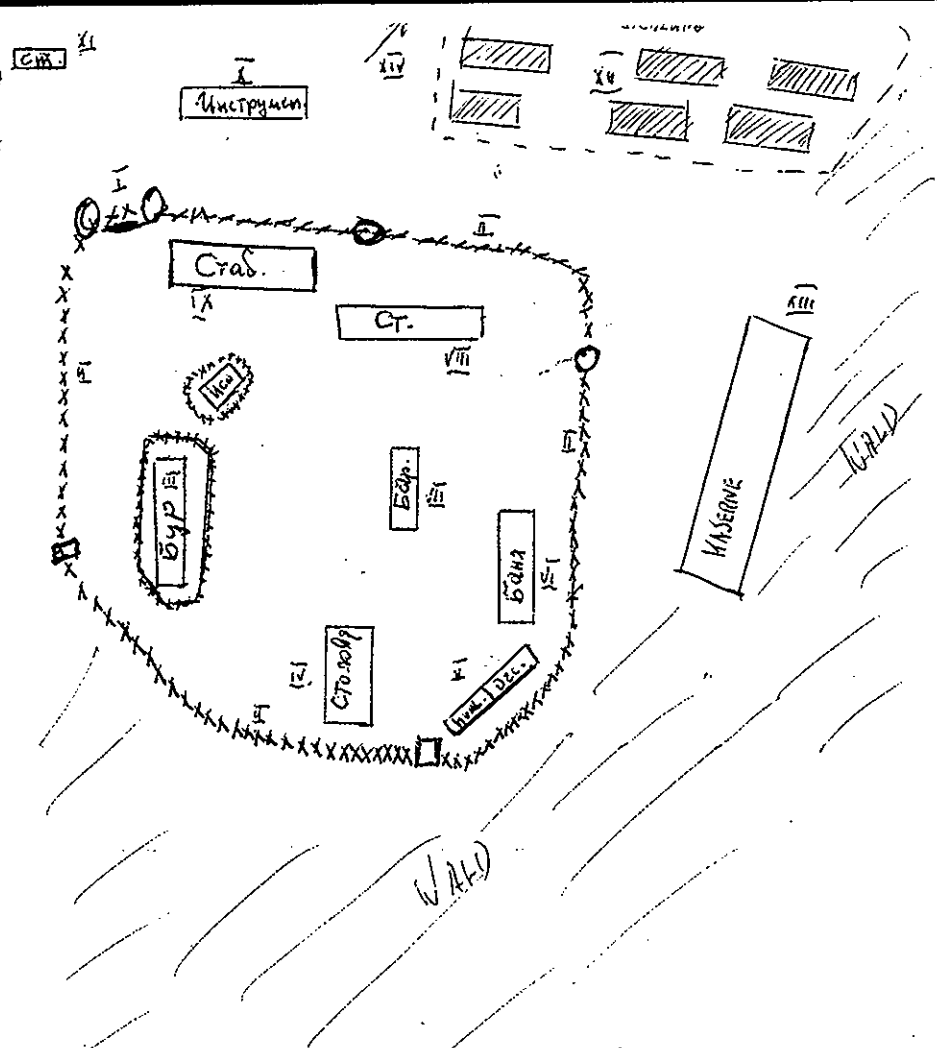
3. Slutsatsen blir alltså att von Wetschls utsaga är falsk åtminstone beträffande uppgiften om Wallenbergs vistelser i Butyrka och Kargopolag. Det synes också föga sannolikt att von Wetschl sammanträffat med eller ens stått i knackningsförbindelse med Wallenberg i Ljublianka eller Lefortovskaja; han har exempelvis icke nämnts av någon av de fångar, som lämnat uppgifter om beläggningen av fångar i Lefortovskaja 1945-48.

Därest ytterligare kontroll eller bearbetning av von Wetschls uppgifter synes påkallad, torde dels ytterligare upplysningar böra inhämtas om honom - lämpligen genom Auswärtiges Amt hos den centrala tyska säkerhetspolisen, dels kontakt tagas med Parvilahti, som syns väl minnas von Wetschl från Butyrka och borde kunna lämna uppgifter om hans tillförlitlighet.

Hamburg den 10 februari 1960.

Leif Leifland
(Leif Leifland)

உயர்நீதிமன்றம்

- I. LAGERSTÖR m. WACHE
- II. STACHELDRACH
- III. GEF. BARAK
- IV. SPEISESAAL + KÜCHE
- V. FEUERWEHR + DESINF.
- VI. BARAK
- VII. SPITAL m. WAL. gestanden
- VIII. ADMINST. GEB.
- IX. INSTRUMENTEN- u. GERÄTEK.

- XL BAHNHOF
XL SIEDLUNG DER WACHMANSCHAFT
XIV KASERNE DER MWD TRUPPE
XIV WEG ZUM FRIEDHOF

Kommisarie Danström meddelat

att höll samtal sig till det-

sekrern: Herrn P.M.

Strängt förtroligt.

P.M.

angående samtal med Rudolf von Wetschl den 10 februari 1960.

1. Sedan Rudolf von Wetschl (Ermlandsweg 18 D, Hamburg-Langenhorn) genom svenskfödda, numera norska medborgaren fru Yvonne Holst (Kreuzfurth 14, Hamburg-Langenhorn 1, tel. 53 28 81) meddelat generalkonsul Ekblad, att han önskade komma i kontakt med en representant för de svenska myndigheterna för att lämna en viktig uppgift i Wallenberg-ärendet, har jag idag haft två samtal med honom på generalkonsulatet i Hamburg.
2. Genom generalkonsulatets försorg hade vid tidpunkten för mina samtal följande förtroliga upplysningar om von Wetschl inhämtats från tyska polisen: Von Wetschl, som vore född i Budapest, hade 1941 antingen ansökt om eller faktiskt blivit medborgare i det nazistiska Tyskland. Han vore emellertid idag endast "willkürlich" tysk medborgare; det slutliga avgörandet i medborgarskapsfrågan komme att fällas år 1961. Von Wetschl hade 1955 återvänt från rysk krigsfångenskap och vore krigsinvalid. Under kriget hade han varit officer.
3. Von Wetschl är omtalad av den finländske Leino-fången Unto Parvilahti, som i sin bok "Berias gårdar" (Natur och Kultur 1958) skriver följande om sin samvaro med honom i Butyrka-fängelset hösten 1945 (sid. 89-90):

En annan av cellens rastlösa fotvandrare var en ungrare unge baron Rudolf von Wetschl. Hans nerver var alldeles söndertrasade, och han hade svårt att hålla sig stilla ett enda ögonblick. Lika svårt var det för honom att hålla tungan i styr. Han lät ideligen grannarna höra cyniska och kränkande anmärkningar, inte ens Hammer, för vilken vi alla hyste det uppriktigaaste deltagande, gick fri. Baronerna var liten till växten, spädlemmad och nästan

flickaktigt vacker samt mycket elegant klädd. Under rannsakingen hade man fått honom att tala, till och med alldeles för mycket. Pressad till att bekänna de mest härresande spionagehistorier och misshandlad under förhören, hade han villigt skrivit ark efter ark fulla av rent fantastiska berättelser om sina göranden och låtanden för Gestapo och Secret Service. Sedan GPU:s apparat satts i gång och man forskat i saken, hade alltsammans emellertid befunnits vara idel sagor. Varpå ynglingen återigen blivit sparkad och slagen, under uppmaning att tala om det verkliga förhållandet. På detta sätt tvingad att hitta på något nytt, hade han skrivit ner nya fabler för att få vara i fred åtminstone så lång tid som GPU behövde för att komma underfund med att alltsammans återigen var gripet ur luften. I sin senaste bekännelse hade han beskrivit, hur han i egenskap av medlem av Gestapo i själva verket arbetat för Secret Service och dessutom understött den franska motståndsrörelsen. - Han visste att han om ett par veckor skulle bli utsatt för upprepad misshandel och tvingad att skriva ner nya historier, och på detta sätt skulle det antagligen fortsätta, ända tills pojken definitivt gav upp. Ingen av oss trodde ett enda ögonblick på att denne yngling befattat sig med politisk verksamhet, därtill var han alltför ung och barnslig. Troligen var det hans blotta ursprung, som var anledning till att han häktats; hans släkt var gammal och välkänd i Ungern.

Samtidigt med honom hade den unge Svenske diplomaten och funktionären vid Röda Korset, Raoul Wallenberg häktats i Budapest, och tillsammans hade de förts till Moskva. Von Wetschl berättade, att de tillsammans fått frysa och svälta en hel vecka i en källare vid en ungersk gränsstation, där de suttit inspärrade på grund av trassel med kommunikationerna. I Moskva hade han emellertid blivit skild från sin svenske reskamrat.

Jag betvivlar att von Wetschl hade krafter nog att hålla ut i många månader till. Hans rannsakningsdomare tycktes inte heller vara att leka med.

4. Von Wetschl vore, enligt vad han uppgivit för generalkonsul Ekblad, angelägen om att han bereddes tillfälle lämna sina uppgifter under yttersta diskretion. Jag sade honom inledningsvis att han kunde vara förvissad om att intet av vad han komme att säga skulle komma till någon obehörigs kännedom. Von Wetschl förklarade i anslutning härtill, att han efter moget övervägande kommit till slutsatsen, att de svenska myndigheterna borde delge Wallenbergs anhöriga hans utsaga, förutsatt att dessa icke gävo uppgifterna vidare till offentligheten. Därest Wallenbergs familj därvid önskade träffa von Wetschl, borde de sätta sig i förbindelse med fru Holst, som skulle förmedla kontakten med honom.

Von Wetschls utsaga: Moskva-fängelset.

1. Von Wetschl berättade inledningsvis att han vore född i Budapest år 1920 och tillhörde en österrikisk-ungersk adelsfamilj. Hans farfar hade innehaft en hög befattning vid kejsar Franz Josefs

23.2.60
Pd. - drogen i dit/

Telefonmeddelande från envoyén Lundberg till
utrikesrådet Åström 23.2.60.

(Efter diktamen)

Det är av skäl, som Leifland kan utveckla, uppenbart, att Sydsvenskans vittne i Wallenberg-affären far med lögn. Då det icke kan uteslutas att mannen är rysk agent - tvärtom kan vissa omständigheter tyda på att han är det - är det angeläget att UD inte ger intryck av att mannens berättelse tas på allvar. Uttalandet till pressen att spåret undersökes synes mig väl vagt. Risk finns vidare att pressen börjar ställa frågor och eventuellt skriva ledare. Sydsvenskan lär ha haft en ny artikel i går, där man stöder mannen. Jag ifrågasätter om inte UD borde uttala att pressens uppgifter undersökts och befunnits icke förtjäna tilltro. Någon närmare motivering för detta omdöme bör väl icke lämnas pressen. Motiveringen är att mannens uppgifter för tiden till 1947 strider mot etablerade fakta, att mannen enligt Parvilahtis bok framstår som mytoman, och att det är uteslutet att ryssarna just vid tidpunkten 1947, då de sökt sopa igen spåren efter RW, skulle ha satt honom i ett arbetsläger tillsammans med en mängd andra fångar.

Herr Lundberg framförde även följande synpunkter:

Förutom pressen bör även mannen ifråga få klart för sig att hans uppgifter icke kan förtjäna tilltro. Mannen kan vara en person som enbart vill göra sig märkvärdig och väcka sensation. Men herr Lundberg anser det ej osannolikt, att han arbetar för rysk räkning - i vilket fall han vänt sig till pressen med ryssarnas goda vilja. (Enligt Leiflands PM var han angelägen om diskretion, men ett par dagar senare vänder han sig själv till pressen.) Hans uttalanden om familjens påtryckning och det orimliga i så mycken möda för efterforskandet av en enda människa är typiska ryska tongångar (jfr bl.a. Rodionov). Ryssarnas syften med en ev. provokation kan vara att a) få oss att tro att RW avlidit; b) söka erfara hur stor tilltro vi tillmäter Vladimir-materialet.

Jfr tidigare fall av provokation:

Tolstoy (tiden efter - evt även före - sovjetiska ockupationen av Budapest sovjetagent, utflyttad till Irland, där han av irländska myndigheter misstänks för agentverksamhet) har

år 1955 (vid tidpunkten för sammanställning av Lefortovskaja-materialiet) sänt lång rapport om att RW omkom i Budapest 1945.

Zoltan Sahy, ungersk flykting i Österrike, som en månad efter sovjetiska "dödförklaringen" år 1957 för Braunerhielm uppgivit, att han i Lubljanskaja-fängelsets sjukhus sommaren 1947 blivit god vän med läkaren Potapoff, vilken förklarat att W-berg, som anklagats för samarbete med Gestapo o. västmakterna, sedan ett år vistades där och vore mycket sjuk. Någon tid senare hade Potapoff meddelat Sahy att W-berg avlidit. (Braunerhielm framhöll redan under samtalets gång för Sahy, som lämnat uppenbart osanna och motstrida uppgifter, att han berättelse icke kunde vinna tilltro).

Besked till T. T. beträffande senaste Wallenberg-vittnet (enligt politiska avdelningen):

Med anledning av frågor om tillförlitligheten av de utsagor i Wallenberg-saken, som publicerats i Sydsvenska Dagbladet den 21 februari 1960, meddelar utrikesdepartementet, som redan tidigare haft kontakt med uppgiftslämnaren, att uppgifterna icke kan förtjäna tilltro.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ang. Wallenberg

Telegram

Leifland/BL

STOCKHOLM 23.2. 1960

N:o 34 Enclair BIL.

INK. D. N:o

AVD. P GR. 2 MÅL. Eu 1

Pol.

lfed

Svensk,
M o s k v a

34. Sydsvenska Dagbladet publicerade den 21 dennes en artikel med vittnesmål Wallenberg-ärendet, enligt vilken Wallenberg skulle ha avlidit närheten Kargopol 1950. Anledning härav följande besked idag lämnats till tidningarnas telegrambyrå: "Med anledning av frågor om tillförlitligheten av de utsagor i Wallenbergssaken som publicerats i Sydsvenska Dagbladet den 21 februari meddelar Utrikesdepartementet, som redan tidigare haft kontakt med uppgiftslämnaren, att uppgifterna icke kan förtjäna tilltro".

Cabinet.

EXP. 23
2
21.00
ANN

STOCKHOLM 23 februari 19 60.

N:o

BIL.

INK. D. N:o

AVD.

P

GR.

2

MÅL.

En

ang. Wallenberg.

Pr.

Bifogade besked betr. senaste Wallenberg-vittnet har expedierats till:

309

T. T. (inringt kl. 18.10 den 23.2.1960)

Samtliga svenska beskickningar, lönade generalkonsulat och konsulat
m. fl. enligt bifogade lista.

Pressbyråns samtliga tjänstemän

Pressrummet

Klipparkivet

Excellensens sekr. (2 ex.)

Kabinettssekr.

Bitr. Kabinettssekr.

Chefen för arkivet

Chefen för pol. avd.

Bitr. chefen för pol. avd.

Chefen för personalavd.

Chefen för protokollet

Chefen för rättsavd.

Bitr. chefen för rättsavd.

Chefen för handelsavd.

Bitr. chefen för handelsavd.

Chefen för I byrån, Pol. avd.

Chefen för II byrån, Pol. avd.

Chefen för FN-byrån, Pol. avd.

Skr. von Platen

Skr. Hennings

Skr. Belding

Skr. Leifland (5 ex.)

24/2/60
mu.

27/2/60
R

Pressbyrån

Besked till T. T. beträffande senaste Wallenberg-vittnet (enligt politiska avdelningen):

Med anledning av frågor om tillförlitligheten av de utsagor i Wallenberg-saken, som publicerats i Sydsvenska Dagbladet den 21 februari 1960, meddelar utrikesdepartementet, som redan tidigare haft kontakt med uppgiftslämnaren, att uppgifterna icke kan förtjäna tilltro.

Beskickningar:
 Addis Abeba
 Ankara
~~Athén~~
 Bangkok
 Belgrad
 Bern
 Beirut
 Bogotá
 Bonn (5 ex.)
~~Bryssel~~
~~Budapest~~
~~Buenos Aires~~
 Canberra
 Caracas
 Djakarta
 Dublin
~~Haag~~
 Helsingfors
~~Kairo~~
~~Karachi~~
 Köpenhamn
 Amb.rådet Greitz,
 Köpenhamn
~~Lima~~
 Lissabon
 London (5 ex.)
~~Madrid~~
~~Mexico~~
 Montevideo
~~Moskva~~
 New Delhi
 Sekr. Berg,
 New Delhi
 Oslo
~~Ottawa~~
 Paris
 Peking
~~Prag~~
~~Pretoria~~

Rabat
~~Reykjavik~~
~~Rio de Janeiro~~
 Rom
 Santiago de Chile
 Teheran
~~Tel-Aviv~~
 Tokio
 Warszawa
 Washington (5 ex.)
 Wellington
 Wien

Delegationer:
 FN-delegationen
 OEEC- "
 Genève- "
~~Luxembourg-~~ "
~~Bryssel-~~ "

Lönade gen.kons.:
 Antwerpen
 Berlin
 Chicago
 Genua
~~Hamburg~~
 Istanbul
 London
 Montreal
 New York (2 ex.)
 San Francisco

Lönade kons.:
 Gdańsk
~~Hongkong~~
 Houston
 Léopoldville
 Mariehamn
 Minneapolis

Olönade kons.
m. lönad tjm.:
 Amsterdam
 Barcelona
 Bombay
 Bremen
 Dakar
 Frankfurt a. Main
 Havana
 Le Havre
~~Madrid~~
 Marseille
 Melbourne
 Milano
~~Nairobi~~
 Rotterdam
 Rouen
 Salisbury

Januari 1960 bs

ang.v.Wetschls uppgifter

STOCKHOLM		19
N:o		BIL.
Stockholm den 27 februari 1960.		
INK. D. N:o		
AVD. P	GR. 2	MÅL. Eu ¹

*Äskriften med kläddrägen till
 Broder, Berlin, och Cornell, Bonn.
 /Hjæl*

Broder,

Härmed ber jag få översända fotokopia av den artikel i Sydsvenska Dagbladet den 21 februari, som bygger på en intervju med von Wetschl och som föranledde oss att i ett besked till T.T. den 23 dennes meddela "att uppgifterna icke kan förtjäna tilltro". (Inom parentes vill jag nämna, att vad von Wetschl berättat för Sydsvenska Dagbladet på vissa betydelsefulla punkter skiljer sig från vad han berättade för mig.)

von Wetschl tog efter publiceringen av vårt besked kontakt med mig och meddelade mig, att han nu kommer att skaffa fram och i en tysk tidning publicera vittnesmål från andra tyska medborgare, som vistats i Kargopolag. Dessa vittnesmål komme att "på ett otvetydigt sätt" bevisa sanningsenligheten av von Wetschls uppgifter. Då det givetvis för oss är utomordentligt betydelsefullt att så snart som möjligt få kännedom om vad von Wetschl kommer att företaga sig, skulle jag vara Dig tacksam om Du behåget ville telegrafiskt meddela oss innehållet - i relevanta delar - av vad han kan komma att publicera.

Avskrift av detta handbrev tillställs samtidigt beskickningen i Bonn och generalkonsulatet i Berlin.

(Leif Land)

Förste
 Vicekonsul C:son Kjellberg,
 H a m b u r g .

*Exp. 29/2-60
 avs*

769

ang.v.Wetschl

STOCKHOLM

19

Stockholm den 29 februari 1960.

Strängt förtroligt. 3 bHL.

INK. D. N:o

AVD.

P

GR.

2

MAL-Eu¹

Broder,

./1

Som Du finner av närslutna promemoria av Leifland den 10 ds, har en i Hamburg bosatt f.d. ungersk medborgare vid namn Rudolf von Wetschl lämnat departementet uppgifter om att Wallenberg år 1950 skulle ha avlidit i straffläger vid Kargopol. Sedan von Wetschl tagit kontakt med Sydsvenska Dagbladet och denna tidning den 21 ds publicerat i stort sett samma uppgifter som von Wetschl lämnat oss, meddelade vi i ett besked till T.T. den 23 ds, att uppgifterna "icke kan förtjäna tilltro". Skälen till denna vår inställning finner Du redovisade i Leiflands promemoria.

./2

./3

För att närmare kunna bedöma vad som kan tänkas ligga bakom von Wetschls uppträdande, skulle det vara av värde om ytterligare upplysningar kan inhämtas om honom. Från Hamburg-polisen har vi, som Du ser av promemorian, endast fått rutinupplysningar. Vi skulle därför vara tacksamma, om Du kunde se Dig i tillfälle att under hand be Auswärtiges Amt att - under iakttagande av all tänkbar diskretion - hos förbundsregeringens vederbörande organ söka anskaffa närmare uppgifter om honom. Såsom Du kanske erinrar Dig, införskaffades på sin tid uppgifter på detta sätt om de båda lettiska medborgare, som lämnade uppgifter om att besättningsmännen på den över Östersjön år 1952 nedskjutna Catalinan skulle befinna sig i Norilsk (jfr Ditt handbrev till mig den 17 april 1957).

u. Åström

Ambassadören Jödahl,
Bonn.

770

Clay. 29/2 -60 aus

C

Emil Ernst Soekörv f. 1910 i Narva
(nu bosatt i Älmhult) har en bror
Harry Soekörv, Vorkuta 1-25-6, vilken
förmodligen identisk v.W:s Sögever.

Ally Danielson

CHIFFERTELEGRAM

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ex. 2 till

» 3 »

» 4 »

polakurfer ✓

Från Moskva

Avsänt den Telex/ 19 kl.

Inkom den 1/3 1960 kl. 17.30

Utskrivet i 3 ex. Detta är originalet.

Dnr 38: B		41
Avd.	Gr.	Mål.
P	2	2 Gu I

(Pol)

41.

Personligt strängt förtroligt för Belfrage. Ryss från MID som jag känner från tiden före hans fängelselägrvistelse 1948 till 1955 och som sedan 17 år vän med Thompson på middag beskickningen 29 februari med denne och bådas hustrur berättat han suttit Vladimir-fängelse från 1950 till 6 april 1955 tidvis som sjuk corpus två respektive ett. Därvid hade han långa tider varit placerad med utlänningar bl.a. Hamburger Fremdenblatts nuvarande Moskva-korrespondent Pörzgen. Han hade via "fängelsetelegrafen" etc. fått kännedom om i allt fall varje enskild utlänning liksom mera bekanta ryssar fängelset. Under hans tid Vladimir hade han aldrig hört talas om att Wallenberg skulle befinna sig i lägret. Han ansåge detta därför för uteslutet men hänvisade till Pörzgen liksom till Schulgin - han som mottog tsarens abdikation - med vilken han ofta delat rum. Schulgin befunne sig nu frigiven på invalidhem i Vladimir. Vederbörande som förhörts Abakumov och väl känt Dekanosov torde varit tjänsteman säkerhetsorganen. Thompson som ofta umgås privat med honom och hans fru - den senare professor Moskva-univeristet - säger han hållit ^{värtet} ~~mötet~~ då han under fängelsetiden hjälpt utlänningar i nöd. Själv berättar han att han häktats på grund han gentemot utländska diplomatbekanta för att ej verka direkt dum erkänt brister i Sovjet vilket numera man ej på Stalins tid tillåtet. Återkommer efter samtal Pörzgen vilket dock kan dröja något.

Sohlman

Coll.: }

Deutsches Adelsarchiv

Marburg a. d. Lahn

Fernruf: 4770

Nr 2516.3.60
A+b t. Jödael, Bonn, f. k. med
förmålan att UD icke vser att
besvara skr.

u. Bonde

Den

23.2.1960

E/P

Einschreiben

An das

Kgl. Schwedische Auswärtige Amt
S t o c k h o l m

Betr. "Ordensverleihung an den Schwindler Gawinski,
alias "Hugo von Rosen"

Wir überreichen Fotokopie, aus der folgendes festzustellen
ist:

1. soll die Ordensverleihung ohne vorherige Unterrichtung der
vorgesetzten Dienststellen des Betroffenen erfolgt sein,
was uns nach deutscher Übung nicht ganz verständlich ist,
2. soll die Auszeichnung für Gawinski und seine Frau diesem
durch die Königliche Botschaft in Bonn mit Post übersandt
sein. Auch dies ist nach deutscher Übung etwas Ausserge-
wöhnliches.
3. Schliesslich hat Gawinski nach seiner Mitteilung inzwischen
die Auszeichnungen wieder zurückgegeben. Es steht aber
nicht fest, ob diese Behauptung auch den Tatsachen ent-
spricht.

Das Deutsche Adelsarchiv, welches sowohl auf dem Gebiete
seiner eigentlichen Aufgaben in sehr angenehmen Briefwechsel
mit verschiedensten Stellen des Königreichs Schweden steht und
auch Seiner Majestät dem verewigten König Gustav V. zu Dank
verpflichtet ist, hält es für seine Pflicht, die vorstehend
dargestellte Angelegenheit völlig zu klären und bittet um
geneigten Bescheid, ob diese Angelegenheit in Ordnung gegangen
und zur Zufriedenheit der königlichen Regierung erledigt ist.

Mit verbindlichsten Empfehlungen habe ich die
Ehre zu zeichnen als des Königlichen Auswärtigen
Amte

ergebenster

V. Ehrenkrook

v. Ehrenkrook
Oberregierungsrat a.D.
Direktor des Archivs
(ursprünglich aus alter
Schwedischer Familie
stammend)

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ex. 2 till *polch.*
» 3 »
» 4 »

CHIFFERTELEGRAM

Från Moskva

Avsant den telex 19 kl.

Inkom den 22 / 3 1960 kl. 1525

Utskrivet i 4 ex. Detta är originalet.

Dnr 38: B		42
Avd.	Gr.	Mål.
P	2	En I
P	21	7/ Moskva

(Pol)

42.

I våra 41 och 45 omförmäld person som mycket bildad umgicks livligt med ~~Karl~~ Reinius, Carab Benedich och bland annat nuvarande västtyska ambassadörerna von Walther och von Erhart i London förutom Biddle Smith m.fl. amerikanare. Dessutom bekant med Hägglöfarna. Om omständigheterna kring hans häktning inberättade jag på sin tid en del förmodade rykten. Hans tidigare uppgift syns närmast ha varit bilda sig uppfattning vederbörande utlännings karaktär, intressen, läggning etc. men ej detaljövervakning. I sådant syfte disponerade han vacker modernistisk våning där han sammanförde utlännningar med ryska intellektuella etc.

Sohlman

Coll.: *S*

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ex. 2 till *polsh. z*
» 3 » ✓
» 4 » ✓

CHIFFERTELEGRAM

Från Moskva

Avsant den teléx 19 kl.

Inkom den 2 / 3 1960 kl. 1525

Utskrivet i 4 ex. Detta är originalet.

Dnr 38: B		43
Avd.	Gr.	Mål.
P	2	En I

(Pd)

43

Personligt strängt förtroligt för Belfrage. Sedan sin ungdomstid känner Zina väl i vårt chiffer 40 omförmälde Schulgin vilken då han första gången återvände till Sovjet 1920 genom besök hennes morfars egendom Krim bragte familjen i olycka då flertal medlemmar häktades men ej Schulgin. Denne besökte han som emigrant sedan under serie år upprepade gånger - som han trodde icke igenkänd - Sovjet för kontakt antisovjetiska kampgrupper. Någon gång på trettio-talet slog hemliga polisen dock till och häktade honom. Samtidigt arresterades alla grupper han besökt och det visade sig hans närmaste förtrogna som rest med honom inom landet varit polisrepresentanter.

Sohlman

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ex. 2 till *polch.*

» 3 »

» 4 »

CHIFFERTELEGRAM

Från Moskva

Avsant dentelex/ 19 kl.

Inkom den 2 / 3 19 60 kl. 1525

Utskrivet i 4 ex. Detta är originalet.

Dnr 38:13		45
Avd.	Gr.	Mål.
<i>Pol</i>	21	<i>J/</i>
<i>P</i>	2	<i>En</i>

45.

Inbunden febr. 77 188

I vårt chiffer 41 omnämnd man förklarar sig ter frigivningen ha träffat ryss som berättat har närvarande när Margareta Leonardovna Szydłowskaja dog i läger östra Ural dit hon förts döende från fängelse. Szydłowskaja hade efterlämnat bästa min lägret, då hon under sina sista stunder skänkt sin tillhörigheter till medfångarna vilket uppskattat så mycket mer som "människan i fängelse liksom in Gud är naken och hungrig ". Min sagesman trodde v skulle kunna från myndigheterna erhålla underrätt se om Margareta Leonardownas öde. Återkommer till denna fråga med hänsyn bl.a. hennes hos oss depon de egendom.

Sohlman.

Personalschefen: S. H.
B. K. Kollberg: K.

4/3-60

Krkom E. Björk / frö K. Nilsson, MM.

Tel. AS III E - MM

1.3.60.

Svar MM - AS III E

4.3.60.

Samtal med fru Boel-Marie Beronius, Malmö, om kontakten med tyske (ungerske?) medb. von Wetschel, som till tidningen SDS lämnat uppgifter om Raul Wallenberg.

Pödderfer vid 10/2/60

von Wetschel, Rudolf, f. 8.2.1920
i Ungern, tysk mb.

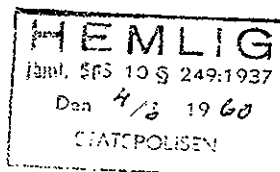
4.3.60.

MM

1.3.60

ASIIIE

114/60

R e k.

2 blad.

./1

Torsdagen den 3 mars 1960 infann sig efter överenskommelse fru Boel-Marie Beronius, boende Tessins väg 1, Malmö, med telefon 64258, hos härvarande avdelning och lämnade en berättelse om kontakten med W. Fru Beronius berättelse upptogs med hennes medgivande å tonband, som bifogas skrivelsen under beteckning, bilaga 1. På grund av tekniskt fel å apparaturen blev upptagningen ojämn.

./2

Fru Beronius lämnade samtidigt för kontaktkopiering en av henne nedskriven översättning av W:s version av sammanträffandena med Raul Wallenberg och som W på tyska intalat å en av fru Beronius innehavd bandspelare. Originalinspelningen hade fru Beronius tyvärr lämnat från sig till W som ett minne av samvaron i Sverige. Hon framhöll emellertid att den av henne gjorda översättningen av inspelningen var fullt korrekt och att hon därutöver icke hade några andra anteckningar. Fotostatkopiorna bifogas under beteckning, bilaga 2.

W hade om sig själv bl.a. berättat, att han var född ungrare, son till en ungersk adelsman, general och storgodsägare. Han hade också talat om sina ungdomsår på familjegodset, militärutbildning vid akademi m.m. Tyvärr hade fru Beronius icke gjort några minnesanteckningar härom, då hon ansåg det sakna större intresse. Beträffande sina nuvarande förhållanden hade W uppgivit, att han är bosatt i Hamburg. Han har ingen fast anställning där men lär skriva artiklar åt olika tyska tidningar. Han erhåller av västtyska staten en mindre pension som officer och krigsdeltagare på tysk sida under andra världskriget.

I detta sammanhang framhöll fru Beronius att W:s uppträdande icke givit intryck av vare sig adelsman eller f.d. officer. Hon hade efter besöket med W i Stockholm och hans egendomliga uppträdande börjat tvivla på att han var den han utgav sig för. Hon fick redan vid första mötet med mannen i Malmö en förnimmelse av att han var en skojare. Emellertid blev hennes intryck gynnsammare under fortsatt samvaro och hon började sätta tilltro till W:s uppgifter, till dess hon fick tillfälle att i Stockholm tala med bl.a. familjen von Dardels ombud, von Philips. Uppträdet utanför hotel Dacker förstärkte sedan intrycket, att något var galet. Visserligen hade W hela tiden försökt giva fru Beronius intryck av att han var dödligt rädd för ryssarna, men hans uppträdande utanför hotellet i sam-

771

band med diplomatbilens uppdykande var för mycket teater.

4) Holst

Kontakten med W hade förmedlats av peruanske konsuln i Malmö, Tord Heime, verkställande direktör i A/B Nils Heime, Malmö. Heimes fru lär ha en syster, gift Roth och bosatt i Hamburg. Fru Roth hade där lärt känna familjen W. Under någon samvaro i Hamburg hade Raul Wallenbergs namn förts på tal av fru Roth, varvid W sagt, att han känt Wallenberg och haft kontakt med denne. Tord Heime förmedlade därefter kontakten mellan W och tidningen Sydsvenska Dagbladet i Malmö. För sin berättelse till tidningen erhöll W ingen annan ersättning än resan till Stockholm samt två dagtraktamenten.

W hade icke haft några pengar när han kom till Malmö. Han fick låna 300 kronor av konsul Heime och han fick senare också låna pengar av fru Beronius. Hur mycket ville hon icke omtala. W behövde pengar bl.a. för återresan till Hamburg. Han hade returbiljett dit, när han kom hit, men då hustrun oväntat dök upp i Malmö den 17 februari och hon efter tre dagar skulle resa tillbaka till Hamburg, lämnade W henne sin biljett.

Efter besöket i Stockholm överlämnade W till fru Beronius tre fotografier, som hon fick tillåtelse att använda vid eventuell publicering av en artikel i Wallenbergaffären i tidningen Veckojournalen, vilken tidning fru Beronius representerar här. Hon tyckte också detta var egendomligt, då han förut varit överdrivet ängslig för att visa sig och icke velat ha sitt namn nämnt. Fotografierna av W och hans lägerkamrater lär enligt hans egen uppgift ha tagits i ett ryskt arbetsläger och med en insmugglad kamera. Fotografierna är föga välliknande. Det är egentligen endast bronzen som kan stämma. Fru Beronius tveklade nu på att fotografierna föreställde W. - Med fru Beronius tillåtelse togs här kopior, som bifogas under beteckning, bilaga 3.

./3

W lovade vid avresan att stå i fortsatt kontakt med fru Beronius och lämnade henne sin adress i Hamburg, som uppgavs vara Langenhorn 1, Ermlandweg 18 D.

Vid hotellkontroll i Malmö har inhämtats, att W bott å hotel Kramer under tiden 15 - 17 februari och 26 - 28 februari 1960. Han uppvisade å hotellet västtyskt pass. Det har vidare erfarits, att W den 17 februari per telefon beställde ett dubbelrum å hotel Anglais för sig och hustrun Ingrid von W, född 15.4.1923 i Rostock. Makarna infunno sig samma dag å hotellet och tog sitt rum i besittning. Fru W bodde tre dagar å hotellet. Hon insjuknade och fick anlita läkare. Två herrar, enligt uppgift läkaren och dennes assistent, kom till hotellet och besökte familjen W. Fru W blev enligt uppgift ordinerad att resa hem och ta flyget till Hamburg. Rudolf W bodde kvar å hotellet en dag längre än hustrun. Av någon anledning som hotellportieren icke kan förklara blev Rudolf W:s namn icke infört i hotellliggaren. Någon anmälan om hans vistelse blev därför icke gjord till polisens utlänningsavdelning. W framhöll för portieren å hotel Anglais, att han väntade telefonsamtal men att endast samtal med angivande av rumsnumret fick släppas fram. Något sådant samtal kom dock icke. W hade upplysningsvis nämnt för hotellpersonalen, att han hade förbindelse med tidningen Sydsvenska Dagbladet och någon med namnet Heime.

Eric Björk

K. Nilsson

/W

x von Wetschel, Rudolf, f.d. 8.2.1920, tysk mb.

4/13

Upptagning av samtal torsdagen den 3 mars 1960 mellan fru Marie-Boel Beronius och l:e kriminalassistenten Knut Nilsson. Dessutom närvarande vid samtalet l:e kriminalassistenten Karl Melander.

(Nilsson: Var så god fru Beronius.)

Nilsson = N.

Beronius = B.

B.: Det hela började med att jag var på en kulturfest på Savoy den 19 februari. Där träffade jag en känd affärsman här i stan, som jag är god vän med och som sa "att nu kommer en sensation. Jag har just varit uppe på Sydsvenskan med en man, som säger sig ha sett Wallenberg och levt med honom i 5 månader. Det kommer en stor jätteartikel på söndag", sa han till mig. Och då sa jag som tidningsman - i Vecko-Journalen - "varför gick du till Sydsvenskan först. Det var verkligen tråkigt". Och jag blev alldeles ifrån mig. Och då tröstade han mig med att jag skulle få träffa mannen så fort som möjligt.

N.: Jaha.

B.: Han hade kontakt med honom. Och då frågade jag "hur har Ni fått kontakt". Och då berättade han på följande sätt: Hans frus syster - denne affärs-
mans frus syster är gift med en svensk i Hamburg och de umgås litet med denna familjen - von Wetschl. Då hade någon gång denna dam frågat honom "om han inte någon gång sett Wallenberg under sina år i ryska fångläger". Och då så sa han "jovisst, ett par gånger". Och då så sa hon "men varför har Ni inte kontaktat Sverige. Ni vet kanske att hans mamma går och hoppas på att få underrättelser". Och då sa han, "att det tycker jag är ganska ointressant. Jag har sett tusentals människor dö. Det är Ni själv som tycker det är förskräckligt att en människa försvinner". Ja, hon gav honom ingen ro och då kontaktade enligt vad jag vet konsulatet, och sedan UD. Och jag har också hört att UD varit där nere. Sedan rätt som det var - där är en lucka, varför han gjorde det vet jag inte - reste han till Malmö och kontaktade denna släkting till damen i Hamburg - affärsmannen. Och ville genom honom få kontakt med pressen och sådant där.

N.: Jaha.

B.: Sedan är vi då framme vid fredagen den 19, när jag fick veta det. - När han bott ett par dagar i Sverige - von Wetschl. Jag fick träffa honom på söndagen och jag åt lunch med honom och denna affärsmans fru. Och jag fick löfte om att träffa honom nästa dag, då skulle jag intervjua honom.

- N.: Jaha.
- B.: Då pratade vi in en mindre sak på band men en hel del tog vi inte upp på band och många detaljer, så tryckte han på den där stoppknappen.
- N.: Jaha.
- B.: t.ex. när han beskrev hur Wallenberg svält och när han plockade isbunder brödd i små små bitar och satt och stirrade på det. Dessutom sa han, att han inte tyckte om Wallenberg. Att Wallenberg var en svag person och ingen ... (Inte så lätt att under sådana förhållanden vara en stark person, tycker jag. Fru Beronius skrattande.) Sedan talade vi då hela måndagen. På tisdagen fortsatte vi. Klockan 7 på kvällen kom så kommunikén i radio, om att man inte kunde sätta någon tilltro till hans uppgifter.
- N.: Nej.
- B.: Vecko-Journalen var ju oerhört intresserad och sa till mig, att jag inte behövde tänka på några kostnader. De ville ju ha denna historia, naturligtvis. Jag frågade von Platen, om jag skall följa med honom upp till Stockholm. Han skall nu upp till UD. Han skall eventuellt träffa fru von Dardel. Och då så sa han: "Jag tycker Du skall följa med, därför att vi kan inte släppa fallet, utan Du skall vara med hela tiden. Annars vet man inte, vilka tidningsmän, som får tag i honom". Trots kommunikén så reste vi i alla fall upp då på tisdagakvällen men jag hade då blivit litet tveksam
- N.: tisdagen den?
- B.: Vad blir det?
- N.: När var det fru Beronius ?
- B.: den 19 på fredagen.
- N.: Tisdagen den 23.
- B.: Ja, tisdagen den 23 for vi upp. Och då var det nästan omöjligt att få rum i hela Stockholm. Jag hade tingat på Grand och de hade lovat oss till hälften men när vi kom dit, så var det där inget. Vi gick till ett annat hotell, där jag brukar bo ofta när jag är där - Örnsköld. Inte ens där kunde vi få, utan dom skickade oss till Dacker.
- N.: Hotell Dacker?
- B.: Dacker. Ja, där tycker jag det var mycket mystiskt. För att där stod det precis som i dåliga kriminalfilmer, män gådda bakom tidningar och som tittade fram. Och man mötte några personer i trappan. Och det kom personer in i rummet och sa, att de hade gått fel.

- N.: I hans rum?
- B.: Ja, vi satt där och telefonerade. Och så kom det någon, knackade på dörren och gick in. Bad tusen gånger om ursäkt och sa att "den hade gått fel" och gick ut igen. Så hörde jag honom tala med UD men jag hörde inte vad UD sa. Det framgick av samtalet, att fru von Dardel inte ville träffa oss. Leifland - tror jag han heter på UD - ville heller inte träffa honom. Och enligt vad jag förstår, så sa Leifland, att han hade talat med någon. Och då sa von Wetschl "jasså, har Ni talat med honom". Och då blev han precis som en ballong, som luften har gått ur. Det var tydligen något mycket obehagligt.
- N.: Han dreva bort.
- B.: Jag vet inte. Jag har funderat mycket över det. Då frågade jag honom sedan, vem han hade talat med som var obehagligt. Han sa, det var en man, som kan bevisa att jag suttit tillsammans med Wallenberg. Och då sa jag "det tror jag inte". Och sedan började det ett varsinmigt ringande till estniska flyktingkommittén, ungerska flyktingkommittén. Han jagade en man, som han säger heter Söjgöver.
- N.: Söjgöver.
- B.: Ja. som skall vara est och hans bror finns nu i Sibirien och kan intyga att von Wetschl talar sanning.
- N.: Ja.
- B.: Ja. Sedan var det detta ringande. Jag blev ensam och skriva artikeln. Jag var fullständigt yr i huvudet av alla dessa saker, så jag brydde mig inte om att skriva. Och von Platen sa, att på nuvarande ståndpunkt så är det mycket svårt för oss att komma med en artikel, när UD med sina informationer tar avstånd från det.
- N.: von Platen det var ?
- B.: i Vecko-Journalen. Ja.
- N.: Så Ni avstod?
- B.: Ja. man kan skriva på många olika sätt men jag skrev där inte i alla fall för vi hem på tisdagskvällen.
- N.: Det var alltså den 25:te.
- B.: Ja.
- N.: Ni för tillbaka.
- B.: Ja. När vi lämnade hotellet för att resa hem, körde det upp en ryk bil. Det stod CD eller antingen CC på plåtarna. Fullastade med ryssar.

Och så gick de ur vid Dacker och hämtade en dam, som kom med en massa paket. Då reagerade han väldigt egendomligt. Han drog sig bakåt glände sig - det hela såg rätt leksaksaktigt ut och - for in i en port och såg fullständigt vild ut - med jagade ögon. Och jag tänkte "är han tokig. Var detta förklaringen".

N.: Hur vet fru Beronius, att det var en rysk diplomat?

B.: Det sa han.

N.: Sa han det ?

B.: Han talar flytande ryska.

N.: Jasså.

B.: Ja.

N.: Hur hörde fru Beronius det ?

B.: det var hela typerna och deras

N.: Att han talade ryska.

B.: Jo, jasså det. Jo, han deklamerade och läste och gick på. Och även på tåget träffade han en landaman, som han grälade med.- Dit kommer vi senare. -

N.: Jaha.

B.: Och jag tog det hela för ett teaterspel. Jag tyckte det verkade så

N.: Uppträdet utanför hotell Dacker.

B.: Ja, så fullständigt idiotiskt, som han reagerade på. Så vansinnigt dårsamt. Sa, att han var rädd för ryssarna. Och då sa jag "men du ser väl, att de är fullständigt likgiltiga för oss". Nej, de är så lämska. Och därför gick jag in och frågade portiern "har den damen bott här länge". "Javisst, hon har bott här ett par dagar", sa han. Hon hämtades nu. Hon var ryska.

N.: Sa han det.

B.: Hm.

N.: Sa han hennes namn.

B.: Nej, jag ville inte fråga för mycket. Om han nu är antingen spelar en vansinnig teater för att inbilla mig att han är rädd för ryssarna, så förstår jag ingenting.

N.: Hur dags var det ni lämnade detta hotell?

B.: Klockan var 9 men vi gick och åt. Sedan gick vi till tåget klockan halv 12.

N.: Jasså, ni åkte med ett senare tåg ?

B.: Ja. "Nu fattas det bara att det ligger en ryss under min säng", sa jag på skoj. (Skrattar.) - När jag kommer in i kupén "så ta mej katten"

så ligger där en ryktalande kvinna på underbritsen. Men hon var polska, påstod han. Och hon

N.: Då sa han? Men Ni sov ju ensam i Er kupé, inte sant?

B.: men ja

N.: då övertygade Ni Er om att det var en svensk av något slag?

B.: Jo, men vi kom bärande med väskorna. Och det stod en massa människor, som följde denna damen. Och så satt - det låg en päls på underbritsen. Det var innan tåget satt sig igång.

N.: Jaha.

B.: Och så enligt honom sa hon om oss "att dom där förbaskade tyskarna kan verkligen låna plats åt oss med sina väskor". Det var någonting. Och då började han skrika på något slaviskt tungomål till henne, att vi visst låmnar plats och höjtade. Sedan sa han till mig, att hon var polska. Att hon sagt "att vi var tystrar, som kunde låna plats för väskorna." Det var väl bara en tillfällighet. Det verkar egendomligt alltihop. Egendomliga tillfälligheter?

N.: Började fru Beronius tvivla på honom, redan där på stockholmtåget?

B.: Ja hela tiden har jag vart litet misstänksam.

Nilsson: På resan?

B.: Ja. Men det måste väl varit en tillfällighet, att hon låg där på underbritsen och jag låg på överbritsen. Det var en 2:a klass. Och vi hade inte alls med varandra att göra. Men, jag vet inte om man var skuggad!

N.: Inga intermezzon på resan

B.: Nej.

N.: till Malmö?

B.: Nej, inte alls. Och sedan kom vi då till Malmö. Och han sa, att han var totalt utan pengar. Och jag sa då, att han kunde få låna av mig för jag tyckte han verkade hela tiden mycket klen med pengar liksom. Det ville han inte. Han ville inte låna av en dam, sa han. Och då sa jag "ja, då får vi låna av vår gemensamma gode vän". Nej, där hade han redan lånat 300 kronor, så det ville han inte. Detta höll. Då höll han på med att i 2 dagar tjata om pengar, hur han skulle komma i väg. Då bodde han på Kramer. Och han verkade hela tiden - oavsett detta - kolossalt nervös, som om han levde under en väldig press. Men det är ju inte underligt - 10 års

N.: Nej, träffade Ni honom varje dag?

B.: Ja, och då pratade han kolossalt mycket. Jag vet inte, om vi skall ta upp det på band, allt vad han berättade om

- N.: Ja, om Ni inte har någonting emot det.
- B.: Han berättade då om sin fru. Att hon var av en mycket fin mecklenburgsk familj. Och att dom hade umgåtts med furstliga personer. Och att han hade träffat henne i ett ryakt fångläger, där hon väntade barn med en ryss och att han då lovat att gifta sig med henne, när de blev frigivna. Ta sig an barnet. Och sedan har de ett eget barn. Och att de inte alls lever lyckligt tillsammans. Men, det måste var en fruktansvärd lögnhistoria, om de är svenakar. Inte sant.
- N.: Ja, men det har vi inget belegg för.
- B.: Nej. Ja, då berättade han då om hur han som 20-åring kom ut i kriget som officer och var på allehanda fronter. Han var ju med tyska armén. Och hur han - han berättade mycket dramatisk. Så ibland tyckte jag, att det var för fantasifullt, så att man inte kunde tro det. Utan även att det var dikt.
- N.: Ja.
- B.: Ja, hur han stred i 11 dagar med - i ett stenbrott - med ryssarna och till slut hur dom övermannade dom. Hur han blev tillfångatagen, miss-handlad av ryssarna och sedan hur han fördes från Pressburg. Det står alltså - alltihop - på papperet här. Från Pressburg till Moskva med flygmaskin. Att han träffat Wallenberg under kriget i Gestapos högkvarter, där Wallenberg var, för att försöka få några judar fria. Ja, sedan berättade han då, om sina resor mellan olika ryska fångläser. Om svält och elände, akrrök och misshandel, och tortyr. Mycket intressanta berättelser.
- N.: Jaha.
- B.: Jaha, det är sådant han berättade om, som man återfinner i böcker om ryska fångläger.
- N.: Ja.
- B.: Men, att han har varit där, det är ju otvivelaktigt sant. Men så berättade han mycket om sin familj. Och det påstås ju att detta namnet är ett falskt namn, som han fått av ryssarna.
- N.: Vem påstår detta?
- B.: Från högre ort i Stockholm.
- N.: Jasså.
- B.: Ja, att han heter någonting annat.
- N.: Hur har fru Beronius fått höra det ?
- B.: Ja det - jag har stått i kontakt med en man och som jag vet är mycket llerad med fru von Dardel och UD. Och jag vet honom icke, om jag har rätt att liksom säga hans namn. Det vet jag inte, hur det är med den saken. Hur han tar upp det. Men han sitter inne med kolossalt mycket upplys-

ningar.

N.: Om denne man ?

B.: Ja.

N.: Vem är han då ?

B.: Mannen ? Ifråga.

N.: Ja.

B.: Ja, säger jag det, så vet Ni vem det är.

N.: Nej, då, vi kan inte tvinga fru Beronius att göra det.

B.: Nej, jag vet inte säkert. Det kanske är med hans goda minne att Ni kontaktat mig. Det är från Philipp.

N.: Ja.

B.: Ja.

N.: Skulle han känna honom ? Personligen ?

B.: Nej, han skulle ha gjort kolossala efterforskningar. Efter vad jag förstod så känner han oerhört väl till hela den här personen.

N.: Jasså, gör han det.

B.: Hm.

N.: Ja, jag vet inte hur mycket dom vet uppe i Stockholm. Vi har inte fått så mycket.

B.: Nej, och dom påstår att - Han påstår rättare sagt, att detta är ett namn som ryssarna gav honom redan i fångenskapen. Vid inresan till Ryssland. Att han heter någonting annat. Det är falska pass.

N.: Ja.

B.: Han sa, att han nu skulle försöka fara till Bonn för att träffa en kamrat från ett fångläger. Så sa han, att det var synd - jag skulle vara med honom där och få träffa hans bekanta i Bonn så att jag själv fick övertyga mig om att han talade sanning. Och då sa jag "att jag har inte råd att skena till Bonn", sa jag. Nej det förstod han. Och så sa han, att det var mycket svårt för honom - att hade han bara pengar så skulle han snart bevisa att han hade rätt - och då skulle dom titta på sina bara knän - svenska tidningar att få denna historia. Och då skulle dom få betala den ord för ord. Mycket dyrt.

N.: Ja.

B.: Ja, jag vet inte, vad jag skall tro. Det är en så egendomlig historia. Tycker Ni inte själv, att den har så mycket egendomligheter?

N.: Jodå.

B.: Ja.

N.: Nu - när intalade han sina upplevelser tillsammans med Wallenberg? När intalade han dem ?

B.: På måndagen.

N.: På måndagen den 22 februari.

- B.: Ja.
- N.: Intalade han dem på band hos fru Beronius ?
- B.: Ja, hemma.
- N.: Hemma i bostaden.
- B.: Ja.
- N.: Talade han in dem spontant?
- B.: Ja, det gjorde han. Nästan som en utanläkka.
- N.: Jaha.
- B.: Sedan hjälpte jag - jag talade med honom om vad som först stått i Syd-
svenskan. Det var liksom nästan exakt.
- N.: Jaha.
- B.: Samma saker. När han sa någonting annat, så ville han att jag skulle
trycka på stoppknappen. När han sa vissa ting om Wallenberg
- N.: Jaha.
- B.: som t.ex. detta, att han egentligen inte tyckte om honom. Att han var
ynklig. Det är inte så lätt att vara ... Han vägde visst 32 kg och kunde
inte gå. Wallenberg.
- N.: Jaha.
- B.: Men de påstår uppe i Stockholm, att det är absolut felaktigt. Bara fanta-
sier. Att han aldrig varit tillsammans med Wallenberg under sista kriget.
Och de tror ju fortfarande att han lever - Wallenberg - men det tror inte
jag.
- N.: Ja, det synes ju tämligen otroligt vid det här laget.
- B.: Ja, hela historien är ju så full av frågetecken men börjar man tänka sig
full av motsägelser, så att man
- N.: Jaha. Det har ju gjorts rätt stora efterforskningar tidigare. Man tycker
ju att det borde ha uppmärksamats vid något sammanhang.
- B.: Ja. Philipp säger det, att ryssarna är angelägna om att Wetachls version
skrives och talas om så mycket som möjligt.
- N.: Ja, men man tycker det är litet egendomligt.
- B.: Men varför? Samtidigt så säger von Philipp att om jag skriver denna
historia, så gör jag en oerhörd skada. Så skadar jag Wallenberg. Men det
motsäger ju bl.a. vill ryssarna det. Vore det ju bra om jag gör det.
- N.: Ja.
- B.: Det skadar väl inte Wallenberg.
- N.: Nej, det tycker man ju.

- B.: Då kan man ju låtsas att man avslöjar historien på riktigt
- N.: Ja. Har von Wetschl lovat fru Beronius att komma med ytterligare material?
- B.: Javisst. Han sa det, att han skulle nu försöka skaffa pengar och resa till Bonn. Han skall göra allt för att visa att han talar sanning. Bara han haft mera pengar, så han, för det är saker som fordrar tid och pengar.
- N.: Ja.
- B.: Ja. Ja, han kanske är i Bonn nu. Vad vet jag.
- N.: Ni har lovat att stå i brevkontakt med honom.
- B.: Ja, just det. Han skulle ha ringt som i går klockan 2 till mig. Men det gjorde han inte.
- N.: Nej.
- B.: Nej. Men om man verkligen skulle kunna göra någon nytta i den här saken, borde man ju ha tillgång till alla upplysningar som finns, så att man vet liksom vad man skall
- N.: Ja, se här tycks nog ingen veta något om mannen egentligen mer än vad man vet. Vi har ytterst små möjligheter att kunna få reda på någonting därifrån.
- B.: Ja.
- N.: Men det finns kanske möjligheter att övervaka (buller)
- B.: Ja, jag tror det.
- N.: svenska generalkonsulatet i Habsburg bl.a. kan kanske få reda på vem han är.
- B.: Ja.
- N.: Den möjligheten finns kanske. I så fall måste dom ju sköta det uppifrån Stockholm.
- B.: Ja, jag tror UD vet mycket mer i det här fallet.
- N.: Jasså, tror fru Beronius det.
- B.: Ja, jag tror att de har mycket stora ... Philipp sa till mig, att Ni skall inte blanda Er in i den här historien. Det är så hemskt mycket som Ni inte vet, sa han till mig. Och jag sa "det är klart att det är mycket som jag inte vet, men jag har i varje fall talat med mannen i fyra dagar. Jag har ju hans versioner av saken."
- N.: Jaha.
- B.: Men man famlar ju mycket i mörker, när man inte har läst akterna uppe hos UD, så det
- N.: det är ju klart. Vi vet heller inte mycket i det här fallet.

- B.: Nej.
- N.: Men nu apropå von Wetschls egen berättelse. Var han noggrann med sina tidsangivelser ?
- B.: Kolosalt.
- N.: Ja.
- B.: Jag tycker nästan misstänkt noggrann. För det
- N.: Hade han det skrivet med sig ?
- B.: Han hade några delanteckningar, understrukna med rött.
- N.: Ja.
- B.: Och det sa jag till honom "att de kan jag inte läsa utan ha dem som stöd och prata in det på bandet."
- N.: Ja. Hur gick det till sedan, när han begärde att få bandet med sig tillbaka?
- B.: Ja, så gick jag hem - så fort jag fått bandet gick jag hem och skrev av det.
- N.: Ja, det var då den 20 ?
- B.: Jag skrev av det, Det var på måndagen och tisdagen.
- N.: Det var den 22 och den 23.
- B.: Ja. Och så frågade han om jag hade skrivit av bandet. Ja, det hade jag gjort. Och så sa han, "att han tyckte det hade hört så trevligt. Att han gärna ville ha det som minne och spela upp det nere i Tyskland".
- N.: Och då lämnade Ni honom det.
- B.: Ja, jag lämnade honom det.
- N.: Det var alltså på tisdagen.
- B.: Ja, men å andra sidan var det ingen skada skedd för jag hade skrivit av det. Och
- N.: Ja, Ni spelade alltså upp det själv och skrev av det
- B.: Ja, jag gör alltid på det sättet.
- N.: Ja och så tog Ni med allgemna.
- B.: Ja, och så är det en sak, som jag tycker är mycket mycket egendomligt. Han var så ytterst rädd om att hans namn skulle komma ut. Syd-Svenskan vet inte ens vad han heter en gång.
- N.: Jasså.
- B.: Nej, men han lämnade ett fotografi till mig, som jag fick använda i artikeln.
- N.: Utav honom ?

- B.: Sig själv.
- N.: Jasså.
- B.: Det är otrevligt det också. För ryssarna - om han nu som han påstår "sig vara rädd för ryssarna" se detta, då kan de ögonblickligen lokalisera honom.
- N.: Ja.
- B.: Lämna fotografi. Det är detsamma som ett namn.
- N.: Ja, det tycker man ju. Om det nu är korrekt.
- B.: Men jag sa - på skoj sa jag till honom "att det här fotografiet är ju så olik, så jag kan inte tro att det är samma person".
- N.: Jasså, Ni anser det inte vara väliknande?
- B.: Nej, det kan lika väl vara en annan människa. Det var faktiskt bara ögonen som är lika. Det finns ingenting.
(Fru Beronius visar tydligen ett fotografi.)
- N.: Det är ju märkligt. Det är konstigt.
- B.: Han som sitter i mitten - tagit i fångläger med en insugglad kamera - sista åren, när
- N.: och där är det en som sitter till höger
- B.: Ja, det är den. Ja.
- N.: I mitten där?
- B.: Ja, nu tänker jag lämna det till kopiering. Han frågade flera gånger efter bilderna.
- N.: Och ett namn och allt.
- B.: Så det är klart
- N.: Alltså. Fru Beronius säger det, att dessa fotografier inte alla är lika honom.
- B.: Ja, det kan man inte annat. Så jag sa på skämt "ingen människa skulle känna igen honom - idag - på den bilden." Jag sa så här på skoj "Det är precis som i en kriminalroman, när den verkliga von Wetschl är död och så har Du haft hans pass och papper och kallas von Wetschl"
- N.: Ja, vad sa han då?
- B.: Ja, han slog bort och sa det är - det var någonting väldigt dumt. Är det inte väldigt egendomligt "vara ångsligt rädd om att inte namnet kommer ut. Inte ens talar om det för Sydavenskan och sedan lämna foto till mig. Och sedan skulle det stå i Vecko-Journalen."
- N.: Men nu säger fru Beronius att det inte alla är väliknande och
- B.: Nej
- N.: och Ni tvivlar på att det föreställer von Wetschel?

- B.: Ja. Det är visserligen klart att - Det här är tagit för 10 år sedan och där var han ju magrare. Magrare där. Han har ju genomgått diverse - men jag tycker det är så konstigt.
- N.: Ja, han har ju rätt så typiskt utseende, så han kan inte ha förändrat sig så att han inte kan bli igenkänd nu.
- B.: Nej, det tycker jag inte .
- N.: Han har det utseendet, tycker jag.
- B.: Ja, han är inte sig lik. Ett dugg.
- N.: Nej.
- B.: Det är en mycket underlig affär.
- N.: Skulle dessa foton vara tagna i fångläger ?
- B.: Fångläger, sa han av någon under de sista åren de upplevde efter Stalins död.
- N.: Ja.
- B.: Och de fick bättre mat. De ser inte alla så utåtrglade här
- N.: Nej.
- B.: De är inte oklippta. De är inte skräggiga, som de var förut ..
- N.:
- B.: Nej, det var det, att ryssarna gödde upp dem de sista åren så att de skulle se representabla ut, när de kom hem
- N.:
- B.: Han sa, att de sista åren, var det inte alls så hemskt. Efter Stalins död
- N.: Nej.
- B.: Men något som är mycket graverande mot honom är det, Det är ju, att han som ungrare kom till Västtyskland. Varför kom han inte som de andra ungrare tillbaka till Ungern.
- N.: Han uppger sig vara av ungersk härkomst .
- B.: Javisst. Ungersk officer.
- N.: Ja, då är han inte tysk, alltså, utan han är
- B.: Nej
- N.: ungersk medborgare . Och det är han fortfarande ?
- B.: Jag vet inte vad han är nu. Han uppbär invalidpension av tyska staten.
- N.: Av tyska staten ?
- B.: Ja.
- N.: Som ungersk officer ?
- B.: Ja, därför att han slogs ju för tyskarna i kriget.

- N.: Ja. Hm.
- B.: Det var just Adenauer, som skaffade honom det. De som hade slagits för Tyskland, hade lidit för Tyskland, som han tycker. Men det är faktiskt egendomligt, att han inte kom tillbaka till Ungern. Från Ryssland. Att ryssarna släppte ut honom i Västtyskland. Är det inte underligt ?
- N.: Fru Beronius har ju hört många tala tyska
- B.: Han talade wienerdialekt. En typisk wienerdialekt
- N.: typisk wienerdialekt ?
- B.: och det gör ju ungrarna. För Wien var liksom deras huvudstad .
- N.: Ja, men man hör ju dock brytningarna.
- B.: Jag har bott länge i Tyskland. Men det är typisk wiener - den mjuka tyskan .
- N.: Hur länge har han varit i Tyskland nu ?
- B.: Sedan -55.
- N.: Sedan -55 ?
- B.: men i Ungern talades det ju mycket tyska
- N.: Ja
- B.: Han var mycket i Wien
- N.: men
- B.: under kriget. Och han
- N.: men brytningen skulle ju finnas där - absolut märkbar
- B.: Ja, det är svårt för mig att säga. Han talar tyska på det där mjuka slaviska sättet, som just wienarna gör. Det är så mjukt på något sätt
- N.: Ja, men ungrarna talar ju hårt
- B.: Ja.
- N.: Och han talar mjukt
- B.: Ja.
- N.: dialekt.
- B.: Mycket, mycket mjukt Den mannen här - Han är ungrare också, som är tillbaka till Budapest - varför kommer inte han tillbaka till Budapest? Det kan man fråga sig.
- N.: Får jag lov att låna artikeln ett ögonblick ?
- B.: Ja, varsgod.
- N.: Ja, fru Beronius, är det så mycket mer ?
- B.: Nej, inte nu. Det där är ett annat foto men inte utav honom så det är av inget intresse. Skall jag ta mitt namn ?
- N.: Ja.
- B.: Det här har jag talat in torsdagen den 3 mars Marie-Beal Beronius.

2

Den 14 juni 1945 kom jag med flygplan från Pressburg till Moskva och där blev jag inspär i NKVD:s fängelse Ljubljanka, där jag även träffade Wallenberg i en övergångscell innan han placerades i en 1-manscell. I Ljubljanka fick W. en specialkost. I febr. 1946 återgick vi i Lefortovskaja-fängelset. Vi bodde 10 dagar tillsammans i cell 411 i 3 våningen. Vi fick 500 gr bröd och två varma måltider om dagen; det var s.k. "gynnad förplägnad". Mannen som ledde förhören av W. var överstelöjtnant Logunov. W. anklagades för att ha arbetat för Gestapo, men när NKVD snart kom underfund med att man inte kom någon vart den vägen, försökt man göra honom till brittisk spion. Förhören skedde nattetid, trots att man inte fick sova om dagarna. I början av mars 1946 blev W. placerad i en annan cell, jag kom till ett annat fängelse, Butyrka, där jag också fick min dom - 20 års tvångsarbete. Kort före min transport till fängelse Butyrka, befann jag mig i cellen nr 96, där fick jag veta att W. satt bredvid i nr 98.

I sept. 1946 kom jag med en transport på över 1000 man till lägret Kargopolag. 1948 i nov. blev jag på order från Moskva forslad till lägret Jartsova och i jan. 1949 kom jag till Första Nordliga Strafflägret.

Där träffade jag W. i ett fullständigt utmattat fysiskt tillstånd, han kunde inte gå och vägde inte 40 kg. Den knappa brödransonen delade han upp i centimetertjocka bitar för att få det att se större ut, han var liksom vi andra besatt av hunger. Här fick jag veta av honom själv, att han blivit dömd till 20 års tvångsarbete. Hans tillstånd förvärrades för varje dag, hans kroppskrafter avtog av den ofullständiga födan. W. hade blivit dömd till ett år i Straffläger Nord därför att han i egenkap av svensk medborgare vägrade arbete. En annan orsak till domen var att man förgäves försökt få juridiska skäl för hans fasthållande i Ryssland. Vi var fullständigt avskurna från yttervärlden, W:s brev blev beslagtagna, han hade ingen möjlighet att komma i kontakt med svenske ambassadören i Moskva. Jag var tillsammans med honom från januari till maj 1950, han hade då vistats en tid på sjukhuset. Vi låg i samma rum. Vi talade om vår situation men försökte också glömma genom att tala om lyckligare tider - om Paris, om Budapest, om amorösa eskapader.

W. hade jag träffat första gången i nov. 1944, Schwabenberg, där hemliga statspoliserna hade sin central. Han var där för att förhandla om några judar som han försökte hjälpa till frihet. Jag deltog i de hårda störiderna mot ryssarna och träffade inte W. mer i Budapest.

Men efter mitt tillfångatagande fick jag veta genom en herr Engström som på den tiden var anställd på sv. legationen, att man gripit W. den 17 jan. 1945. Jag fördes från front Malinovski till Pressburg och sedan till M^U skva och där återsåg jag W. Visste att han utdelat "fribrev" till åtskilliga personer. I strafflägret talade vi till 80 procent om det förgångna, man levde i det förflutna. Ville inte tänka på framtiden. Han situation syntes bättre än min, hans hopp om att bli fri levde kvar trots att förnuftet sa honom, att det var en omöjlighet.

Vi levde tillsammans med ryska kriminella fångar, mördare och tjuvar, asociala element. Om ett brev skrev blev det prövat av en spec. officer och det kom aldrig längre än till arkivet.

Så kommer en del om ryssarnas sätt att skaffa sig gratis arbetskraft genom tvångsarbete.

....

Åström/Leifland/AVS

Chiffer-
Telegram

sjöborgsutredningen

Åström sett.

(Pol)

STOCKHOLM 5.3.60 19		
N:o 23 ✓	CHIFFER	BIL.
INK. D. N:o		
AVD. P	GR. 2	MÅL. Eu ¹

en

ML
Svensk

Moskva

Från Åström Ditt 41. ✓ Pörzgen hörd flera tillfällen
slutet 1955 och början 1956 och då särskilt uppehållit
sig sin vistelse Lefortovskaja 1944-48 men även berört
sin vistelse Vladimir 1948-55. Hänsyn härtill tacksam
Du icke utan ytterligare kontakt med oss berör saken.
med honom. Cabinet

Exp. 5/3-60 kl 1420 VnuH

KUNGL.
SVENSKA AMBASSADEN
I
LONDON

6/3
London den 27 februari 1960.

Personligt och strängt förtroligt.

(Lunchen i blåsalen 27/2.
Och följt av lunch i salongen
som öppnades. 4/3 delat
Lunchen och salongen d. 27/2.)

Broder,

Med anledning av några rader den 25 dennes från Vera Sjöholm angående justitieråden 1956 drog jag slutsatsen, att departementet överväger att åter låta juridiska experter studera vårt material. Har jag rätt om jag uttrycker en förmodan att en dylik genomgång i första hand avser Vladimir-materialet?

Det gläder mig mycket att Du vill taga del av några reflexioner jag gjort bl.a. med anledning av erfarenheten från 1956. Du har förmodligen själv redan tänkt på de flesta av mina här nedan redovisade aspekter, men kan dessa måhända ändå vara till någon nytta. Jag har även dristat mig att framföra en del tankar, vilka Du antagligen hört till leda, men som kan ha relevans för utformningen av ett nytt utredningsuppdrag. På grund av det nya materialets natur måste detta väl formuleras på ett annat sätt än det mycket enkla 1956. En ny utredning måste väl få en annan karaktär - icke minst som jag förmodar, att denna icke i första hand skall utmynna i ett dokument som kan tillställas Sovjetregeringen, vilket ju var fallet förra gången.

Får jag bedja Dig ha overseende med brevets längd. Jag hade mycket hellre velat framföra mina synpunkter vid ett tillfälle, då Du, som tidigare, varit i tillfälle att

Utrikesrådet S. Å s t r ö m,
Utrikesdepartementet.

mer eller mindre högljutt "matcha" mina tankar.

En utredning av Vladimir-frågan synes mig icke kunna göras helt fristående utan först efter studium av det tidigare materialet. Det förefaller mig emellertid icke tillräckligt, att i detta syfte endast studera vitboken. Utsagorna i denna är, som bekant, i de flesta fall gjorda med en förklaring att vederbörande alltid är "beredd att inför domstol eller annan myndighet på ed" bekräfta innehållet. Man får dock icke - trots detta - bortse från att utsagorna divergera i flera fall. Jag tänker icke då endast på vad som förklaras i bilaga B:4 utan även på smärre inadvertenser och rena "brister" i "bevisföringen" om Wallenbergs "whereabouts" dag för dag, månad för månad etc.

För egen del är jag övertygad att vitbokens slutsatser om Wallenbergs förflyttning från Lubljanskaja-fängelset till Lefortovskaja på ett tidigt stadium/är korrekta samt även att uppgiften om hans förflyttning från Lefortovskaja omkring den 27 februari 1947 är absolut tillförlitlig.

Då vi reste till Moskva på påsken 1956 hade vi icke någon, enligt våra egna satta normer (Vitboken sid 55 första och andra styckena), kvalificerad bevisning utöver denna februaridag, idag för tretton år sedan. En tankeställare i samband härmed utgör dock de sovjetiska myndigheternas förhör av medfångar till Wallenberg omkring den 27 juli 1947 (sid. 28 ff). Att dessa förhör verkligen ägt rum anser jag ävenledes fullt bevisat i vitboken. Vår kännedom om förhören erfor sovjetiska vederbörande genom det i Moskva överlämnade materialet. (Kan det tänkas, att den av Sovjetunionen uppgivna tidpunkten för Wallenbergs död /17 juli 1947/ "preciserats" till denna månad i avsikt att söka bibringa oss den uppfattningen, att förhören och den påföljande isoleringen ägt rum med anledning av Wallenbergs död och i syfte att försöka förhindra spridning om hans öde, vilket låge i den "brottslige Abakumovs" intresse? Dessa omständigheter kom senare väl till pass när det låg i Sovjetmyndigheternas intresse att söka övertyga oss om att Wallenberg dött någon gång efter den 27 februari 1947.)

En stor fara ligger i att man lätt kan förledas av vitbokens kronologiska framställning att begå misstaget att bortse från möjligheten att Wallenberg efter ankomsten till Lefortovskaja intill omkring den 27 februari 1947 temporärt kan ha vistats

annorstädes i Sovjetunionen.

Av vitboken framgår icke, att vi icke kunnat spåra Scheuer - om vilken ryssarna ju den 4 maj 1956 begärde närmare uppgifter. En utredare bör även veta, att vi icke har fullständig bevisning om att Roedl verkligen var den person, som dog i Ziegelei II. Hans faktiska öde torde väl dock vara klarlagt av vederbörande i Sovjetunionen, då man förmodligen i annat fall skulle ha varit angelägnare om att erhålla ytterligare upplysningar om Roedl än om Scheuer.

Det torde efter vad jag kan förstå vara i det närmaste uteslutet att utsagorna om Vladimir kan ges samma "legala" utformning och därmed bevisvärde som de i vitboken. Det skulle väl leda till en för stor och långvarig apparat? Ett dylikt procedere vore emellertid det bästa för att få så tillförlitliga utsagor som möjligt. Närmast har jag i tankarna det förhållandet, att Wallenstein ~~(X)~~, då han skulle konfirmera sin tidigare "informella" utsaga under förpliktelse att han vore beredd att upprepa densamma under ed, ändrade en viktig tidsangivelse med ungefär ett år.

Det mest realistiska sättet att angripa den aktuella problemställningen torde vara, att vårt kortregister till en början utnyttjas av utredarna i syfte att erhålla en allmän bild av Vladimir-fängelsets karaktär och om det klientel, som vistades där. Det torde icke vara oväsentligt att få en bild av den "parallellism" vid förflyttningar, som ofta framgår av en Vladimir-fånges "curriculum cerceris" både före och efter Vladimir. Detta material är så stort att en undersökning av de koncisare utsagorna i vitboken och koncentrationen till en tvåårsperiod måste te sig som ganska lätt i jämförelse med en utredning i syfte att tolka uppgifterna om Vladimir och Wallenbergs vistelse i detta fängelse. Kortregistret torde här kunna underlätta en systematisk granskning före eller i varje fall samtidigt med ett studium av dossierna.

Det kan även ligga nära till hands för en läsare av vitboken, att draga slutsatsen, att Wallenberg förflyttats från Moskva mer eller mindre direkt till Vladimir, då det framgår att detta var fallet för flera

av vitbokens fångar, vilka alla av sovjetmyndigheterna torde ha klassificerats som "prominenta". Föratt undvika en dylik förhastad slutsats, vartill ett studium av hela Vladimir-materialet sannolikt kommer att ytterligare bidra, torde vederbörande även böra studera samtliga föreliggande uppgifter om att Wallenberg skulle ha vistats i andra fängelser i Sovjetunionen än Lubljanskaja, Lefortoskaja och Vladimir. Uppgifter om Wallenbergs vistelser i läger av den s.k. isolator-typen bör även redovisas. Avsikten med en "isolator" var ju att en fånge aldrig skulle komma ut och således icke heller skulle kunna lämna uppgifter om medfångar. Däremot är det måhända onödigt att belasta utredarna med att mera ingående studera uppgifter om "öppna" läger av den typ som Tamvelius lämnade.

Mitt resonemang baserar sig sålunda även på förutsättningen att utredningen icke i första hand syftar till att åstadkomma ett dokument av så kategorisk karaktär, som justitierådens av den 2 mars 1956 utan snarare till att erhålla ett uttalande för internt bruk om det aktuella materialets bevisvärde.

Uppgifterna kan ju denna gång tyvärr icke tillhållas i så koncentrerad form som 1956. Det då tillgängliga materialet var ju närmast överväldigande för att endast bevisa att Wallenberg vistats som fånge i Sovjetunionen.

De nu föreliggande uppgifterna torde emellertid kunna tjäna som underlag till ett försök att objektivt leda i bevis, att Wallenberg suttit fängslad i Sovjetunionen efter 17 juli 1947. Materialets bevisvärde synes mig huvudsakligen ligga i det faktum att av varandra (relativt) oberoende personer vid olika tidpunkter och på skilda platser lämnat uppgifter om Wallenbergs vistelse i Vladimir. En dylik samstämmighet kan svårigen förklaras om det icke förhåller sig så att Wallenberg verkligen suttit i Vladimir. Granskningen måste därför enligt min uppfattning få en annan karaktär än den som gjordes 1956, enär svårighetsgraden av flera skäl nu är större.

Du frågar Dig säkerligen vad jag avser att uppnå med att påkalla att så många olika aspekter beaktas. Först vill jag då understryka, att en del uppgifter kan avverkas mycket snabbt, då det synes mig vara lätt även för den mest kritiske och skeptiske läsare att konstatera, att vederbörande uppgiftslämnare i vissa fall av en eller annan anledning farit med uppenbar osanning.

I övriga fall grundar sig min motivering på en erfarenhet av att den tryckta bokstaven i en vitbok - därtill en utrikesdepartementets dylik - av många betraktas som sacro-saint. Vitbokens utsagor om Wallenbergs fångenskap bevisar enligt ^{i huvudsak} min mening endast att denne vistats i fängsligt förvar i Sovjetunionen under cirka två års tid och därav en längre tid i Lefortovskaja. Vitbokens försök att göra utsagorna lättillgängligare genom ett kronologiskt "redovisningssätt" kan vara missledande och det är icke uteslutet att Wallenberg under dessa två år befunnit sig fången i andra inrättningar än de två fängelserna i Moskva.

Wallenberg var utan tvekan i ryssarnas ögon en "prominent" fånge. Våra talrika framställningar till Sovjet har sannolikt inom denna kategori kvalificerat honom till en särklass över all annan "prominens". Sovjetiska vederbörande kan därför i Wallenbergs fall ha avvikit från all "traditionell" behandling i vad avser förflyttningar mellan fängelser etc. och detta icke minst efter förhören omkring den 27 juli 1947.

Min önskan att icke bortse från ovan anförda synpunkter betingas även av att hänsyn bör tagas till att Abakumov och dennes föregångare och efterträdare som chefer för statssäkerhetstjänsten efter mönster från tsaristiska och tidigare perioder i Rysslands historia innehaft en sådan makt att de ofta kunnat agera självständigt gentemot och t.o.m. tvärtemot den politiska ledningens intentioner.

Dessa senare teser, vilka Du väl läser med en viss förtvivlan, då Du väl hoppats att jag äntligen skulle sluta att poängtera dem, tillåter jag mig åter upprepa, då de logiskt leder till ytterligare ett "must" för en ny utredning. Justitieråden Eklund och Lind behövde endast studera utsagorna för att kunna uttala sig. Tyvärr blir det nog inte så lätt denna gång. Även om Du icke skulle vilja ansluta Dig till mitt något kategoriska uttalande om statssäkerhetstjänstens självständiga för att icke säga självsvåldiga ställning under vissa perioder i Ryssland, så torde det dock vara nödvändigt att erinra de nya utredarna om att den sovjetiska rege-

ringens medlemmar och utrikesrepresentanter vid olika tillfällen- muntligen och skriftligen - i detta ärende till oss framfört uppenbara lögner. Om man bortser från möjligheten att de utrikespolitiskt ansvariga skulle vara felinformerade av fackmyndigheterna kvarstår väl endast den möjligheten att regeringen medvetet givit oss oriktiga besked - åtminstone om man utgår ifrån det enligt min mening högst osannolika förhållandet att sovjetmyndigheterna skulle "tappat bort" Wallenberg i Sovjetunionen.

En dylik erinran behöver ju inte formuleras med mina ovan för en oinvid till synes onyanserade funderingar, vilka jag endast i denna form kan tillåta mig framföra till Dig, då jag vet Du är väl medveten om att modifikationer härutinnan icke är mig främmande. Det skulle dock kunna avskräcka vilken person som helst i ansvarig ställning, om vederbörande finge den uppfattningen att en av "fackbearbetarna" i UD arbetade med en förutfattad mening. Istället skulle jag vilja föreslå, att utredarna beredes tillfälle studera samtliga våra meningsutbyten med Sovjetunionen i detta ärende, samtidigt som vi bereder dem tillfälle studera uppgifter om det allmänna utrikespolitiska läget och inrikespolitiska situationen i Sovjetunionen ~~den~~ / vid ifrågavarande tidpunkt. (Olika grader av kallt krig, nedskjutning av flygplan, utrensningar, Stalins död etc. etc.) På detta sätt skulle ett värdefullt moment kunna läggas till utredningen i övrigt samtidigt som de granskande personerna själva finge tillfälle att bilda sig en uppfattning om tillförlitligheten i de sovjetiska svaren till oss.

En bedömare av det nya materialet bör t.ex. förstå, varför Excellensen i vår note den 19 februari 1957 till sina underordnades utkast fann för gott att bl.a. tillägga den i diplomatiskt språkbruk väl sällsynta formuleringen i sista stycket: "Den svenska regeringen har svårt att tro etc.".

Utan en dylik bakgrund kan jag svårligen förstå hur en objektiv bedömning skall kunna ske av Vladimir-spåren i nu föreliggande skick. Ändamålsenligheten i Utrikesdepartementets agerande och igångsättandet av de omfattande undersökningarna skulle t.o.m. kunna ifrågasättas om en bedömare icke har fullständig kännedom om tidigare erfarenheter.

Efter ett dylikt inledande studium bör givetvis en ny utredning baseras endast på de nya utsagorna avseende tiden efter februari 1957 och bedömningen av deras trovärdighet och samlade bevisvärde bör icke

influeras av något ovidkommande moment som t.ex. det förhållandet att upprinnelsen till eventuell bevisning om Wallenbergs vistelse i Vladimir företer stora likheter med de första erfarenheterna som ledde till den bevisning som redovisas i vitboken.

Slutligen får jag tillåta mig föreslå att utredarna underrättas om att det i materialet finnes ett antal promemorier om hur vissa tjänstemän vid en viss tidpunkt bedömt och/eller tolkat läget i Wallenbergs-ärendet ur olika aspekter. Promemorior med dylikt innehåll bör dock enligt mitt förmenande studeras av vederbörande först efter det att de bildat sig en egen uppfattning. Framför allt synes mig Lundbergs och mitt bedömande av Vladimir-spåren icke böra läsas förrän ett slutligt resultat föreligger. Därefter vore det intressant att få till stånd en kritisk granskning av dessa promemorier. Det finnes även marginalanteckningar i dossierna om den bearbetande personalens synpunkter, vilka utredarna torde bortse ifrån, därest icke okommenterade kopior finnes tillgängliga.

I detta sammanhang vore det av stort värde att även få erfara om utredarna kunnat konstatera eventuella underlåtenhetssynder med avseende på efterforskningarnas bedrivande. (Det kan ju icke ifrågakomma, att en utredning av detta slag skulle bedöma det utrikespolitiska agerandet gentemot Sovjetunionen).

Har Du tänkt på att ett ingående studium av Vladimir-materialet kan medföra, att uppgifter om efterforskningarna av den nedskjutna DC:ans besättning tangeras? Vore det inte värdefullt att få även detta material behandlat i samma ordning?

Utredningen skulle säkerligen tidsmässigt kunna vinna på om Vera Sjöholm finge stå till vederbörande granskares förfogande i vad avser det rent praktiska tillhandahållandet av dossier etc. och jag är fullt övertygad om att fröken Sjöholm kommer att avstå från att framföra sina egna åsikter - vilka för övrigt mycket ofta är synnerligen väl genomtänkta - därest

Du omnämner den vikt som fästes vid ^{att} utredningen icke
får influeras av åsikter från de handläggandes sida.

Jag önskar att det vore förunnat våra nya utredare -
som jag av hela mitt hjärta önskar skall komma fram till
"nothing but the truth" - att se på vitboken ur samma
perspektiv som vi 1951 såg på Sjöborgs-utredningen, näm-
ligen i ljuset av nya och ur bevissynpunkt otvetydiga
uppgifter. Men tyvärr är det nog så att de nya spåren
icke är av den art att de kunna bedömas utan en länk
till det "gamla" materialet.

Hjärtliga hälsningar

Med önskan till dig

Gunnar Lorentzon
Gunnar Lorentzon.

KUNGL.
SVENSKA AMBASSADEN
I
LONDON

6/3

London den 27 februari 1960.

Personligt och strängt förtroligt.

Lfd

Kära Vera,

Tack för Ditt brev den 25 februari 1960 angående Leifs fråga om ersättningen till justitieråden Eklund och Lind i samband med deras utlåtande 1956. Jag erinrar mig mycket väl när de båda justitieråden hos dåvarande kabinettssekreteraren Lundberg emottog uppdraget att granska vårt material i Wallenberg-ärendet. Tacite innebar från UD:s del uppdraget att vi var beredda att lämna ersättning för deras arbete. Som Du erinrar Dig studerade de materialet i ett minst sagt beundransvärt tempo och avgav sitt utlåtande långt tidigare än vad jag någonsin vågat hoppas på (själva hade vi ju haft tid att vändas över bevisföreningen över en längre tidsperiod). Jag var närvarande hos Lundberg när Eklund och Lind avlämnade sitt yttrande. Lundberg tackade dem på det hjärtligaste för deras stora insats och frågade "in no uncertain terms" vilket arvode som de önskade. Båda framhöll entydigt att med anledning av uppdragets natur och icke minst med hänsyn till det resultat vartill de kommit, att de avstode från alla arvodesanspråk. Lundberg frågade dem då om de icke hade haft med uppdraget direkt förenade utgifter. Härpå svarades att dessa i så fall inskränkte sig till vissa obetydliga resekostnader. Lundberg föreslog att ersättning härför skulle utgå om justitieråden hade vänligheten precisera utgifterna till mig. Detta skedde aldrig.

Då vitboken så småningom trycktes räddade mig justitie-

rådet Linds son, UD:s Per Lind, från att begå fadäsen att icke tillställa de båda justitieråden exemplar, vilket jag annars sannolikt hade glömt i den allmänna brådskan, vid den omfattande distributionen.

Du kanske erinrar Dig att utredningen vid detta tillfälle var ytterst konfidentiell - det var ju före Moskva-resan och lösskägget hade nästan vuxit fast - och hade eventuella arvoden till justitieråden måst utgå under "särskilda utgifter". Vi var därför ännu tacksammare för generositeten att icke begära ersättning för det ansvarsfulla och omfattande arbete, vilket säkerligen till stora delar uträttades "på obekvämt arbetstid".

Älskliga hälsningar.

Din älskling

Janne Lönn

774

KUNGL.
SVENSKA AMBASSADEN

12/3
Bonn den 11 mars 1960.

Strängt förtroligt

Handwritten initials
Broder,

Handwritten initials
Åberopande Ditt handbrev den 29 februari till Jö-
dahl - som är sjuk idag - ber jag för ordningens skull
få meddela, att vi under hand bett Auswärtiges Amt att
hos vederbörande förbundsorgan söka anskaffa uppgifter
om von Wetschl, ägnade att belysa hans trovärdighet och
om möjligt att klarlägga varför han först nu framträtt.
Jag betonade att diskretion önskades och att något för-
hör med von Wetschl ej borde anställas.

Man skulle från tysk sida återkomma i sinom tid.

Handwritten signature
Die Akten
J. — *Handwritten initials*

Herr Utrikesrådet S. Å s t r ö m,
Stockholm.

775

Handwritten initials

STATSPOLISEN

2573 19 60

Till *Herrens. d. Västman*
Kungl. H. D.

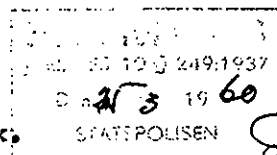
Från *K. Kon. d. Quicks*

☐ för yttrande ☐ för granskning ☐ för uppg. av förslag
☒ „ kännedom ☐ „ direkt besvarande ☐ „ föredragning
☐ „ attest ☐ enf. överenskommelse ☐ önskas åter
☐ „ åtgärd ☐ v. g. tala med mig ☒ önskas ej åter

Telefonsamtal åberopas.
D

Sp. nr 53. 12. 56. 500 block. 08 48343

My Åkron vid 2/4

1274.
23/3-60.

Utskrivet i 3 ex.

Ex. nr. 2.

Handlingen omfattar 2 blad.

Följande har inhämtats om Rudolf von WETSCHLS berättelse om sin fångenskap i Sovjetunionen:

De av von Wetschl överlämnade fotona har uppvisats för Unto PARVILAHTI, som beträffande det foto som uppgivits föreställa von Wetschl förklarat, att han inte kan känna igen baron von Wetschl på det. Å andra sidan vill Parvilahti inte heller förneka att fotot möjligen kan föreställa von Wetschl. Då Parvilahti i oktober 1945 lärde känna von Wetschl i fängelset i Butyrka var denne en ca 20-årig, klen byggd yngling. Om fotot faktiskt föreställer von Wetschl måste det vara taget flera år efter det att Parvilahti senast såg honom. Parvilahti kan inte heller identifiera de två männen på det andra fotot.

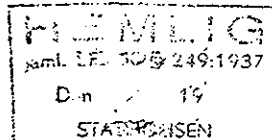
Beträffande båda fotona är Parvilahti av den åsikten att de i intet fall är tagna i ett ryskt fängelse. I de fängelser och arbetsläger, där Parvilahti vistades, klipptes nämligen fångarnas hår regelbundet var tionde dag. Med undantag av någon enstaka fånge, som var placerad i specialarbete, t.ex. som chaufför, tilläts det aldrig att fångarnas hår växte så långt som på dessa foton. Vidare fäste Parvilahti uppmärksamhet vid samtliga tre personers goda fysiska kondition, som skarpt skiljer sig från fångarnas kondition åtminstone i de läger, där han själv vistats.

I Butyrka hade Parvilahti under 2 - 4 månaders tid vistats i samma fängelse som von Wetschl. Sammanlagt fanns i fängelset ca 200 fångar. Parvilahti fäste uppmärksamhet vid von Wetschl då denne under förhören försökte undgå prygel och trakasserier genom att berätta uppbyggda historier. Då lögnerna genomskådades kom von Wetschl att även i övrigt bli utsatt för ryssarnas misstänksamhet. Parvilahti lade även märke till von Wetschls dryga uppträdande mot sina medfångar.

Om sig själv berättade von Wetschl under fängelsevistelsen att han tillhörde en av Ungerns äldsta och finaste adelsläkter. Han hade varit bosatt i Budapest i en stadsdel, som är belägen på en höjd och vars tyska namn var Sternberg. Genom sin bror, som var ungersk militärattaché i London, hade han fått kontakt med den engelska underrättelsetjänsten och inträtt i dess tjänst. Samtidigt hade han skenbart arbetat för Gestapo och under kriget rest omkring i Tyskland och Frankrike iklädd tysk militäruniform. Kort före det han anhölls i Budapest hade han förlovat eller gift sig med en sångerska eller filmstjärna vid namn Dora KOMAR. Parvilahti uppgav, att släktnamnet stannat kvar i hans minne, därför att han mindes att det på ryska betydde "mygga". Von Wetschl hade uppgivit att han hatade tyskarna. I allmänhet hade man tagit von Wetschls berättelser med en viss reservation.

Rudolf von Wetschls signalement: mörkt kastanjebrunt hår, troligtvis bruna ögon, längd 170-172 cm, klen kroppsbyggnad, små kvinnliga händer, fina anletsdrag, gjorde ett nästan kvinnligt intryck, skrytsam och högfärdig. Förutom tyska, som han behärskade nära nog fullständigt, talade von Wetschl även engelska. Han hade uppenbarligen fått

775

en mycket god uppfostran och skolutbildning och var enligt Parvilahti uppfattning student.

Angående den svenske diplomaten Raoul WALLENBERG berättade von Wetschl för Parvilahti att Wallenberg anhållits i Budapest vid samma tidpunkt som han själv. Från Budapest hade de förts mot den ungerska östgräns med samma bilkolonn. Vid gränsen hade det uppstått transportsvårigheter varför de fått vänta i en veckas tid på vidaretransport. Under denna vecka hade von Wetschl och Wallenberg varit inkvarterade i samma källare.

*V. W. int. efter utgåva
där fanns 4. utgåva
från juni 1945.*

Parvilahti är av den åsikten att von Wetschls berättelse om Wallenberg håller streck, då Wallenberg på den tiden ännu var helt okänd och von Wetschl sålunda inte kan ha haft någon orsak, att för Parvilahti skryta med sitt sammanträffande med Wallenberg.

19/3-60.

S L U T

KUNGL. SVENSKA
GENERALKONSULATET

3/3
Hamburg den 29 mars 1960.
R 18. 1 bil.

Strängt förtroligt.

aa/yed

Broder,

./1

Härmed ber jag få översända avskrift av en skrivelse.
den 25 innevarande månad från phil.Dr. Hans Joachim von der Ohe
Königsberger Strasse 2, Celle, som visserligen knappast torde
innehålla mycket av värde, men som jag dock icke velat under-
låta att bringa till Er kännedom.

Härliga hälsningar
Ärni Kjellberg
f. C. Kjellberg
(C. C. son Kjellberg).

Herr Andre Sekreteraren L. Leifland,
Stockholm.

Abschrift.

Dr. phil. Hans Joachim von der Ohe,
Studienrat.

Celle, den 25. März 1960.
Königsberger Strasse 2.

An das Schwedische Generalkonsulat in H a m b u r g.

Betr. den vermissten schwedischen Gesandtschaftssekretär
Raoul Wallenberg.

Veranlasst durch eine neuerliche Meldung über den Verbleib des schwedischen Gesandtschaftssekretärs Raoul Wallenberg, die ich vor einigen Wochen einer Nachrichtensendung von Radio Kopenhagen - Kalundborg entnommen habe, möchte ich interessierten Stellen in Schweden die Kenntnis der folgenden kleinen Begebenheit nicht vorenthalten:

Trotz des nunmehrigen Zeitabstandes von fast 14 vollen Jahren erinnere ich mich sehr deutlich, am 7. August 1946 auf dem Südbahnhof von Brjansk auf einem haltenden Güterzug einen Personenkraftwagen mit Interesse betrachtet zu haben, weil er das Nationalitätskennzeichen "S" trug. Wenn mich mein Gedächtnis nicht trügt, war dieser Wagen von blauer Farbe. Personen waren nicht bei dem Wagen. Ich habe keinen Blick ins Innere geworfen. Da ein ausländischer Pkw in Sowjetrussland und zumal so kurz nach Kriegsende etwas Besonderes war, machte ich noch einige Mitgefangene aufmerksam.

Die genaue Datumangabe ist mir deshalb möglich, weil sich dieses Ereignis unmittelbar vor meiner Abfahrt aus Brjansk am 8. August 1946, die zu meiner Entlassung in die Heimat führte, zugetragen hat.

Zur Sache möchte ich noch hinzufügen, dass Brjansk an einer wichtigen Eisenbahnstrecke nach Moskau liegt.

Zu meiner Person: ich bin als Kriegsgefangener bis zu dem obengenannten Datum in Brjansk gewesen. Heute bin ich Studienrat an einem Gymnasium und 35 Jahre alt.

Bei

Wi

coll.: *bi*

Bei der Spärlichkeit von Nachrichten aus dem Nachkriegs-
russland könnte diese Beobachtung, die mir bisher belanglos erschie-
nen ist, doch vielleicht von irgendwelchem Wert sein.

In dieser Hoffnung bin ich mit vorzüglicher Hochachtung

/u/ Dr. H. J. von der Ohe.

1
Sh Leifland

V. p. vita 12/5
utlitenhet för Kalskra.

Börja rusa i
tänka för has bi
Chengien. Viktoria och
Krb. Sals. 12/5
A

12/4-60

Till Hans Excellens Statsministern.

12/4 lämnat vid
benk hos statsmin.
Ja

Yfw
He

Vid besök hos Eders Excellens den 4 juni, den 20 juli och den 9 september 1959 framhöll vi - Raoul Wallenbergs föräldrar Maj och Fredrik von Dardel, hans kusin Gösta Nisser och författaren Rudolph Philipp - att det föreföll sannolikt att de framställningar ang. Raoul, som avlätos av U.D., besvarades av Sovjets utrikesministerium utan att delges ministerpresidenten Chrusjtjev. Vi anhöllo därför att H.M. Konungen eller statsministern måtte göra en direkt framställning till Chrusjtjev samt återopade därvid att sådana direkta hänvändelser tidigare med god effekt gjorts av presidenten Coty till Chrusjtjev och av Vorosjilov till Greklands konung.

Excellensen sade sig ämna tala med f.d. kabinettssekreteraren envoyé Arne Lundberg om vad man kunde göra beträffande detta vårt önskemål. - Enligt vad Lundberg sedermera meddelat oss har saken dryftats mellan honom och Excellensen, men något resultat härav har ännu icke försports.

Såvitt vi vet har ej heller något svar från sovjetiskt håll lämnats på U.D:s not angående Raoul den 18 juli 1959. På förfrågan härom har utrikesrådet Åström meddelat att i noten inte framställts något yrkande som påkallade svar men att en ny svensk démarche ändå övervägdes.

Vid vårt besök den 9 september 1959 nämnde Excellensen att det ur inrikespolitisk synpunkt vore tacknämligt om Excellensen lyckades utverka Raouls befrielse. Är det nu Excellensens mening att Raoul skall lämnas åt sitt öde och att hans sak skall anses vara utagerad. Om så inte är fallet bör nu en förnyad framställning ang. Raoul göras. Denna bör enligt vår mening göras av statsministern direkt till Chrusjtjev, vilken nyligen vid sin hemresa från Frankrike sände Excellensen en telegrafisk hälsning. För att ge Chrusjtjev anledning att besvara en sådan framställning bör densamma under erinran att Raoul enligt avgivna vittnesmål senast iakttagits i ryskt fängelse under åren 1954 och 1955 innefatta begäran om Raouls hemsändande. I detta sam

777

manhang kan också vara anledning att omnämna att den politiska officer, som tjänstgjort i Wladimirfängelset vid tiden för Excellensens Moskvabesök, i samband med besöket fällt följande av vittnet H.T.Mulle omvittnade yttrande: "Wallenberg kan de söka länge". Detta yttrande kan möjligen tyda på att sovjetiska polistjänstemän undanhålla sin regering upplysningar om Raouls vistelseort.

En omständighet, som kan tyda på att sovjetmyndigheterna inte anser Raouls sak utagerad, är "baron Rudolph von Wetschls" uppträdande.

I Sydsvenska Dagbladet publicerades den 21 februari 1960 en berättelse av ett anonymt vittne, som skulle ha träffat Raoul i olika fängelser respektive fångläger åren 1945, 1946, 1949 och 1950 och som sistnämnda år skulle ha varit närvarande vid Raouls död i ett fångläger vid Arkangelsk.

Det är sannolikt att mannen handlat på uppdrag av sovjetmyndigheterna. Han har innehaft legitimationshandlingar, ställda på baron Rudolph von Wetschl. En ungrare med detta namn har i själva verket, enligt vad ett finskt vittne intygat, befunnit sig i rysk fångenskap och därvid till sin cellkamrat, det finska vittnet, berättat att han och Raoul förts tillsammans från Budapest till Moskva via en gränsstation, där de fått tillbringa en vecka, men att de skilts åt vid ankomsten till Moskva. Denne Wetschl synes emellertid inte vara identisk med den person, som nu uppträtt med hans namn. Den sistnämnde har lånat från sig ett fotografi av sig själv, som skulle ha tagits under fångenskapen. Detta fotografi har visats för det finska vittnet, som inte kunnat identifiera det med sin cellkamrat von Wetschl. Det finns inte heller någon överensstämmelse mellan deras uppgift att han och Raoul förts tillsammans från Budapest till Moskva men därefter skilts åt, och de uppgifter om Raoul, som lämnats av Sydsvenska Dagbladets sagesman och enligt vilka denne skulle först i juni 1945 med flyg ha förts från Bratislava till Moskva och först där sammanträffat med Raoul först i Ljubljanskaja i juni 1945, se'n i Lefortovskaja i mars 1946 samt slutligen i Pervaja severnaja strafnoj 1949 och i Kasgobol 1950. Vid frigivning av fångar ur de sovjetiska fängelserna och fånglägren ha fångarna brukat överföras till sina hemländer. Ungraren von Wetschl hade således bort överföras till Ungern. Att fångar hemmahörande i länder bakom järnridån överförs till något kapitalistiskt land torde inte ha förekommit i andra fall än då det gällt att där infiltrera sovjetiska agen-

ter. Den person, som här i landet uppträtt som von Wetschl och enligt egen uppgift blivit fri ur fångenskapen år 1955, har emellertid fått komma till Västtyskland. Efter fem års tid har han tagit kontakt med Sveriges konsul i Hamburg och lämnat denne upplysningar om sina sammanträffanden med Raoul, som han se'n upprepade till utsända tjänstemän från U.D. Därefter reste han till Sverige för att få in sin berättelse i en svensk tidning dock icke i Stockholm, utan i en ansedd tidning i landsorten. Detta lyckades och berättelsen återgavs se'n också i andra tidningar. Att berättelsen framkommit först nu kan bero på att sovjetmyndigheterna av U.D:s noter ang. vittnesmålen om Raouls fångenskap i Vladimir och tidningarnas uttalanden härom dragit den slutsatsen att den sovjetiska hypotesen om Raouls död i juli 1947 inte längre vinner någon tilltro varken hos U.D. eller den svenska opinionen och därför uppdragit åt honom att leverera en ny detaljerad vittnesutsaga om Raouls död. Att berättelsen inte överensstämmt med nyssnämnda hypotes kan ha varit ägnad att göra berättelsen tillförlitlig för den svenska opinionen. Samtidigt innebär berättelsen att Raouls död ^(på grund av svält och slavarbete) förlägges till en tidpunkt, då Berija och Abakumov ännu var vid makten, och gick således ut på att fritaga den nuvarande regimen från allt ansvar. Att berättelsen varit avsedd att få spridning här i landet framgår av att mannen, sedan publiceringen i Sydsvenska Dagbladet lyckats, sökt få den införd också i Vecko-Journalen, som gjort sig känd som ett viktigt organ för upplysningar om Raoul.

Det är egendomligt att U.D., som redan före berättelsens publicering haft tillfälle att konstatera berättelsens bristande överensstämmelse med av U.D. kända förhållanden, ansett sig efter publiceringen kunna inskränka sig till ett uttalande om att U.D. icke erhållit någon bekräftelse på att vittnets uppgifter skulle vara riktiga samt att "uppgifterna äro av departementet kända sedan någon tid och kontrolleras i den ordning som tillämpas beträffande alla uppgifter, som framkommit i samband med Wallenbergsfallet". Först två dagar senare den 23 februari meddelade U.D. att uppgifterna inte förtjänade tilltro.

Under mellantiden hade vi i pressen förklarat uppgifterna vara lögnaktiga varjämte vi genom envoyé Lundberg klargjort för U.D. nödvändigheten att taga klart avstånd från dessa uppgifter, enligt vilka vittnet sammanträffat med Raoul på platser och tider, då han enligt U.D:s dokumentsamling ang. Raoul, den s.k. vitboken, befunnit sig annorstädes. Det borde ha varit U.D:s

uppgift att av eget initiativ avvisa detta försk att desavuera såväl i vitboken intagna vittnesmål som de vittnesmål, vilka upptagits i U.D:s noter den 6 februari och 18 juli 1959.

Då U.D. för oss hemlighållit sin tidigare kontakt med mannen ifråga, fick vi först genom artikeln i Sydsvenska Dagbladet kännedom om hans berättelse. När Philipp i anledning av artikeln intervjuades av tidningen Kvällsposten åberopade han såsom ett av indicierna för vittnesmålets bristande värde att vittnet icke vänt sig till U.D. Detta får anses utgöra ett bevis för hans lojalitet gent emot U.D., men gav tidningen anledning framhålla att vi varit illa underrättade.

Vär nu nära nio månader förflutit se'n U.D:s not den 18 juli 1959 avlåtits utan att något svar erhållits, måste en ny framställning göras om ej sovjetmyndigheterna skall få den uppfattningen att Raouls sak i Sverige anses vara utagerad. Detta skulle kunna innebära Raouls död.

Stockholm den 12 april 1960.

Myr Dardel F. v. Dardel

Birgitta de Vylder-Bellander

Gösta Quisen

Rudolph Philip

20/4-60

P.M.

Kommissarie Danielsson vid tel.samtal den 21.4. meddelat, att han kontaktats av hr Philipp, enligt vilken v.Wetschl ånyo besökt Sverige, denna gång i sällskap med sitt "kronvittne" Horst Heine (?), som något vagt skulle ha bekräftat v.Wetschl. Heine skulle tjänstgjort som någon sorts betjänt åt v.Wetschl, och 1949 förts till Vorkuta, där han även träffat läkaren Söjgever.

v.Wetschls moder, Baronin v.W., hade förenat sig med sonen i Hamburg efter att ha erhållit ungersk emigrationsvisering. Även "kronjuvelerna" hade hon kunnat medföra.

Herr Danielsson undrade om tyska myndigheter lämnat några uppgifter om v.Wetschl, och ifrågasatte att även upplysningar införskaffades om H.Heine. (Besk.Bonn den 11.3.60 meddelat, att

778

Auswärtiges Amt ombetts införskaffa uppgifter
om v.W., och att man från tysk sida lovat åter-
komma)

21.4.60

AVS

25 apr. 60

p 2 Su I

Svenske medborgaren legationssekreteraren vid Kungl. Maj:ts beskickning i Budapest Raoul Wallenberg togs i januari 1945 i sovjetiskt förvar och fördes därefter såsom fånge till Sovjetunionen.

I ett den 6 februari 1957 avlämnat memorandum har sovjetregeringen, under åberopande av viss utredning, anfört att på grund av nämnda utredning den slutsatsen borde dragas, att Wallenberg avlidit i juli 1947.

Uppgifter hava emellertid framkommit, enligt vilka Wallenberg skulle hava varit vid liv även efter nämnda tid och därvid befunnit sig i fängelse i Vladimir.

Undertecknade hava i Kungl. utrikesdepartementet tagit del av ett stort antal uppteckningar av utsagor av personer, som tidigare befunnit sig i sovjetisk fångenskap, ävensom av andra upptecknade utsagor och andra handlingar.

Utsagorna hava avgivits av finska, franska, schweiziska, tyska och österrikiska medborgare samt av statslösa personer. De flesta utsagorna hava avgivits inför tjänstemän vid den svenska utrikesförvaltningen eller den svenska statspolisen.

Uppteckningarna äro gjorda med stor omsorg och föranleda icke till antagande, att utsagorna tillkommit

efter ledande frågor eller under andra omständigheter, som kunnat påverka innehållet. Utsagorna innehålla ett stort antal uppgifter, vilkas riktighet kunnat kontrolleras, och de stödjade varandra.

Enligt vår mening måste efter svensk rätt den föreliggande utredningen - ehuru den icke innefattar full bevisning i förevarande hänseende - anses göra sannolikt, att Wallenberg varit vid liv åtminstone i början av 1950-talet och då befunnit sig i fängelse i Vladimír.

Stockholm den 25 april 1960.

Ragnar Gyllenswärd

f.d. justitieråd och Högsta
domstolens ordförande

Per Santesson

f.d. justitieråd och
ordförande på avdelning
i Högsta domstolen

STOCKHOLM		19
Stockholm den 28 april 1960.		
<u>Strängt förtroligt.</u>		BIL.
INK. D. N:o		
AVD. P	GR. 2	MAL. Eu ¹

Broder,

I anslutning till Åströms handbrev till Dig den 29 februari ber jag få meddela, att von Wetschl i början av april besökt Sverige i sällskap med en i Düsseldorf bosatt köpman vid namn Horst Heinke (född den 21 januari 1922; västtyskt pass nr B 3198993). Vid ett sammanträffande med en journalist i Vecko-Journalen sökte Wetschl därvid styrka den utsaga han tidigare lämnat oss.

För att närmare kunna bedöma vad som kan tänkas ligga bakom Wetschl's uppgifter skulle det vara av värde för oss om upplysningar nu kunde inhämtas även om Heinke. Vi skulle därför vara tacksamma om beskickningen - på samma sätt som skett beträffande Wetschl - ville be Auswärtiges Amt att hos vederbörande organ anskaffa upplysningar om Heinke.

(Per Lind)

Ambassadören Jödahl,
B o n n .

779

cf

18/5-60

Koncept.

Frånvaras
afid

Första utkastet.

Herr Ministerpresident,

När jag med detta brev personligen vänder mig till Eder, Herr Ministerpresident, med en anhängan om att en förnyad undersökning måtte göras om den i Sovjetunionen försvunne svenske diplomaten Raoul Wallenberg, ber jag Eder vara förvissad om att min enda bevekelsegrund är att söka klarhet i denna fråga.

Som torde vara Eder bekant, överlämnade Sveriges ambassadör i Moskva Rolf Sohlman den 9 februari 1959 en note till det sovjetiska utrikesdepartementet med en hemställan att en undersökning måtte göras för att fastställa huruvida Wallenberg efter år 1947 vistats i Vladimir-fängelset. Sedan det sovjetiska utrikesministeriet den 6 mars 1959 meddelat, att den vidtagit sådana undersökningar men att dessa icke bringat i dagen några nya uppgifter, överlämnade ambassadör Sohlman den 17 juli 1959 preciserade uppgifter om det bevismaterial, som låg till

grund för den svenska framställningen den 9 februari 1959.

Det var min avsikt att på grundval av detta bevismaterial diskutera Wallenberg-frågan med Eder vid det besök som den svenska regeringen inbjudit Eder att avlägga i Sverige förra året. Med djupt beklagande tog den svenska regeringen kännedom om att Ni beslutat inställa Edert besök i Sverige, samtidigt som den uttryckte en förhoppning om att besöket skulle kunna komma till stånd vid en senare för båda parter lämplig tidpunkt.

Det bevismaterial, som låg till grund för den svenska regeringens framställning förra varen, har sedermera ytterligare granskats på svensk sida. Bland annat har utsagorna ingående granskats av två framstående svenska domare, f.d. medlemmar av Högsta Domstolen. I det utlåtande, som dessa avgivit och som bifogas detta brev, heter det att de uppteckningar, varpå svenska regeringen stödde sin framställning till den sovjetiska regeringen förra året, är gjorda med stor omsorg och icke föranleda till antagandet att utsagorna tillkommit efter ledande frågor eller under andra omständigheter, som kunnat påverka innehållet. Utredningen måste enligt utlåtandet efter svensk rätt - ehuru den icke innefattar full bevisning i förevarande hänseende - anses göra san-

nolikt, att Wallenberg varit vid liv åtminstone i början av 1950-talet och då befunnit sig i fängelse i Vladimir.

Såsom redan ambassadör Sohlman framhöll den 17 juli 1959, då han överlämnade preciserande uppgifter om bevismaterialet till det sovjetiska utrikesministeriet, måste man på svensk sida fästa stor vikt vid utsagor av en så preciserad karaktär, vilka oberoende av varandra talar om att Wallenberg under vissa år på 1950-talet vistats i en viss avdelning av ett visst fängelse. Genom det utlåtande, som avgivits av två framstående svenska jurister, har svenska regeringen styrkts i sin uppfattning, att det icke förefaller sannolikt, att samtliga utsagor skulle vara att tillskriva namnförväxlingar eller minnesfel. Det må i detta sammanhang tillåtas mig att nämna att den sovjetiska regeringen i sitt memorandum den 6 februari 1957 icke anför annat än att, på grund av vad tidigare i detta memorandum sagts, den slutsatsen bör dragas, att Wallenberg avled i juli 1947.

Såsom flera gånger framhållits från svensk sida skulle, därest klarhet kan skapas om Raoul Wallenbergs öde, ett allvarligt irritationsmoment

avlägsnas i de svensk-sovjetiska förbindelserna.

Mot bakgrunden härav skulle jag vara Eder tack-

sam, Herr Ministerpresident, om Ni ville föran-

stalta om en förnyad undersökning av huruvida

Raoul Wallenberg befunnit sig i Vladimir-fängel-

set.

Till Hans Excellens Statsministern.

Excellensen, Kab. vkr. och utrikesminister Åkern interrumt
dfed

dfed

Då Raoul Wallenberg på sommaren 1944 åtog sig det vanskliga uppdraget att söka rädda av nazisterna förföljda ungerska judar, var det under förutsättning att han skulle komma i åtnjutande av diplomatisk immunitet och sin regerings skydd genom att förordnas som förste sekreterare vid Sveriges Budapest-legation.

Utan hänsyn härtill häktades han år 1945 av sovjetiska myndigheter och fördes som fånge till Sovjetunionen.

Sovjets utrikesministerium har i det längsta förnekat detta och ända till år 1957 eller således under 12 års tid förfäktat hypotesen att Raoul omkommit i Budapest år 1945.

Sedan bevis om Raouls fångenskap inom Sovjetunionen framlagts, har Sovjets utrikesministerium år 1957 frångått denna ståndpunkt och i stället framfört hypotesen att Raoul avlidit i Ljubljanskajafängelset år 1947. Denna hypotes baseras enbart på en läkarrapport, som aldrig tycks ha företetts i original för svensk myndighet och enligt vilken den för GPU-chefen Abakumow kände fången Wallenberg avlidit den 17/7 1947. Då både den rapporterande fängelseläkaren och Abakumow uppges vara döda, synes det nu inte finnas någon möjlighet att få sådana uppgifter för identifiering av denne fånge som kan stödja den nya sovjetiska hypotesen. Mot riktigheten av denna hypotes talar det förhållandet att ett antal från Sovjet hemkomna fångar intygat, att Raoul under 1950-talet, senast år 1955, befunnit sig i isoleringsavdelningen inom Corpus II av fångelset i Wladimir. Enligt dessa vittnen har således Raoul under omkring tio år hållits i sovjetisk fångenskap. Det finns anledning räkna med möjligheten att hans fångenskap fortgått under längre tid än tio år och

att den ännu fortgår.

Skriftväxling mellan Sveriges U.D. och Sovjets utrikesministerium ang. Raoul har nu pågått under femton år utan att U.D. lyckats utverka hans befrielse eller ens erhålla några exakta upplysningar om honom från utrikesministeriet. Som svar på U.D:s förfrågningar har Sovjets utrikesministerium endast plägat hänvisa till någon av de två ovannämnda hypoteserna. Det kan därför sättas ifråga om Sovjets utrikesministerium har tillgång till säkra upplysningar ang. Raoul. I utrikesminister Gromykos memorandum av den 6 februari 1957 uppges också att så inte varit förhållandet under den föregående tiden. I varje fall torde utrikesministeriet icke äga någon bestämmanderätt beträffande Raouls öde.

Med hänsyn härtill ha vi ansett det vara sannolikt att ett bättre resultat skulle kunna vinnas genom en direkt hänvändelse från Sveriges statsminister till Sovjets ministerpresident. Sådana direkta hänvändelser ha i vissa fall visat sig vara framgångsrika. Vi ha därför vid besök hos Excellensen den 4 juni 1959 hemställt om en sådan hänvändelse. Denna hemställan ha vi upprepat vid besök hos Excellensen den 9 september 1959 samt den 12 april och den 10 maj 1960.

Vid det senaste besöket framhölls för oss, att frågan om en skrivelse till ministerpresidenten icke borde avgöras, förrän Chrustjev hemkommit från toppmötet i Paris. Excellensen sade sig dock dela vår uppfattning att skrivelsen borde förberedas, så att den vid lämpligt tillfälle mellan Chrustjevs resor låg klar att föredragas i regeringen och expedieras. I anslutning till detta uttalande vände sig Excellensen till Hans Excellens Utrikesministern med begäran att låta utarbeta förslag till skrivelse.

Chrustjev har återkommit från resan till Paris och skall i slutet av denna månad resa till Österrike. Det förefaller sannolikt att han är mån om goodwill hos de små nationerna och gärna vill vinna dessas bevägenhet. Vid parisresan liksom tidigare sände Chrustjev Excellensen vänliga hälsningar.

En ytterligare passivitet från svensk sida måste med visshet giva Chrustjev och de sovjetiska myndigheter, som närmast handhava Raouls sak, det intrycket att denna i Sverige avskrivits och resultatet härav kan endast vara nega-

tivt. Även om reaktionen vid en personlig hänvändelse från Excellensen till Chrustjev kan te sig oviss, inrymmer en sådan dock förhoppningen om att resultatet skall bli positivt. Vi hemställa därför att Excellensen nu utan dröjsmål gör den begärda hänvändelsen och därvid under åberopande av de för snart ett år sedan till Sovjets utrikesministerium meddelade vittnesuppgifterna om Raouls fortsatta fångenskap inom Sovjetunionen begär hans hemsändande.

Djursholm den 1 juni 1960.

Maj m Dardel

F. Dardel
god man för Raoul Wallenberg

STATSPOLISEN

10,6 1960

Till

Herr Sekr. L. Reifland

Rundg. Utrikesdep.

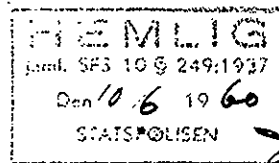
Från

H. Kamm. G. Larv

Sp. nr 53. 12. 56. 500 block. 08 4255

☐ för yttrande	☐ för granskning	☐ för uppg. av förslag
☒ „ kännedom	☐ „ direkt besvarande	☐ „ föredragning
☐ „ attest	☐ enl. överenskommelse	☐ önskas åter
☐ „ åtgärd	☐ v. g. tala med mig	☒ önskas ej åter

Brevvsk. följer senare.
H. K. Larv

P. M.

Författaren Rudolph Philipp har meddelat, att han genom en kontakt i kommittén för "Ostflüchtlinge" i Berlin erfarit, att Felix Italiener återvänt från Sovjetunionen och nu befinner sig i Berlin. Inför nämnda kommitté har han berättat, att han genom en annan tysk flykting, en man vid namn Paul Belikow, alias Böttcher, erfarit, att Belikow alias Böttcher i Inta-lägre skulle ha sammanträffat med Raoul Wallenberg troligen 1948 (?). Denne Belikow alias Böttcher kom i oktober 1958 tillbaka från Sovjetunionen, och han skall ha anmält, att han ämnade bosätta sig i Hagen i Westfalen. Någon närmare adress har "Komité för Ostflüchtlinge" icke.

Beträffande Felix Italiener har Philipp erfarit genom samtal med hans svägerska här i Stockholm, att Felix gifte sig i Moskva med en ryskfödd kvinna, som talar perfekt engelska. Denna kvinna kom hit till Stockholm och bosatte sig hos svågern och svägerskan för att som hon sade förbereda Felix Italineres återkomst till Sverige. Någon gång under våren 1959 kom Felix också över hit och bodde här en vecka, men därefter reste han åter till Berlin, där både han och hustrun nu äro boende. Vid broderns - André Italineres död någon gång under 1959 var Felix åter på besök här. Det framgick av Philipps samtal, att svägerskan var mycket förgrymmad på såväl Felix Italiner som hans hustru, och tydligen hade såväl André Italiener som fru André Italiener satt sig emot, att Felix skulle få stanna här i Sverige.

Den allmänna osäkerhetskänsla som råder beträffar Felix Italineres pålitlighet gör, att man måste ställa sig skeptisk till den av Felix Italiner nu framförda uppgiften om att Raoul Wallenberg skulle ha befunnit sig i Inta-lägre. Man torde med skäl kunna antaga, antingen att Felix Italiener framfört en sådan uppgift för att ställa sig in, antingen hos R. Wallenbergs familj eller också, att han är utsänd av Sovjets underrättelseväsen för att sprida osäkerhet om Wallenbergs vistelseort och därigenom misstänkliggöra ev. andra, pålitliga vittnen.

Särskilda kännemärken på Belikow alias Böttcher: saknar ett öga.

Stockholm den 10 juni 1960.

Otto Nilsson

Avskrift av Avskrift.

Zentralverband politischer Ostflüchtlinge..... Sitz Berlin

Tel.13 31 91

BERLIN W 35 Derfflingerstrasse 9

Berlin, den 7 Juni 1960

Sa/M

Herrn Rudolph Philipp

Stockholm Ö

Grevtureg.8 B

Lieber Freund Rudolph:

Ich betreue hier einen ehemaligen politischen Häftling namens FELIX ITALIENER, wohnhaft Berlin-Schöneberg, Kurfürstenstr.115, der nach 10-jähriger Haft in Russland im März 1959 nach Deutschland entlassen worden ist.

Aus seinen Papieren geht hervor, dass er in Stockholm geboren ist und im Jahre 1949 auf einer Fahrt von Stockholm nach Berlin von den Russen verhaftet wurde. Er erhielt 25 Jahre Zwangsarbeit, von denen er 10 Jahre in sowjetischen Lagern, wie Kalinin, Podna, u.s.w. verbringen musste.

Im Laufe eines Gespräches teilte er mir mit, dass er mit einem gewissen PAUL BELIKOW alias BÖTTCHER im Lager Kalinin zusammen war, der im Oktober 1958 von dort nach Hagen/Westfalen entlassen wurde; die genaue Anschrift ist ihm nicht bekannt.

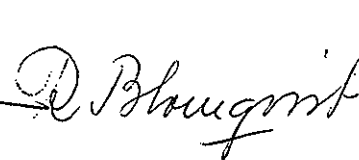
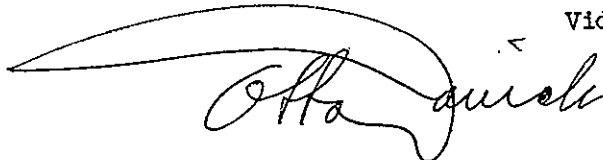
Dieser bewusste BELIKOW (Böttcher) war angeblich mit R.W. im Schacht 5 im Lager INTA zusammen und hat gegenüber Italiener behauptet, dass im Jahre 1948 Wallenberg schwer krank in das Krankenrevier des Lagers INTA eingeliefert worden sei und er (Belikow-Böttcher) ihn dort betreut hat, da er selbst wegen Verlust eines Auges sich dort befunden hat.

Unter Umständen könnte Belikow über das weitere Schicksal Wallenbergs Auskunft geben.... ob er bei Belikows Entlassung noch gelebt hat. Möglicherweise hast Du durch Mittelslate selbst schon Nachrichten erhalten, ich würde mich jedoch freuen, Dir mit meinen Hinweisen gedient zu haben.

Mit freundschaftlichen Grüßen verbleibe ich

Dein Hans Sallinger.

Vidimeras:

Paris den 21 juni 1960.

Liljegren/bs 23.6.60.
hbr Lidén-Bergquist, Paris,

Pr.

466

Ink.	22.6.1960	
Avd.	Gr.	Mal
P	2	Eu I

Broder,

*G. tillfångatogs
1948*

Från en kapten Gouaze här i staden har jag fått en förfrågan rörande vissa förhållanden i samband med Wallenberg-affären. Kapten Gouaze tillfångatogs, som Du kanske minns, av ryssarna i Budapest ungefär samtidigt med Wallenberg men släpptes 1958. Han håller nu på att skriva en bok om sina upplevelser. Gouazes frågor är följande:

- 1) När dog enligt ryssarna Wallenberg och var?
- 2) När gjorde ryssarna denna deklaration, år och datum?
- 3) Vilken var de ryska myndigheternas attityd till de svenska förfrågningarna om Wallenberg innan denna deklaration kom till stånd - med andra ord vilka besked gav man på de svenska förfrågningarna?

Som Du förstår kan vi här ge approximativa svar på Gouazes frågor, men då dessa svar kommer att åberopas i Gouazes bok är det ju bäst om vi kan få direkta besked från Stockholm.

Jag vore Dig mycket tacksam om informationerna i fråga skulle kunna vara mig tillhanda innan månadens slut.

Lars Bergquist
(Lars Bergquist)

Redaktör L i d é n,
Utrikesdepartementet.

Liljegren/bs

STOCKHOLM

19

Stockholm den 23 juni 1960.

P 2

N:o

309

1 bil.

BIL.

u.s.o.

INK. D. N:o 466 / 22.6.60.

AVD. P

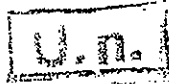
GR.

2

MÅL. Eu^I

med vitboken i Wallen-
bergaffären

hbr Bergquist-Lidén 21.6.60.

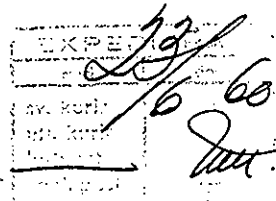
Broder,

Med anledning av Ditt brev av den 21 dennes rörande
kapten Gouzes förfrågningar om Wallenberg får jag hänvisa
Dig till närslutna vitbok.

De ryska uppgifterna om Wallenbergs död återfinner
Du bl.a. på sid. 68 ff. (Wallenberg uppgavs ha avlidit i
Ljubljanskaja-fängelset i juli 1947). Skriftväxlingen mel-
lan de ryska och svenska myndigheterna återges i Bil. A.
sid. 44 och i sammanfattning i kap. II.

(Gustaf Lidén)

Pressattachén Bergquist,
P a r i s.

24/6 1964
Lam
omg
R. M.
dfw

Om R a o u l W a l l e n b e r g

av hans styvfar Fredrik von Dardel, som av Stockholms rådhusrätt förordnats som god man för honom under hans bortovaro.

Det har allt emellanåt publicerats meddelanden om min styvson Raoul Wallenberg, den unga sekreterare vid Sveriges legation i Budapest, som år 1945 föll i rysk fångenskap. Då dessa meddelanden spritts över en lång följd av år har jag tänkt att en kort sammanfattning kunde vara av intresse.

Först några ord om förhållandena i Budapest omedelbart före W:s ankomst dit. I mars 1944 hade tyskarna övertagit makten i Ungern och igångsatt en förintelsekampanj mot de ungerska judarna. För att skydda de förföljda, främst dem som haft förbindelse med Sverige, från att deporteras till förintelselägren utfärdade den svenska legationen provisoriska pass, som skulle utgöra skydd för innehavarna i avbidan på att de kunde flytta över till Sverige. På grund av den våldsamma tillströmningen av hjälpsökande begärde legationen förstärkning av arbetskrafterna. I början av juli 1944 förordnades W. till förste sekreterare vid legationen med särskilt uppdrag att försöka hjälpa de förföljda.

Han anställde en stab av medarbetare, som så småningom uppgick till ca 400 personer och lät utfärda en mängd skyddspass. En del av passens innehavare fick bo i särskilda hus, som hyrdes i stadsdelen Pest, de s.k. svenskhusen, där det så småningom samlades tusentals människor. Se'n riksföreståndaren störtats i oktober 1944 och tyskarna insatt pilkorsarnas ledare Szalasi som regeringschef, började en period av terror, som blev allt mer desperat ju längre sovjettruppernas offensiv mot Budapest fortskred. Medan övriga medlemmar av den svenska legationen uppehöll sig på olika platser i Stadsdelen Buda, förlade W. under denna period sin huvudsakliga verksamhet till Pest, där hans organisation och skyddslingar befann sig. Han försökte i

i möjligaste mån värja sina skyddslingar mot de många överfall, för vilka de utsattes av pilkorsarna, och han motsåg med en viss grad av förhoppning den dag, då sovjettrupperna skulle ockupera staden.

På nyåret 1945 hade marskalk Malinovskis armé börjat tränga in i Pest. W. beslöt då att försöka ta sig över till den del av staden som intagits av ryssarna. Den 13 januari lyckades han jämte sin chaufför Langfelder ta sig över stridslinjen vid Benzurgatan och presenterade sig för den ryska majoren Demtjinkov. Den 17 januari besökte han för sista gången sitt högkvarter vid Tatrakatan i Pest samt meddelade att han skulle fara till Debrecen för att få kontakt med Malinovskis högkvarter. W. sade därvid att han inte visste om han for som gäst eller som fånge. Han var vid besöket åtföljd av en rysk officer och Langfelder. Efter att ha lämnat kassören pengar för den fortsatta hjälpverksamheten avreste han under militäreskort i riktning mot Debrecen.

I en skrivelse den 16 januari 1945 meddelade v. utrikeskommisarien Dekanosov den svenska Moskvaministern Söderblom att W. anträffats i den av sovjettrupperna erövrade delen av Budapest och att åtgärder till skydd av W. och hans egendom vidtagits av de sovjetiska militärmyndigheterna.

En månad senare, någon dag i mitten av februari, uppsökte W:s mor Sovjets ambassadör i Stockholm ^{me} Kollontay, som då förklarade att W. var i Ryssland och befann sig väl. Något senare bad ^{me} Kollontay utrikesminister Günthers fru att framföra samma meddelande till Günther.

Under februari och mars månader anmodade utrikesdepartementet - i fortsättningen användes förkortningen UD - upprepade gånger minister Söderblom att inhämta upplysningar om de andra Budapestsvenskarnas öde. I fråga om W. ansåg sig UD den 17 februari kunna meddela konsulatet i Wien att denne vore i säkerhet sedan en månad tillbaka, men telegraferade den 8 mars till Söderblom att W. var efterlängtd och frågade när han kunde hitväntas.

Den 12 mars svarade Söderblom att W. enligt meddelande från Bukarest vore försvunnen se'n den 17 januari.

Några dagar tidigare kungjordes i den ungerska radion att W., som försvunnit den 17 januari, sannolikt mördats av Gestapo-agenter.

Den 15 april 1945 kom hela den svenska Budapestlegationen med undantag för W. hem till Stockholm. Se'n min fru och jag kort efteråt uppvaktat Günther, anmodade denne Söderblom att uppsöka Dekanosov och hemställa att vederbörande ryska militärmyndigheter, under vilkas beskydd W. blivit ställd, måtte anmodas att verkställa en noggrann undersökning ang. dennes vidare öde.

Under april-juni gjorde Söderblom åtskilliga framställningar i saken, men skrev den 6 juli att han hört ett rykte att W. skulle i förklädnad vistas i Budapest och att han därför ansåg sig tills vidare inte böra företaga sig något i saken.

Se'n UD svarat att detta rykte inte borde föranleda till passivitet, skrev Söderblom den 14 augusti att det i dåvarande läge knappast vore lämpligt att bedriva saken från Moskva.

Efter utrikesministerskiftet på sommaren 1945 uppsökte vi i början av september den nya utrikesministern Undén, som förklarade att han inte hade några maktmedel för att tvinga fram något svar från ryssarna. På anmodan av UD överlämnade emellertid Söderblom den 3 november 1945 en not till Sovjets utrikesministerium, vari han hemställde om upplysning ang. resultatet av efterforskningarna efter W. Vid en förnyad förfrågan den 30 november fick han den upplysningen att militärmyndigheterna ånyo beordrats att vidtaga undersökning efter W., men att något besked från dem ännu inte inkommit.

Under första halvåret 1946 gjorde Söderblom en del ytterligare förfrågningar utan resultat. När han i juni 1946 i samband med sin förestående transport från Moskva uppvaktade Stalin, lovade denne att saken skulle uppklaras. Detta löfte infriades inte.

Något tidigare - i maj 1946 - förklarade Ungerns minister i Stockholm, att det nu kunde anses fastslaget att den spårlöst försvunne Budapestattachén W. mördats tillsammans med två ryska officerare på resa från Budapest till Debrecen.

I UD tycks man vid den tiden ha varit benägen att sätta tro till den uppgiften. När vi på sommaren 1946 besökte UD tillsammans med en person, för vilken en ungrare berättat att han efter Budapests erövring suttit som fånge hos N.K.V.D. tillsammans med W., förklarade biträdande kabinettssekreteraren att han för sin del trodde att W. var död. När en svensk journalist, som på sommaren 1946 hemkom från en ettårig fångenskap i Moskva, anmälde till UD att en medfånge för honom berättat att W. hölls fången där, förklarade vederbörande utrikesråd, att UD fått en mängd underrättelser om W. som alla hade det gemensamt att de inte kunnat bidra till gåtans lösning. Journalistens uppgift bekräftades senare av hans medfånge, när denne flera år efteråt kom hem från fångenskapen.

Vid samma tid uppsöktes vi av en österrikisk författare Philipp, som sökt sig hit till landet och som nu för en tidnings räkning begärde en intervju ang. W. Efter att ha tagit del av de upplysningar vi fått blev han övertygad om att W. hölls fången i Ryssland. Denna uppfattning utvecklade han i en bok och en mängd tidningsartiklar. Han satte sig i förbindelse med en del av W:s f.d. medarbetare i Budapest och fick av dem höra att därvarande ryska polismyndigheter anhållit dem och underkastat dem pressande förhör, varvid polisen framfört anklagelser mot W. för spioneri. Man ansåg allt tal om den svenska legationens och särskilt W:s humanitära verksamhet som osanning och förklarade att W. var spion åt tyskarna. Varför skulle han annars ha arbetat i Budapest. Hela judearbetet hade kommit till för att dölja spioneri för fascisterna.

I december 1946 överlämnades en ny not från UD, vari framhölls att under den tid av närmare två år som förflutit, se'n W. togs i beskydd av sovjetiska militärmyndigheter, hade saken väckt uppseende i svensk opinion och den svenska regeringen ansåg sig ha rätt att förvänta ett bestämt besked.

Vid förfrågningar som Söderbloms efterträdare i Moskva Hägglöf och Sohlman gjorde under första halvåret 1947 fick de veta, att man inte funnit något spår efter W., oaktat de mest energiska efterforskningar bedrivits av generalstab, militärpolis, säkerhetspolis och andra myndigheter.

Under hela denna tid befann sig W., enligt vad man nu vet, allt se'n våren 1945 i fångenskap i Moskva.

Då UD:s framställningar hos sovjetmyndigheterna inte syntes leda till något resultat, vände sig W:s mor på sommaren 1947 till föreningen Fred och Frihet med en förfrågan om föreningen kunde göra något åt saken. Föreningens ordförande fru Birgitta de Vylder Bellander blev livligt intresserad och organiserade snabbt en sammanslutning av föreningar med ett sammanlagt medlemsantal av mer än 1.000.000. Det tillsattes ett arbetsutskott kallat Raoul Wallenbergsaktionen med fru Bellander som ordförande. Aktionen avlät nu en skrivelse till den ryska regeringen med krav på W:s hemsändande. Saken tycks ha väckt sovjetmyndigheternas uppmärksamhet, ty vid samma tidpunkt hitkom två ungare, nobelpristagaren Szentgyörgyi och en författare Levai, som utgivit en bok om W. Båda gjorde uttalanden till tidningarna som gick ut på att W. under striderna i Budapest döddes av fascisterna.

Sovjets utrikesministerium, som dittills lämnat UD:s framställningar obesvarade, kom sent omsider den 18 augusti 1947 med ett svar. I en not undertecknad av v. utrikesminister Vysjinskij, meddelades följande: Som resultat av noggrann undersökning har fastställts att W. icke finns i Sovjetunionen och att han är okänd för oss. Det är riktigt att utrikesministeriet den 14 januari 1945 fick ett meddelande från en officer vid de sovjetiska trupperna i Budapest att W. skulle ha anträffats på Benzurgatan, men noggranna efterforskningar efter honom ha inte lett till resultat och den sovjetiska officer, som lämnat meddelandet, har inte återfunnits. Det återstår endast att förmoda att W. under striderna i Budapest omkommit eller blivit tillfångatagen av Szalasys anhängare.

Mot denna hypotes talade det utredningsmaterial, som sammanbiagts av Philipp. En kommitté, som tillsatts av Wallenbergsaktionen för undersökning av detta material och som bestod av generaldirektör Anders Örne, professor Lise Meitner, advokaten Yngve Schartau och fru Mia Leche-Löfgren, fann materialet utvisa, att W. alltsedan han omhändertagits av sovjetiska myndigheter och intill nyligen förfluten tid befunnit sig i effektivt sovjetiskt förvar.

Efter mottagandet av Vysjinskijs not gjorde UD, såvitt jag vet, inte någon démarche i Moskva till förmån för W. under de fyra närmast följande åren.

I slutet av år 1951 fick vi höra att en från Ryssland hemkommen italiensk diplomat vid namn de Mohr sagt sig ha suttit i samma fängelse i Moskva som W. Min son Guy von Dardel for då ner till Rom och sammanträffade med de Mohr, som berättade att han och W. varit cellgrannar i Lefortovskajafängelset från våren 1945 till våren 1948 och att han under denna tid stått i kontakt med W. genom knackningar i cellväggen. Se'n denna berättelse rapporterats till UD, verkställde Philipp och en kommissarie vid stadspolisen, på uppdrag av dåvarande kabinettsekreteraren Arne Lundberg, ytterligare förhör med de Mohr och andra från Ryssland hemkomna italienska diplomater. Därvid bekräftades i huvudsak de Mohrs uppgifter.

När se'n även tyska och österrikiska fångar började komma hem från fångenskapen, förhördes också dessa genom UD:s försorg och man fick så småningom en bild av vad som hänt W. För en fånge, med vilken W. delade cell i Ljubljanskajafängelset i Moskva under våren 1945, berättade han att han och hans chaufför Langfelder efter att ha skickats från den ena instansen till den andra i Budapest blivit häktade och per järnväg förts till Moskva, där de insatts i Ljubljanskaja. Där hade W. utan resultat skrivit en inlaga till fängelsedirektören och protes-

terat mot häktningen samt begärt att få komma i förbindelse med den svenska legationen. Vid ett förhör, som han underkastades i Ljubljanskaja, hade han anklagats för spioneri i Budapest. Förhørsledaren hade bl.a. sagt: "Ni är oss ju bekant. Ni tillhör en storkapitalistisk familj i Sverige." I mitten av maj 1945 överfördes W. till Lefortovskajafängelset. I angränsande celler satt de Mohr och ett antal andra fångar, som efter sin hemkomst berättat om sina kontakter med W. Enligt deras berättelser hade W. under sin vistelse i Lefortovskaja skrivit en inlägga till Stalin med begäran att komma i förbindelse med den svenska legationen, men inlagan hade inte lett till något resultat. Vid ett förhör hade förhørsledaren sagt att W. var ett politiskt fall. Om han var oskyldig var det hans sak att bevisa det. Som det bästa beviset för att han var skyldig angavs att den svenska beskickningen och den svenska regeringen inte hade gjort något åt hans sak. En begäran av W. att få komma i direkt kontakt med den svenska legationen eller Röda Korset hade förhørsledaren avvisat under hänvisning att ingen människa tog någon notis om honom. Vid ett annat förhör hade W. frågat om han skulle dömas eller inte, vartill förhørsledaren svarat: "Ni kommer av politiska skäl aldrig att dömas."

Hur länge W. satt kvar i Lefortovskaja är inte fullt klarlagt. Hans cellgrannar ha lämnat olika uppgifter härom, växlande från hösten 1946 till våren 1948. I den cell där han satt tycks emellertid andra fångar ha flyttat in omkring den 1 mars 1947, vilket tyder på att W. vid den tiden flyttats till en annan del av Lefortovskaja eller något annat fängelse.

Det bevismaterial om W:s fångenskap i Ryssland, som inkommit till UD, föranledde departementet att år 1952 återupptaga sina démarcher ang. W. I en not den 11 februari 1952 meddelades att det förelåg ett antal utsagor, som styrkte att W. f.o.m. år 1945 befunnit sig i fängsligt förvar i Moskva. Svenska regeringen anhöll att Sovjetunionens regering vidtog de för W:s återförande till Sverige erforderliga åtgärderna.

Se'n ryska Stockholmsambassaden den 16 april 1952 svarat att sovjetmyndigheterna inte förfogade över några tilläggsuppgifter

utom det som meddelats i Vysijinskijs not, frågade UD i en ny not den 23 maj samma år om Sovjetregeringen - i fall den fick del av de uppgifter om W, som framkommit genom de svenska myndigheternas undersökningar - vore beredd att utföra de undersökningar, vartill dessa uppgifter gav anledning.

Ett år senare - den 5 augusti 1953 - gjorde den sovjetiska ambassadören Rodionov ett besök hos kabinettssekreteraren Lundberg och förklarade att han fått i uppdrag att meddela att det genom noggranna undersökningar av de kompetenta sovjetorganen blivit fastställt att W. inte varit eller inte vore i Sovjetunionen. Rodionov tillade att W. på det mest oblyga sätt utnyttjats för mot Sovjetunionen fientliga ändamål. Med sådana ändamål utbredde några tidningar smädliga uppdiiktade artiklar om W. föregivande att de byggde på uppgifter från något slags vittne. Ambassaden var befullmäktigad att meddela att alla försök att förbinda W:s öde med hans förmenta vistelse i Sovjetunionen vore helt grundlösa.

Vid besök i Moskva år 1954 tog Undén upp W:s sak med medlemmar av sovjetregeringen. Från sovjetryskt håll utlovades då att om W. anträffades skulle han återsändas till Sverige. Detta löfte åberopades i en not, som UD avsände den 10 mars 1956, vari meddelades att ytterligare vittnesmål inkommit. Vid noten var fogat ett intyg av två f.d. justitieråd, Rudolf Eklund och Erik Lind, att det enligt deras mening inte förelåg något tvivel om att W. efter det han år 1945 ställts under effektivt ryskt förvar senare befunnit sig som fånge i Sovjetunionen och att materialet enligt svensk rätt innefattade bindande bevisning därom.

Ryska utrikesministeriet svarade den 19 mars 1956 att det fastställes att W. icke befunne sig på Sovjetunionens område. Vad angående hänvisningarna till några slags vittnesmål från krigsförbrytare, som i förtid befriats från sina straff, vore det omöjligt att som trovärdiga godtaga dessa vittnesmål, som stred mot fakta framkomna som resultat av en av sovjetiska organ gjord noggrann undersökning. Tidigare meddelade förklaringar att W. icke funnes i Sovjetunionen var uttömmande och slutgiltiga.

Vid statsminister Erlanders och statsrådet Hedlunds besök i Moskva på påsken 1956 tog de upp W:s sak. Vid besöket utfärdades en kommuniké, vari meddelades, att det vittnesmaterial angående i Budapest försvunne diplomaten W., som medförts vid besöket, överlämnades till sovjetiska vederbörande för granskning och att man på sovjetisk sida förklarat sig beredd härtill. Samtidigt bekräftades att W. givetvis skulle få hemresa, om han befann sig i Sovjetunionen.

Trots meddelande från rysk sida att man snarast möjligt skulle ge besked om resultatet av Sovjetmyndigheternas undersökningar dröjde det närmare ett år, innan ett sådant besked.

I ett memorandum den 6 februari 1957 från v. utrikesminister Gromyko meddelades, att man vid granskningen av det överlämnade materialet företagit en noggrann undersökning av arkiven för fångregistrering och undersökningsfrågor i syfte att finna upplysningar om W. Likaså hade förhör hållits med många personer, som skulle kunna ha någon förbindelse med saken. Som resultat härav hade man inte påträffat några som helst uppgifter om W:s uppehåll i Sovjetunionen. Ingen av de förhörda kände till någon person med namnet W.

I samband därmed hade man vidtagit en provning sida för sida av arkivdokument från alla biträdesavdelningar i vissa fängelser. Som resultat av en sådan provning hade i arkivdokument från sjukvårdstjänsten i Ljubljanskajafängelset påträffats ett dokument som det funnes grund att betrakta såsom hänförande sig till W., nämligen en handskriven, den 17/7 1947 daterad rapport från den numera avlidne chefen för sjukvårdstjänsten vid fängelset Smoltsov till förutvarande ministern för säkerhetstjänsten Abakumov, enligt vilken den för Abakumov bekante fången Walenberg under natten avlidit i cellen, förmodligen till följd av myokardinfarkt. På grund härav borde den slutsatsen dragas att W. avlidit i juli 1947.

I Gromykovs memorandum tillägges att W. tydligen arresterats inom området för sovjetiska truppers krigshandlingar. Samtidigt kunde det anses otvivelaktigt att W:s senare kvarhållande i

fängsligt förvar och de oriktiga uppgifter om honom, som vissa förutvarande ledare för säkerhetsorganen under en följd av år lämnat till utrikesministeriet, varit ett resultat av Abakumovs brottsliga verksamhet. Abakumov hade senare blivit dömd och arkebuserad.

Den i Gromykos memorandum återopade rapport, som skulle ha avgivits av fängelseläkaren Smoltsov, innehåller icke några andra uppgifter för identifiering av fången Walenberg än att denne varit bekant för Abakumov. Då såväl Abakumov som Smoltsov uppges vara döda, synes det icke föreligga några större möjligheter att erhålla sådana ytterligare uppgifter angående fången i fråga, som kan ge stöd för den i Gromykos memorandum framförda, enbart på denna rapport baserade hypotesen att W. avlidit i juli 1947. Den avvikande stavningen av namnet och den försiktiga formuleringen att "det finnes grund att betrakta" rapporten såsom hänförande sig till W. tycks lämna möjligheten öppen att rapporten avsett någon annan person.

I en svarsnot den 19 februari 1957 sade sig den svenska regeringen ha svårt att tro att all annan dokumentation ang. W:s vistelse i sovjetiska fängelser än den omnämnda rapporten skulle vara helt utplånad. Den svenska regeringen förväntade därför att, om ytterligare material framkomme i Sovjetunionen, som kunde klarlägga vad som hänt W., detta skulle delges Svenska UD. Å andra sidan förbehöll sig den svenska regeringen att ställa till förfogande det ytterligare material ang. W., som bedömdes vara av betydelse för fortsatta undersökningar i Sovjetunionen.

Enligt vad några hemvända fångar berättat tycks det i slutet av juli 1947 ha rått en viss nervositet bland dem som hade hand om W. Fångar som delat cell med W. eller med dennes chaufför Langfelder underkastades då förnyade förhör varvid de utfrågades om vad W. resp. Langfelder berättat för dem och om de meddelat något därom till andra fångar. Efteråt fick de sitta i ensamcell under något mer än 1/2 å 1 år. Under sin fortsatta fängelsetid sammanfördes de i grupper på två å tre i samma cel-

ler men skilda från andra fångar. Man tycks således vid den tiden ha velat förhindra en vidare spridning av kännedomen om W:s fångenskap. Om myndigheterna var så angelägna att isolera dem som fått kännedom om W., borde de ha ännu större skäl att isolera W. själv. Inom sovjetunionen finns det isoleringsfängelser, där fångar hålls effektivt avspärrade från yttervärlden. Då dessa fångar i allmänhet är sovjetmedborgare är det mycket sällan som hemvändande fångar av annan nationalitet haft kontakt med någon av dem. Det föreligger därför inte några större möjligheter att få några upplysningar om dessa isoleringsfångar. Trots detta har från ett sådant isoleringsfängelse trängt ut meddelanden, som ge vid handen att W. överförts dit.

Sålunda har en hemvänd tysk, som suttit i Vladimirfängelset 20 mil öster om Moskva från våren 1956 till hösten samma år, berättat att han där träffat en sovjetmedborgare, som suttit där se'n 1945 och varit utmärkt väl orienterad beträffande fängelsets prominenta fångar. Enligt honom hade W. befunnit sig i Wladimirfängelset under en längre tid i början på 1950-talet (således efter den dag som angivits i Smoltsovs rapport). Sovjetfången hade under någon tid varit intagen i fängelsets sjukavdelning. I en del av denna avdelning satt de fångar, som hölls isolerade, och där fanns också W. Om han var sjuk eller endast isolerad visste fången inte.⁹ Den hemvände tysken tvivlade inte på hans trovärdighet, då han alltid talade sanning.

På hösten 1958 kom en schweizare hem från rysk fångenskap och berättade att han på våren 1954 kom till Vladimirfängelset och att han på sommaren samma år överfördes till sjukavdelningen i fängelsets corpus II. Kort därefter kom han i början av augusti 1954 i knackningskontakt med en fånge som angav sig vara W., l:e sekreterare vid svenska beskickningen i Budapest, bortsläpad 1945. Han gav schweizaren i uppdrag att, om denne blev fri, anmäla på ett svenskt konsulat eller legation att W. inte hade tillstånd att skriva och inte heller fick några brev.

Vidare har en österrikisk medborgare, som vistats i sovjetisk fångenskap under tiden 1945-1955, efter hemkomsten berättat, att han i början av år 1955 delat cell med W. i corpus II i Wladimirfängelset.

⁹ Efter den svenska statsministerns Moskva-besök år 1956 hade sovjetfången hört fängelsets politiska officer säga "Wallenberg kan de seha länge"

I en not till Sovjets utrikesministerium den 9 februari 1959 meddelade UD att W. enligt utsagor av flera personer efter år 1947 befunnit sig i fängelset i Wladimir corpus II. Svenska regeringen anhöll att sovjetregeringen skulle göra en skyndsam undersökning i syfte att fastställa om W. vistats i Wladimir-fängelset.

Sovjets utrikesministerium svarade i en not den 6 mars 1959 att i Gromykos memorandum den 6 februari 1957 framlagts alla de informationer ang. W., som erhållits som resultat av en noggrann och allsidig kontroll och som ledde till slutsatsen att W. avlidit i juli 1947. En förnyad undersökning hade icke bringat i dagen några nya uppgifter i denna fråga och hade visat att de i den svenska noten omnämnda informationerna om W:s vistelse i fängelse i Wladimir icke bekräftats.

Sedermera har Sovjets utrikesministerium i ett meddelande den 28 juni 1959 påtalat vissa i maj månad publicerade uppgifter om W:s vistelse i Sovjetunionen, vilka förklarades vara helt gripna ur luften. Utrikesministeriet önskade att svenska regeringen i framtiden måtte intaga en hållning i Wallenbergsaffären, som icke kunde utnyttjas i syfte att störa de svensk-sovjetiska förbindelserna.

Sveriges Ud svarade den 18 juli 1959, att det saknade anledning att kommentera vad den svenska pressen anfört i frågan. För att undvika missförstånd om arten av det material, som låg till grund för den svenska förfrågan, ansåg UD det nödvändigt att lämna följande mera preciserade uppgifter om vissa av de vittnesutsagor, som ingick i detta material:

1. Schweiziska medborgaren E. Brugger, som under åren 1948-1959 visats i sovjetiska fängelser, har uppgivit, att han i Vladimirfängelsets corpus II vid månadsskiftet juli-augusti 1954 haft knackningsförbindelser med W. Ett flertal andra från Sovjetunionen hemvända fångar har bekräftat att Brugger redan under fångenskapen talat om denna sin kontakt med W.
2. En österrikisk medborgare, vilken under tiden 1945-1955 vistats i sovjetiska fängelser, har förklarat att han i början av år 1955 delat cell med W. i corpus II i Vladimirfängelset. När österrikaren av vederbörande sovjetiska fängelseofficer upp-

märksammats i W:s cell, hade han omedelbart bortförts ur den samma och därefter vid flera tillfällen anmodats förbinda sig icke yppa något om detta sammanträffande med svensken.

3. Två tyska medborgare H.T. Mulle och G. Rehekamff, vilka under tiden 1950-1955 vistats i sovjetiska fängelser, hava var för sig uppgivit, att de vid olika tillfällen av en och samme sovjetiske medfånge i Vladimirfängelset erfarit, att W. vistades i corpus II i Vladimirfängelset i början av 1950-talet. Denne sovjetiske medfånge har av ett stort antal återvända f.d. Vladimirfångar betecknats som en trovärdig och tillförlitlig person.

Självfallet måste UD fästa stor vikt vid utsagor av en så preciserad karaktär, vilka oberoende av varandra talade om att W. under vissa år på 1950-talet vistats i en viss avdelning av ett visst fängelse. UD ansåge icke, att det fanns grund antaga att dessa utsagor tillkommit i medvetet syfte att sprida lögnaktiga uppgifter. Det föreföll icke heller sannolikt, att samtliga utsagor skulle vara att tillskriva namnförväxlingar eller minnesfel. Detta vore anledningen till att UD ansett det nödvändigt att genom en förfrågan till det sovjetiska utrikesministeriet söka bringa klarhet i fråga om W:s öde. I detta sammanhang önskade UD erinra om att det sovjetiska utrikesministeriet i sitt memorandum den 6 februari 1957 icke uttalat sig mer bestämt om vad som hänt W. i Sovjetunionen än att säga att av vad som anförts i sagda memorandum den slutsatsen borde dragas att W. avlidit i juli 1947.

Sedan denna not avlåtits, lär icke någon ytterligare skriftväxling hava ägt rum mellan UD och Sovjets utrikesministerium i fråga om W.

Stockholm den 15 februari 1960.

UNGL.UTRIKES
DEPARTEMENTET
Politiska avdelningen
Tj.f. Avdelningschefen

127-60 ✓
P2 Su I
Onumr. delgivn.
Stockholm den 9 augusti 1960.
Överlämnas för strängt förtrolig
kännedom till Beskickningschefen
i

Enligt uppdrag:

(Per Lind)
(Per Sundberg)
Tj.f. Byråchef

MJn

Strängt förtroligt.

1 bil.

P.M.

Israels ambassadör besökte mig idag i följande ärende.
Från den av israeliska regeringen särskilt utsedda utredningsmannen i fallet Eichmann hade generaldirektören i israeliska utrikesministeriet Yahil mottagit ett brev, i vilket uppmärksamheten fästes vid möjligheten att Raoul Wallenberg i samband med hjälpaktioner för judar i Ungern haft kontakt med Eichmann och att rapporter från Wallenberg angående nazistiska åtgärder i Ungern skulle kunna finnas förvarade i svenska utrikesdepartementets arkiv.

Ett av ambassadören överlämnat utdrag av ovannämnda brev i översättning till engelska närslutes.

Ambassadören hade i uppdrag att fråga om dylika rapporter existerade och om i så fall tillfälle kunde erbjudas israeliska vederbörande att i en eller annan form få del av dessa i den mån de hade relevans för utredningen i Eichmann-affären. Det framgick att man på israelisk sida önskade begagna eventuellt relevant material i den kommande rättegången. Ambassadören sade sig skola sätta värde på ett svar snarast möjligt med hänsyn till de direktiv att i möjligaste mån påskynda utredningen som utfärdats.

Jag lovade att undersöka och återkomma med svar.

Stockholm den 12 juli 1960.

u./Per Lind

orig. se Hs 1 Kpa

Kpa

In his supreme devotion to the task of saving Jews from being sent to extermination camps Mr. Raoul Wallenberg had no doubt many contacts with Eichmann and his assistants.

It is conceivable that Raoul Wallenberg's reports are preserved in the archives of the Royal Ministry for Foreign Affairs and could serve as evidence as regards Nazi activities in Hungary.

Kungl. Utrikes
Departementet

avskr. H.

P 2 Su I-v
4/8 1960

orig. se Sfs 1 Xpa

P.M.

Förtroligt.

(Jfr. Pags
bvk)

Till svar på den förfrågan, som Israels ambassadör den 12 nästlidne juli gjorde rörande eventuella rapporter från Wallenberg i Budapest, som kunde vara av intresse i fallet Eichmann, har jag vid samtal idag meddelat ambassadören, att vi efter en noggrann undersökning i vårt arkiv icke funnit något, som tydde på att Wallenberg personligen sammanträffat med Eichmann eller lämnat några upplysningar om dennes verksamhet, som icke på andra vägar vore väl kända. Såvitt vi kunnat finna förekom Eichmanns namn endast i samband med omnämnandet av den av honom ledda organisationen SS Spezialkommando Eichmann.

Stockholm den 4 augusti 1960.

Sverker Åström

Xpa

6553

Leifland/BB

Stockholm 15 augusti 1960

P 2

Förtroligt.

2 bil. BIL.

INK. D. N:o

AVD.

P

GR.

2

MÅL.

Eu^I

20 ✓
Broder,

./.

./.

Härmed ber jag få översända ett utkast till ett personligt brev i Wallenberg-ärendet från statsminister Erlander till ministerypresident Chrusjtjov jämte en här gjord översättning till ryska. Jag vore tacksam, om Du ville underkasta denna översättning en noggrann prövning. Därest utkastet slutgiltigt godkännes, kommer vi att med nästa kurirlägenhet översända det av statsministern under- tecknade originalexemplaret, vilket då bör överlämnas med den av Er finslipade översättningen i ett slutet konvolut med note till sovjetiska utrikesdepartementet med hem- ställan om vidarebefordran till Chrusjtjov. Intet bör sä- gas i noten om brevets innehåll.

För Din information vill jag nämna, att Sohlman haft tillfälle ta del av utkastet under sin semester här hemma.

(Sverker Åström)

T.f. Chargé d'Affaires Ryding,
M o s k v a.

Dep. 17/8 -60
MLB

Ärade Herr Ministerpresident,

Ni erinrar Eder måhända "fallet Raoul Wallenberg", som under många år diskuterats mellan utrikesministerierna i våra bägge länder. Wallenberg var en svensk diplomatisk tjänsteman, som hade sin verksamhet i Budapest under de senare krigsåren. I samband med de sovjetiska styrkornas ockupation av staden i krigets slutskede omhändertogs Wallenberg av dessa styrkor, varom svenska regeringen erhöll meddelande.

Svenska utrikesdepartementet utgick från antagandet, att Wallenberg förts till Sovjetunionen och där hölls i fängsligt förvar och gjorde ett stort antal diplomatiska démarcher för att få honom befriad och hemskickad till Sverige.

Svaren blev under många år, att han inte fanns i Sovjetunionen.

Vid mitt besök i Sovjetunionen mars-april 1956 utverkade jag vid samtal med Eder och några av Edra kollegor, att ytterligare efterforskningar skulle verkställas angående Wallenbergs öde. I ett memorandum av den 6 februari 1957 meddelade sedermera det sovjetiska utrikesministeriet resultatet av gjorda efterforskningar. Detta sades i korthet vara att på

grund av visst dokument som påträffats "den slutsatsen bör dragas, att Raoul Wallenberg avled i juli 1947" i ett sovjetiskt fängelse.

Vissa fakta som efter mottagandet av detta memorandum kommit i dagen tyder på att den i memorandum dragna slutsatsen kan ha varit förhastad. Den vikt som opinionen i Sverige tillmäter fallet Wallenberg gör det till en plikt för svenska regeringen att icke underlåta något som kan bringa ökad klarhet över hans öde. Jag tillåter mig därför att personligen vända mig till Eder i saken. Vad jag vill hemställa om är att Ni, Herr Ministerpresident, förenstaltar om att ytterligare efterforskningar anställas.

Först några ord om det senaste meningsutbytet mellan våra utrikesministerier.

Den 9 februari 1959 överlämnade Sveriges ambassadör i Moskva Rolf Sohlman en note till det sovjetiska utrikesdepartementet med en hemställan, att en undersökning måtte göras för att fastställa, huruvida Wallenberg efter år 1947 vistats i Vladimir-fängelset. Sedan det sovjetiska utrikesministeriet den 6 mars 1959 meddelat, att den vidtagit sådana undersökningar men att dessa icke bringat i dagen några nya uppgifter, överlämnade ambassadör Sohlman den 17 juli 1959 preciserade uppgifter om det bevismaterial, som låg till grund för den svenska framställningen den 9 februari 1959.

Det var min förhoppning att på grundval av detta bevismaterial få tillfälle diskutera Wallenberg-frågan med Eder vid det besök, som den svenska regeringen inbjudit Eder att avlägga i Sverige förra året, men som till vårt djupa beklagande då icke kom till stånd utan uppsköts till en senare för båda parter läglig tidpunkt.

Det bevismaterial, som låg till grund för den svenska regeringens framställning förra varen, har sedermera ytterligare prövats på svensk sida. Bland annat har utsagorna ingående granskats av två framstående svenska domare, f.d. medlemmar av Högsta Domstolen. I det utlåtande, som dessa avgivit, heter det att de uppteckningar, varpå svenska regeringen stödde sin framställning till den sovjetiska regeringen förra året (1959), är gjorda med stor omsorg och icke föranleder till antagandet, att utsagorna tillkommit efter ledande frågor eller under andra omständigheter, som kunnat påverka innehållet. Utredningen måste enligt utlåtandet efter svensk rätt - ehuru den icke innefattar full bevisning i förevarande hänseende - anses göra sannolikt, att Wallenberg varit vid liv åtminstone i början av 1950-talet och då befunnit sig i fängelse i Vladimir.

Såsom redan ambassadör Sohlman framhöll den 17 juli 1959, da han överlämnade närmare uppgifter om bevismaterialet till det sovjetiska utrikesministeriet, måste man på svensk sida fästa

stor vikt vid utsagor av en så preciserad karaktär, vilka oberoende av varandra talar om, att Wallenberg under vissa år på 1950-talet vistats i en viss avdelning av ett visst fängelse. Genom det utlåtande, som avgivits av två framstående svenska jurister, har svenska regeringen styrkts i sin uppfattning, att det icke förefaller sannolikt, att samtliga utsagor skulle vara att tillskriva namnförväxlingar eller minnesfel. Det må i detta sammanhang tillåtas mig att understryka, att den sovjetiska regeringen i sitt förutnämnda memorandum den 6 februari 1957 icke anfört annat än att, på grund av vad tidigare i detta memorandum sagts, "den slutsatsen bör dragas", att Wallenberg avled i juli 1947.

Då jag vänder mig till Eder personligen i stället för att anmoda det svenska utrikesdepartementet att eventuellt fortsätta meningsutbytet på diplomatisk väg, har detta sin grund i falllets exceptionella och humanitärt ömmande natur. Den omständigheten att under många år, från 1945 till februari 1957, inga som helst uppgifter kunde erhållas om Wallenberg, trots att han såsom diplomat tillhörande ett neutralt land varit berättigad till diplomatisk immunitet, har också skapat åtskillig undran och oro hos den svenska allmänheten.

Min varma förhoppning är nu att Ni personligen, Herr Ministerpresident, ville i de svensk-sovjetiska förbindelsernas intresse ge direktiv för en ny fullständig utredning ägnad att slutgiltigt klarlägga fallet Wallenberg.

Med utmärkt högaktning

Leifland/AVS

Chiffer-
Telegram

sjöborgsutredningen

STOCKHOLM	24.8.60	19
N:o 83 ✓		BIL.
INK. D. N:o		
AVD. P	GR. 2	MAL.Eu ¹

Svensk
M o s k v a

hfw

Ryding från Leifland.

Åströms handbrev 16 augusti re Wallenberg.

Saken fortfarande under övervägande här, varför
ingen skrivelse dagens kurir.

Cabinet

Rep. 24/8 1215 Rhu

30/8

ADVOKATFIRMAN GÖSTA NISSER

INNEHAVARE: ADVOKATEN JUR. KAND. GÖSTA NISSER, LEDAMOT AV SVERIGES ADVOKATSAMFUND

TELEFON: 11 60 90, 11 60 95

TELEGRAM: JUSTNISSER

HÄMNGATAN 1 A, 4 tr.

STOCKHOLM

POSTGIRO: 25 60 90

Är här bara i det

Herr Utrikesrådet Sverker Åström,
Kungl. Utrikes Departementet,
Gustav Adolfs Torg,
Stockholm.

e
ffed

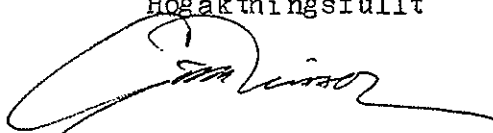
D. nr

Stockholm den 30 augusti 1960.

./.

Åberopande tidigare telefonsamtal har jag härmed äran
översända bilagda utkast, som jag hoppas få diskutera vid
sammanträdet med Hans Excellens Statsministern måndagen den
5 september kl. 15.00.

Högaktningsfullt

Ärade Herr Ministerpresident,

Ni erinrar Eder måhända " fallet Raoul Wallenberg", som under många år diskuterats mellan utrikesministerierna i våra bägge länder. Wallenberg var en svensk diplomatisk tjänsteman, som hade sin verksamhet i Budapest under de senare krigsåren. I samband med de sovjetiska styrkornas ockupation av staden i krigets slutskede/påträffade dessa Wallenberg och tog honom under sitt beskydd, varom v. utrikesminister Dekanosov den 16 januari 1945 meddelade den svenska regeringen. Några månader senare meddelade Sovjets ambassadör i Stockholm att Wallenberg fanns i livet i Sovjetunionen och behandlades väl.

Då tiden gick utan ytterligare meddelanden från de sovjetiska myndigheterna gjorde svenska utrikesdepartementet ett stort antal diplomatiska démarcher för att få Wallenberg hemskickad till Sverige.

Svaren blev under många år, att han inte fanns i Sovjetunionen.

Vid mitt besök i Sovjetunionen mars-april 1956 utverkade jag vid samtal med Eder och några av Eders dåvarande medarbetare, att ytterligare efterforskningar skulle verkställas angående Wallenbergs öde. I ett memorandum av den 6 februari 1957 meddelade sedermera det sovjetiska utrikesministeriet resultatet av gjorda efterforskningar. Detta sades i korthet vara att på grund av en handskriven rapport som påträffats " den slutsatsen bör dragas att Raoul Wallenberg avled i juli 1947 " i ett sovjetiskt fängelse.

Vissa fakta som efter mottagandet av detta memorandum kommit i dagen tyder på att den i memorandum dragna slutsatsen varit förhastad. Jag ser det som en oavvislig och allvarlig plikt för den svenska regeringen och mig såsom regeringschef att icke underlåta något som kan leda till Wallenbergs hemsändande till Sverige. Därför tillåter jag mig att personligen vända mig till Eder i saken. Vad jag vill hemställa om är att Ni Herr Ministerpresident, föranstaltar om att ytterligare efterforskningar anställas.

Först några ord om det senaste meningsutbytet mellan våra utrikesministerier.

Den 9 februari 1959 överlämnade Sveriges ambassadör i Moskva Rolf Sohlman en note till det sovjetiska utrikesdepartementet med en hemställan att en undersökning måtte göras för att fastställa, hurvida Wallenberg efter år 1947 vistats i Vladimirfängelset. Sedan det sovjetiska utrikesministeriet den 6 mars 1959 meddelat, att det vidtagit sådana undersökningar men att dessa icke bringat i dagen några nya uppgifter, överlämnade ambassadör Sohlman i en note den 17 juli 1959 preciserade uppgifter om det bevismaterial, som låg till grund för den svenska framställningen den 9 februari 1959. Till Eder personliga upplysning bifogas en avskrift av denna note efter vars överlämnande ingenting hörts från de sovjetiska myndigheterna.

Det var min förhoppning att på grundval av detta bevismaterial få tillfälle diskutera Wallenberg-frågan med Eder vid det besök, som den svenska regeringen inbjudit Eder att avlägga i Sverige förra året, men som till vårt djupa beklagande då icke kom till stånd utar uppskötts till en senare för båda parter läglig tidpunkt.

Bevismaterialet omfattar ett stort antal uppteckningar av utsagor av personer, som tidigare befunnit sig i sovjetisk fångenskap, ävensom av andra upptecknade utsagor och andra handlingar.

Utsagorna hava avgivits av finska, franska, schweiziska, tyska och österrikiska medborgare samt av statslösa personer. De flesta utsagorna hava avgivits inför tjänstemän vid den svenska utrikesförvaltningen eller den svenska statspolisen. Jag har efter den 17 juli 1959 ytterligare låtit granska och pröva materialet samt kan föräskra Eder, att de uppteckningar, varpå svenska regeringen stödde sin framställning till den sovjetiska regeringen förra året (1959), äro gjorda med stor omsorg och icke föranleder till antagandet, att utsagorna tillkommit efter ledande frågor eller under andra omständigheter, som kunnat påverka innehållet. Utsagorna innehålla ett stort antal uppgifter, vilkas riktighet kunnat kontrolleras, och de stöja varandra.

Såsom redan ambassadör Sohlman framhöll den 17 juli 1959, då han överlämnade närmare uppgifter om bevismaterialet till det sovjetiska utrikesministeriet, måste man på svensk sida fästa stor vikt vid utsagor av en så preciserad karaktär, vilka oberoende av varandra talar om att Wallenberg under förra hälften av 1950-talet vistats i en viss avdelning av ett visst fängelse.

Då jag vänder mig till Eder personligen i stället för att anmoda det svenska utrikesdepartementet att eventuellt fortsätta meningsutbytet på diplomatisk väg, har detta sin grund i fallets exceptionella och humanitärt ömmande natur. Efter v. utrikesminister Dekanosova och Sovjets ambassadörs meddelande 1945 har vederbörande sovjetiska myndigheter, trots att Wallenberg såsom diplomat tillhörande ett neutralt land varit berättigad till diplomatisk immunitet, under därpå följande år ända till februari 1957 icke lämnat några som helst uppgifter om honom. Denna omständighet har enligt ovannämnda memorandum den 6 februari 1957 berott på att vissa förutvarande ledare för säkerhetsorganen under en följd av år lämnat Sovjets utrikesministerium oriktiga uppgifter om Wallenberg.

Jag ber Eder nu Herr Ministerpresident såsom högsta chef för alla ^{sovjetiska} ~~statliga~~ myndigheter att Ni personligen ville taga Eder an Wallenbergs sak och jag hopar att med Eder vänskapliga hjälp denne förtjänste svenske medborgare och diplomat skall återbördas till sitt land och sin familj.

Med utmärkt högaktning

30/8 1960

Strängt förtroligt.

Kommentarer till advokat Nissers utkast.

1) Den mest betydelsefulla skillnaden mellan UD:s och Nissers utkast är att Nisser icke nämner något om justitierådets utlåtande. En skrivelse enligt Nissers förslag har alltså intet att säga utöver vad vi redan sagt ryssarna. Vad som tillkommit efter den 17 juli 1959 - och vad vi alltså hänger upp en ny framställning på - är ju just justitierådets utlåtande. Anledningen till att släktingarna vill slopa utlåtandet är säkert reservationen i detta ("ehuru utredningen icke innefattar full bevisning"). Enligt släktingarna föreligger ju full och absolut vattentät bevisning för att Wallenberg fanns i Vladimir i början av 50-talet.

2) På några ställen har något ord ändrats eller uteslutits, så att Nissers utkast får en mera kategorisk karaktär. Exempel: I UD:s utkast sägs att vissa fakta tyder på den i det ryska memorandum den 6 februari 1957 dragna slutsatsen "kan ha varit förhastad". Enligt Nisser tyder dessa fakta på att slutsatsen "varit förhastad". Och sista stycket i UD:s utkast (med en hemställan om ny utredning) ersättes med en förhoppning att Raoul Wallenberg "skall återbördas" till Sverige och familjen.

3) Två hänvisningar görs i Nissers utkast till Dekanosovs och fru Kollontays meddelande på våren 1945 att R.W. befunne sig i Ryssland. Avsikten är väl att man härigenom vill - utöver genom hänvisningen till memorandum av februari 1957 - fastnagla det faktum att R.W. befunnit sig i Ryssland och att detta också vid skilda tidpunkter erkänts av ryssarna.

x x x

Någon anledning att tillmötesgå familjens önskemål beträffande punkterna 1 och 2 synes icke finnas. Slopas

man hänvisningen till justitierådets utlåtande, hänger -
såsom ovan sagts - den nya framställningen i luften:
intet sägs då som inte sagts tidigare. De av släkting-
arna önskade skärpningarna på några ställen syns inte
befogade och saknar stöd i justitierådets värdering av
bevismaterialet. (Att släktingarna inte önskat ytter-
ligare skärpningar och ännu mer kategoriska vändningar,
tyder på att Philipp inte haft något avgörande inflytande
vid koncipieringen av utkastet). Den av släktingarna
önskade hänvisningen till de ryska meddelandena på våren
1945 kan man väl kanske infoga i utkastet i mera utförd
form än som skett i UD:s utkast, men i så fall väl endast
på ett ställe, exempelvis i första stycket.

Stockholm den 30 augusti 1960.

Leif Leifland
(Leif Leifland)

Bryssel den 31 augusti 1960.

Strikt förtroligt.

Svensk fånge i Ryssland.

80

Ink.	2.9.1960	
Avd.	P 2	Eu I

ANG. ÅTGÄRD SE ORIG. A

HP 897

Broder,

I går fick jag, efter föregående telefonsamtal, besök av en polsk flykting från Lidze, som meddelade följande rörande en svensk vid namn Karl Johansson, "professeur de chimie et de physique de Stockholm", som skulle befinna sig i ryska fångenskap sedan flera år tillbaka.

Svensken i fråga skulle år 1949 ha bevistat en vetenskaplig konferens eller kongress i Wien och under uppehållet i staden i hemlighet ha bortförts av rysk polis. Rycka vederbörande skulle ha erbjudit honom att arbeta för dem. Då Johansson vägrat, hade han sänts till ett koncentrationsläger i Ural, Vorozskaja. Min interlokutör kände icke närmare till i vilken del av Ural-området lägret befunnit sig. År 1951 skulle ha så ha förflyttats till ett annat läger, kallat Bulun 413, i provinsen Jakutsk i norra Sibirien. Johansson hade liksom min interlokutör - till vilken jag senare återkommer - arbetat i uran- och fosforgruvorna invid lägret, vilket rymt upp till 60.000 fänger - av vilka 30-40 stycken varje dag hade avlidit av svält och utmattning. Johansson vore sedan 13 månader tillbaka förlamad i halva kroppen (vänste eller höger kroppshalva), varför han vore arbetsoförmögen och intagen på lägrets sjukavdelning - ej på något sätt att förväxla med ett sjukhus.

Då det blivit klart, att min interlokutör skulle komma att frigivas - frigivningen gäde rum den 1 maj 1960 - hade Johansson anmodat honom att lämna svenska myndigheter och hans anhöriga uppgifter om hans belysning och därvid upplyst, att han hade hustru, två döttrar och en son i Stock-

.../...

Utrikesrådet Åström,
Utrikesdepartementet.

holm. Då min interlokutör ej kunnat riskera att göra några anteckningar och ej förtänkt ha ansett sig kunna ta kontakt med svensk myndighet, hade han glänt familjemedlemmarnas förnamn och adress.

2. Om sig själv uppgav den polske flyktingen följande: Han hade varit medlem av en antikommunistisk studentorganisation och därför 1952 blivit dömd till 15 års straffarbete. Den 5 november 1952 hade han kommit till ovan nämnda koncentrationsläger Biala 413 och där hört kända Johansson. Genom att polske presidenten gjort en framställning om att polska fångar måtte få överföras till Polen, hade han frigivits den 1 maj i år. Den 20 samma månad hade han anlänt till Polen. (Enligt främlingspolisen - se nedan - hade han vid ankomsten till Polen satts i fängelse där /Wisnicz/, från vilket han senare sluppit ut.) Hans avsikt hade varit att, i enlighet med sitt löfte till Johansson, redan under sin vistelse där sätta sig i förbindelse med svenska ambassaden i Warszawa. Han hade emellertid varit rädd för att han kunde vara skuggad, varför han avstått därifrån. Den 29 juli hade han flytt till Östtyskland. Två av hans kompaner skulle härvid ha skjutits, medan han själv klarat sig över gränsen. Från Östtyskland hade han sedan tagit sig vidare över till Västtyskland och därifrån till Belgien, där han för fem veckor sedan fått politisk asyl.

Vederbörande har anhållit att om möjligt ej få sitt namn nämnt, detta särskilt som den belgiska säkerhetspolisen varnat honom för att för vem det vara månde omämnas, att han varit i ryk fångenskap och rymt från Polen till västsidan. (Hans namn i lidge synes ha anskaffats genom polisens föreorg.) För beskickningen har han uppgivit sitt fullständiga namn, födelseår m.m. samt företett provisorisk "attestation d'immatriculation". Då - såsom nämnts - vederbörande enträget hemställt om att få vara anonym, lägger jag i avvaktan på en första reaktion från Stockholm en MI med dessa uppgifter i hänsyn här.

Vid personligt besök i dag hos chefen för främlinge-

.../...

polisen har jag kunnat verifiera, att vederbörande inkommit till landet vid uppgiven tid och för vederbörande belgiska myndigheter lämnat motsvarande uppgifter om sin person. Han har givits provisorisk flyktningstatus. Sedan sedvanliga undersökningar slutförts - ^{och} om intet speciellt ofördelaktigt skulle uppdagas om honom - känner han att utrustas med sedvanligt flyktingsdokument.

Det är givetvis oskäligt att avgiva något egentligt omdöme om personen i fråga. Han utvisade diverse olika skador, och det synes ganska troligt, att han under längre tid utsatt stora omständigheter och dålig behandling. Huruvida han härav mentalt kan ha påverkats, att han fabulerat vissa av uppgifterna, kan jag ej bedöma. Jag har emellertid ej velat underlåta att inrapportera ovanstående till departementet. Skulle något uppkomma som ger vid handen, att polackens upplysningar äro grundade, torde vi ha möjlighet att på nytt taga kontakt med honom.

Som en personlig reflexion skulle jag vilja tillägga, att skulle min interlokutör ha kunnat fritt uppfinna alla detaljer i sin berättelse och på sätt som skett, utan tvivel, tillfredsställande besvara mina kontrollfrågor, ibland på tysk ibland på franska eller engelska, så måste han besitta en ganska ovanlig form av fabuleringsförmåga. Jag har intrycket, att personen i fråga i detta stycke är seriös.

(Signo Lillichöök)

Leifland/BB

Stockholm September 1960.19

~~Personligt och strängt förtroligt.~~

2 bil N:o

BIL.

INK. D. N:o

AVD.

GR.

MÅL.

Ärade Broder,

./.

Härmed ber jag få översända avskrift av ett motförslag från släktingarnas sida beträffande skrivelse i Wallenberg-ärendet. För att underlätta en jämförelse mellan de båda utkasterna har dessa uppställts jämsides i olika spalter, varvid de av släktingarna önskade ändringarna understrukits med bläck.

./.

P.M.

30/9-60

Några preliminära reflektioner som jag gjort - närmast såsom grundval för en föredragning för Sverker Åström i morgon eller på söndag - närslutes också.

Jag vill slutligen nämna att släktingarna beviljats företräde för statsminister Erlander på måndag (den 5) kl. 15.00.

(Leif Leifland)

Envoyén Lundberg,

L.K.A.B.,

S t o c k h o l m.

Exp med bud 2/9 - 60 Jfed

Kommentarer till advokat Nissers utkast.

1) Den mest betydelsefulla skillnaden mellan UD:s och Nissers utkast är att Nisser icke nämner något om justitierådets utlåtande. En skrivelse enligt Nissers förslag har alltså intet att säga utöver vad vi redan sagt ryssarna. Vad som tillkommit efter den 17 juli 1959 - och vad vi alltså hänger upp en ny framställning på - är ju just justitierådets utlåtande. Anledningen till att släktingarna vill slopa utlåtandet är säkert reservationen i detta ("ehuru utredningen icke innefattar full bevisning"). Enligt släktingarna föreligger ju full och absolut vatten-tät bevisning för att Wallenberg fanns i Vladimir i början av 50-talet.

2) På några ställen har något ord ändrats eller utelämnats, så att Nissers utkast får en mer kategorisk karaktär. Exempel: I UD:s utkast sägs att vissa fakta tyder på den i det ryska memorandum den 6 februari 1957 dragna slutsatsen "han ha varit förhått". Enligt Nisser tyder dessa fakta på att slutsatsen "varit förhått". Och sista stycket i UD:s utkast (med en hänvisning om ny utredning) ersätts med en förhoppning att Raoul Wallenberg "skall återbördas" till Sverige och familjen.

3) Två hänvisningar görs i Nissers utkast till Dekanosevs och fru Kollontays meddelande på våren 1945 att R.W. befunnit sig i Ryssland. Avsikten är väl att man härigenom vill - utöver genom hänvisningen till memorandum av februari 1957 - fastslå det faktum att R.W. befunnit sig i Ryssland och att detta också vid olika tidpunkter erkänts av ryssarna.

x x x

Någon anledning att tillkännagå familjens önskemål beträffande punkterna 1 och 2 synes icke finnas. Slutar

den hänvisningen till justitierådets utlåtande, hänger -
såsom ovan sagts - den nya framställningen i luften;
intet sägs då som inte sagts tidigare. De av släkting-
arna önskade skärpningarna på några ställen synes inte
befogade och saknar stöd i justitierådets värdering av
bevismaterialet. (Att släktingarna inte önskat ytter-
ligare skärpningar och flera mer kategoriska vändningar,
tyder på att Philipp inte haft något avgörande inflytande
vid koncipieringen av utkastet). Den av släktingarna
önskade hänvisningen till de ryska meddelandena på våren
1945 kan man väl kanske infoga i utkastet i mera utförd
form än som skett i UD:s utkast, men i så fall väl endast
på ett ställe, exempelvis i första stycket.

Stockholm den 30 augusti 1960.

(Helf Leifland)

Leifland/BN.
ang. Raoul Wallenberg.

STOCKHOLM 19
Stockholm den 5 september 1960.
Personligt och strängt förtroligt.

INK. D. N:o

AVD. P	GR. 2	MÅL. Eu
--------	-------	---------

Ärade Broder,

Vid dagens sammanträde hos Statsministern nåddes ingen definitiv enighet om utformningen av brevet till Chrusjtjev. Statsministern ställde i utsikt att överväga och med sina kolleger diskutera en lydelse, som på vissa väsentliga punkter tillmötesgår släktingarnas önskemål, bland annat såtillvida att intet skulle nämnas om justitierådens utlåtande. Jag ber att få närsluta ett nytt, efter Statsministerns direktiv utarbetat utkast.

Därest Du har några kommentarer, är vi givetvis tacksamma få del av dem. Jag har personligen inte övertygats om att vi bör släppa huvudtanken i vårt utkast, d.v.s. att använda justitierådens utlåtande.

(Leif Leifland)

Envoyén Lundberg,
IKAB,
Stockholm.

EXP 6/9

B. 2.

m. leud

Minors
dfu

U.D:s utkast den 5/9 1960.

Ni erinrar Eder måhända "fallet Raoul Wallenberg" som under många år diskuterats mellan utrikesministerierna i våra bägge länder. Wallenberg var en svensk diplomatisk tjänsteman, som hade sin verksamhet i Budapest under de senare krigsåren. I samband med de sovjetiska styrkornas ockupation av staden i krigets slutskede påträffade dessa Wallenberg och tog honom under sitt beskydd, varom den svenska regeringen erhöll meddelande den 16 januari 1945. Några månader senare meddelade även Sovjets ambassadör i Stockholm dåvarande utrikesminister Günthers maka, att Wallenberg fanns i livet i Sovjetunionen och behandlades väl.

På tiden gick utan ytterligare meddelanden från de sovjetiska myndigheterna gjorde svenska utrikesdepartementet ett stort antal diplomatiska démarcher för att få Wallenberg befriad och hemskickad till Sverige.

Svaren blev under många år, att han inte fanns i Sovjetunionen.

Vid mitt besök i Sovjetunionen mars-april 1956 utverkade jag vid samtal med Eder och några av Edra kolleger, att ytterligare efterforskningar skulle verkställas angående Wallenbergs öde. I ett memorandum av den 6 februari 1957 meddelade sedermera det sovjetiska utrikesministeriet resultatet av gjorda efterforskningar

Detta sades i korthet vara att på grund av ett visst dokument som påträffade "den slutsatsen bör dragas att Raoul Wallenberg avled i juli 1947" i ett sovjetiskt fängelse.

Vissa fakta, som efter mottagandet av detta memorandum kommit i dagen, tyder på att den i memorandum dragna slutsatsen kan ha varit förhastad. Jag ser det som en allvarlig plikt för den svenska regeringen och mig såsom regeringschef att icke underlåta något som kan ~~leda till Wallenbergs hemvändande till Sverige~~. Därför tillåter jag mig att personligen vända mig till Eder i saken. Vad jag vill hemställa om är att Ni, Herr Ministerpresident, föranstaltar om att ytterligare efterforskningar anställas.

Först några ord om det senaste meningsutbytet mellan våra utrikesministerier.

Den 9 februari 1959 överlämnade Sveriges ambassadör i Moskva Rolf Sohlman en note till det sovjetiska utrikesdepartementet med en hemställan att en undersökning måtte göras för att fastställa, huruvida Wallenberg efter år 1947 vistats i Vladimir-fängelset. Sedan det sovjetiska utrikesministeriet den 6 mars 1959 meddelat, att det vidtagit sådana undersökningar men att dessa icke bringat i dagen några nya uppgifter, överlämnade ambassadör Sohlman den 17 juli 1959 preciserade uppgifter om det bevismaterial, som låg till grund för den svenska framställningen den 9 februari 1959.

Det var min förhoppning att på grundval av detta bevismaterial få tillfälle diskutera Wallenberg-frågan med Eder vid det besök, som den svenska regeringen in-

Ö bringa
öklad vändhet
över Wallen-
bergs öke

bjudit Eder att avlägga i Sverige förra året, men som till vårt djupa beklagande då icke kom till stånd utan uppsköts till en senare, för båda parter läglig tidpunkt. Bevismaterialet omfattar ett stort antal uppteckningar av utsagor av personer, som tidigare befunnit sig i sovjetisk fångenskap, ävensom av andra upptecknade utsagor och andra handlingar. Jag har efter den 17 juli 1959 ytterligare låtit granska materialet. Granskningen visar, att de uppteckningar, varpå svenska regeringen stödde sin framställning till den sovjetiska regeringen förra året (1959), äro gjorda med stor omsorg och icke föranleder till antagandet, att utsagorna tillkommit efter ledande frågor eller under andra omständigheter, som kunnat påverka innehållet. Utsagorna innehålla ett stort antal uppgifter, vilkas riktighet kunnat kontrolleras, och de stödja varandra.

Såsom redan ambassadör Sohlman framhöll den 17 juli 1959, då han överlämnade närmare uppgifter om bevismaterialet till det sovjetiska utrikesministeriet, måste man på svensk sida fästa stor vikt vid utsagor av en så preciserad karaktär, vilka oberoende av varandra talar om att Wallenberg under förra hälften av 1950-talet vistats i en viss avdelning av ett visst fängelse.

Då jag vänder mig till Eder personligen i stället för att anmoda det svenska utrikesdepartementet att eventuellt fortsätta meningsutbytet på diplomatisk väg, har detta sin grund i fallets exceptionella och humanitärt ömmande natur. Efter de inledningsvis nämnda med-

delandena på våren 1945 har vederbörande sovjetiska myndigheter, trots att Wallenberg såsom diplomat tillhörande ett neutralt land varit berättigat till diplomatisk immunitet, under denna följande år ända till februari 1957 icke lämnat några som helst uppgifter om honom. Denna omständighet har enligt ovannämnda memorandum den 6 februari 1957 berott på att vissa förutvarande ledare för säkerhetsorganen under en följd av år lämnat Sovjets utrikesministerium oriktiga uppgifter om Wallenberg.

Det är nu min varma förhoppning att Ni, Herr Ministerpresident, personligen ville intressera Eder för denne förtjänte svenske medborgares och diplomats öde och, i enlighet med vad jag ovan sagt, föranstalta om ytterligare efterforskningar.

Med utmärkt högaktning

Artinman
dfw
UD:s utkast

Ni erinrar Eder måhända "fallet Raoul Wallenberg", som under många år diskuterats mellan utrikesministerierna i våra bägge länder. Wallenberg var en svensk diplomatisk tjänsteman, som hade sin verksamhet i Budapest under de senare krigsåren. I samband med de sovjetiska styrkornas ockupation av staden i krigets slutskede omhändertogs Wallenberg av dessa styrkor, varom svenska regeringen erhöll meddelande.

Svenska utrikesdepartementet utgick från antagandet, att Wallenberg förts till Sovjetunionen och där hölls i fängsligt förvar och gjorde ett stort antal diplomatiska démarcher för att få honom befriad och hemskickad till Sverige.

Svaren blev under många år, att han inte fanns i Sovjetunionen.

5/9-60
Adv.Nissers utkast

Ni erinrar Eder måhända "fallet Raoul Wallenberg", som under många år diskuterats mellan utrikesministerierna i våra bägge länder. Wallenberg var en svensk diplomatisk tjänsteman, som hade sin verksamhet i Budapest under de senare krigsåren. I samband med de sovjetiska styrkornas ockupation av staden i krigets slutskede påträffade dessa Wallenberg och tog honom under sitt beskydd, varom v.utrikesminister Dekanosov den 16 januari 1945 meddelade den svenska regeringen. Några månader senare meddelade Sovjets ambasadör i Stockholm att Wallenberg fanns i livet i Sovjetunionen och behandlades väl.

Då tiden gick utan ytterligare meddelanden från de sovjetiska myndigheterna gjorde svenska utrikesdepartementet ett stort antal diplomatiska démarcher för att få Wallenberg hemskickad till Sverige.

Svaren blev under många år, att han inte fanns i Sovjetunionen.

Vid mitt besök i Sovjetunionen

mars-april 1956 utverkade jag vid samtal med Eder och några av Edra kolleger, att ytterligare efterforskningar skulle verkställas angående Wallenbergs öde. I ett memorandum den 6 februari 1957 meddelade sedermera det sovjetiska utrikesministeriet resultatet av gjorda efterforskningar. Detta sader i korthet vara att på grund av visst dokument som påträffats "den slutsatsen bör dragas, att Raoul Wallenberg avled i juli 1947" i ett sovjetiskt fängelse.

Vissa fakta som efter mottagandet av detta memorandum kommit i dagen tyder på att den i memorandum dragna slutsatsen kan ha varit förhastad. Den vikt som opinionen i Sverige tillmäter fallet Wallenberg gör det till en plikt för svenska regeringen att icke underlåta något som kan bringa ökad klarhet över hans öde. Jag tillåter mig därför att personligen vända mig till Eder i saken. Vad jag vill hemställa om är att Ni, Herr Ministerpresident, föranstaltar om att ytterligare efterforskningar anställas.

Vid mitt besök i Sovjetunionen

mars-april 1956 utverkade jag vid samtal med Eder och några av Edra dåvarande medarbetare, att ytterligare efterforskningar skulle verkställas angående Wallenbergs öde. I ett memorandum av den 6 februari 1957 meddelade sedermera det sovjetiska utrikesministeriet resultatet av gjorda efterforskningar. Detta sades i korthet vara att på grund av en handskriven rapport som påträffats "den slutsatsen bör dragas att Raoul Wallenberg avled i juli 1947" i ett sovjetiskt fängelse.

Vissa fakta som efter mottagandet av detta memorandum kommit i dagen tyder på att den i memorandum dragna slutsatsen varit förhastad. Jag ser det som en oavvislig och allvarlig plikt för den svenska regeringen och mig såsom regeringschef att icke underlåta något som kan leda till Wallenbergs hemsändande till Sverige. Därför tillåter jag mig att personligen vända mig till Eder i saken. Vad jag vill hemställa om är att Ni, Herr Ministerpresident, föranstalter om att ytterligare efterforskningar anställas.

Först några ord om det senaste meningsutbytet mellan våra utrikesministerier.

Den 9 februari 1959 överlämnade Sveriges ambassadör i Moskva Rolf Sohlman en note till det sovjetiska utrikesdepartementet med en hemställan, att en undersökning måtte göras för att fastställa, huruvida Wallenberg efter år 1947 vistats i Vladimir-fängelset. Sedan det sovjetiska utrikesministeriet den 6 mars 1959 meddelat, att det vidtagit sådana undersökningar men att dessa icke bringat i dagen några nya uppgifter, överlämnade ambassadör Sohlman den 17 juli 1959 preciserade uppgifter om det bevismaterial, som låg till grund för den svenska framställningen den 9 februari 1959.

Det var min förhoppning att på grundval av detta bevismaterial få tillfälle diskutera Wallenberg-frågan med Eder vid det besök, som den svenska regeringen inbjudit Eder att avlägga i Sverige förra året, men som till vårt

Först några ord om det senaste meningsutbytet mellan våra utrikesministerier.

Den 9 februari 1959 överlämnad Sveriges ambassadör i Moskva Rolf Sohlman en note till det sovjetiska utrikesdepartementet med en hemställan att en undersökning måtte göras för att fastställa, huruvida Wallenberg efter år 1947 vistats i Vladimir-fängelset. Sedan det sovjetiska utrikesministeriet den 6 mars 1959 meddelat, att det vidtagit sådana undersökningar men att dessa icke bringat i dagen några nya uppgifter, överlämnade ambassadör Sohlman i en note den 17 juli 1959 preciserade uppgifter om det bevismaterial, som låg till grund för den svenska framställningen den 9 februari 1959. Till Eder personlige upplysning bifogas en avskrift av denna note efter vars överlämnande ingenting hörts från de sovjetiska myndigheterna.

Det var min förhoppning att på grundval av detta bevismaterial få tillfälle diskutera Wallenberg-frågan med Eder vid det besök, som den svenska regeringen inbjudit Eder att avlägga i Sverige förra året, men som

djupa beklagande då icke kom till
stånd utan uppskötts till en senare
för båda parter läglig tidpunkt.

Det bevismaterial, som låg till
grund för den svenska regeringens fram-
ställning förrävåren, har sedermera yt-
terligare prövats på svensk sida. Bland
annat har utsagorna ingående granskats
av två framstående svenska domare, f.d.
medlemmar av Högsta Domstolen. I det ut-
låtande, som dessa avgivit, heter det
att de uppteckningar, varpå svenska re-
geringen stödde sin framställning till
den sovjetiska regeringen förra året
(1959), är gjorda med stor omsorg och
icke föranleder till antagandet, att ut-
sagorna tillkommit efter ledande frågor
eller under andra omständigheter, som
kunnat påverka innehållet. Utredningen
lste enligt utlåtandet efter svensk
rätt - ehuru den icke innefattar full
bevisning i förevarande hänseende -
anses göra samolikt, att Wallenberg
varit vid liv åtminstone i början av
1950-talet och då befunnit sig i
fängelse i Vladimir.

till vårt djupa beklagande då icke
kom till stånd utan uppskötts till en
senare för båda parter läglig tid-
punkt.

Bevismaterialet omfattar ett
stort antal uppteckningar av utsagor
av personer, som tidigare befunnit si
i sovjetisk fångenskap, ävensom av
andra upptecknade utsagor och andra
handlingar.

Utsagorna hava avgivits av
finska, franska, schweiziska, tyska
och österrikiska medborgare samt av
statslösa personer. De flesta utsa-
gorna hava avgivits inför tjänstemän
vid den svenska utrikesförvaltning-
en eller den svenska statspolisen.
Jag har efter den 17 juli 195 yt-
terligare låtit granska och pröva
materialet samt kan försäkra Eder
att de uppteckningar, varpå svenska
regeringen stödde sin framställning
till den sovjetiska regeringen förra
året (1959), äro gjorda med stor
omsorg och icke föranleder till an-
tagandet, att utsagorna tillkommit
efter ledande frågor eller under
andra omständigheter, som kunnat på-
verka innehållet. Utsagorna inne-

Såsom redan ambassadör Sohlman framhöll den 17 juli 1959, då han överlämnade närmare uppgifter om bevismaterial till det sovjetiska utrikesministeriet, måste man på svensk sida fästa stor vikt vid utsagor av en så preciserad karaktär, vilka oberoende av varandra talar om att Wallenberg under vissa år på 1950-talet vistats i en viss avdelning av ett visst fängelse. Genom det utlåtande, som avgivits av två framstående svenska jurister, har svenska regeringen styrkts i sin uppfattning, att det icke förefaller sannolikt, att samtliga utsagor skulle vara att tillskriva namnförväxlingar eller minnesfel. Det må i detta sammanhang tillåtas mig att understryka, att den sovjetiska regeringen i sitt förutnämnda memorandum den 6 februari 1957 icke anfört annat än att på grund av vad tidigare i detta memorandum sagts, "den slutsatsen bör dragas", att Wallenberg avled i juli 1947.

Då jag vänder mig till Eder personligen i stället för att anmoda det svens-

hålla ett stort antal uppgifter, vilkas riktighet kunnat kontrolleras, och de stödjande varandra.

Såsom redan ambassadör Sohlman framhöll den 17 juli 1959, då han överlämnade närmare uppgifter om bevismaterial till det sovjetiska utrikesministeriet, måste man på svensk sida fästa stor vikt vid utsagor av en så preciserad karaktär, vilka oberoende av varandra talar om att Wallenberg under första hälften av 1950-talet vistats i en viss avdelning av ett visst fängelse.

Då jag vänder mig till Eder personligen i stället för att anmo-

ka utrikesdepartementet att eventuellt fortsätta meningsutbytet på diplomatisk väg, har detta sin grund i fallets exceptionella och humanitärt ömmande natur. Den omständigheten att under många år, från 1945 till februari 1957, inga som helst uppgifter kunde erhållas om Wallenberg, trots att han såsom diplomat tillhörande ett neutralt land varit berättigad till diplomatisk immunitet, har också skapat åtskillig undran och oro hos den svenska allmänheten.

da det svenska utrikesdepartementet att eventuellt fortsätta meningsutbytet på diplomatisk väg, har detta sin grund i fallets exceptionella och humanitärt ömmande natur. Efter v. utrikesminister Dekanosovs och Sovjets ambassadörs meddelande 1945 har vederbörande sovjetiska myndigheter, trots att Wallenberg såsom diplomat tillhörande ett neutralt land varit berättigad till diplomatisk immunitet, under därpå följande år ända till februari 1957 icke lämnat några som helst uppgifter om honom. Denna omständighet har enligt ovannämnda memorandum den 6 februari 1957 berott på att vissa förutvarande ledare för säkerhetsorganen under en följd av år lämnat Sovjets utrikesministerium oriktiga uppgifter om Wallenberg.

Min varma förhoppning är nu att Ni personligen, Herr Ministerpresident, vil- le i de svensk-sovjetiska förbindelser- nas intresse ge direktiv för en ny full- ständig utredning ägnad att slutgiltigt klarlägga fallet Wallenberg.

Jag ber Eder nu, Herr Minister- president, såsom högsta chef för alla sovjetiska myndigheter att Ni personligen ville taga Eder an Wallenbergs sak och jag hoppas att med Eder vänskapliga hjälp denne fö- tjänste svenske medborgare och diplo- mat skall återbördas till sitt land och sin familj.

Med utmärkt högaktning

Med utmärkt högaktning

U.D:s utkast den 5/9 1960.

Ni erinrar Eder måhända "fallet Raoul Wallenberg", som under många år diskuterats mellan utrikesministerierna i våra bägge länder. Wallenberg var en svensk diplomatisk tjänsteman, som hade sin verksamhet i Budapest under de senare krigsåren. I samband med de sovjetiska styrkornas ockupation av staden i krigets slutskede påträffade dessa Wallenberg och tog honom under sitt beskydd, varom den svenska regeringen erhöll meddelande den 16 januari 1945. Några månader senare meddelade även Sovjets ambassadör i Stockholm dåvarande utrikesminister Günthers maka, att Wallenberg fanns i livet i Sovjetunionen och behandlades väl.

Då tiden gick utan ytterligare meddelanden från de sovjetiska myndigheterna gjorde svenska utrikesdepartementet ett stort antal diplomatiska démarcher för att få Wallenberg befriad och hemskickad till Sverige.

Svaren blev under många år, att han inte fanns i Sovjetunionen.

Vid mitt besök i Sovjetunionen mars-april 1956 utverkade jag vid samtal med Eder och några av Edra ^{medarbetare,} kolleger, att ytterligare efterforskningar skulle verkställas angående Wallenbergs öde. I ett memorandum av den 6 februari 1957 meddelade sedermera det sovjetiska utrikesministeriet resultatet av gjorda efterforskningar.

Detta sades i korthet vara att på grund av ett visst dokument som påträffats "den slutsatsen bör dragas att Raoul Wallenberg avled i juli 1947" i ett sovjetiskt fängelse.

Vissa fakta, som efter mottagandet av detta memorandum kommit i dagen, tyder på att den i memorandum dragna slutsatsen kan ha varit förhastad. Jag ser det som en allvarlig plikt för den svenska regeringen och mig såsom regeringschef att icke underlåta något som kan ^{bringa till} ~~leda till~~ ^{ett över hans öfte} Wallenbergs hemsändande till Sverige. Därför tillåter jag mig att personligen vända mig till Eder i saken. Vad jag vill hemställa om är att Ni, Herr Ministerpresident, föranstaltar om att ytterligare efterforskningar anställas.

Först några ord om det senaste meningsutbytet mellan våra utrikesministerier.

Den 9 februari 1959 överlämnade Sveriges ambassadör i Moskva Rolf Sohlman en note till det sovjetiska utrikesdepartementet med en hemställan att en undersökning måtte göras för att fastställa, huruvida Wallenberg efter år 1947 vistats i Vladimir-fängelset. Sedan det sovjetiska utrikesministeriet den 6 mars 1959 meddelat, att det vidtagit sådana undersökningar men att dessa icke bringat i dagen några nya uppgifter, överlämnade ambassadör Sohlman den 17 juli 1959 preciserade uppgifter om det bevismaterial, som låg till grund för den svenska framställningen den 9 februari 1959.

Det var min förhoppning att på grundval av detta bevismaterial få tillfälle diskutera Wallenberg-frågan med Eder vid det besök, som den svenska regeringen in-

bjudit Eder att avlägga i Sverige förra året, men som till vårt djupa beklagande då icke kom till stånd utan uppsköts till en senare, för båda parter läglig tidpunkt

Bevismaterialet omfattar ett stort antal uppteckningar av utsagor av personer, som tidigare befunnit sig i sovjetisk fångenskap, ävensom av andra upptecknade utsagor och andra handlingar. [Jag har efter den 17 juli 1959 ytterligare låtit granska materialet. Granskningen visar, att de uppteckningar, varpå svenska regeringen stödde sin framställning till den sovjetiska regeringen förra året (1959), äro gjorda med stor omsorg och icke föranleder till antagandet, att utsagorna tillkommit efter ledande frågor eller under andra omständigheter, som kunnat påverka innehållet. Utsagorna innehålla ett stort antal uppgifter, vilkas riktighet kunnat kontrolleras, och de stödjå varandra.]

Såsom redan ambassadör Sohlman framhöll den 17 juli 1959, då han överlämnade närmare uppgifter om bevismaterialet till det sovjetiska utrikesministeriet, måste man på svensk sida fästa stor vikt vid utsagor av en så preciserad karaktär, vilka oberoende av varand talar om att Wallenberg under förra hälften av 1950-talet vistats i en viss avdelning av ett visst fängelse

Då jag vänder mig till Eder personligen i stället för att anmoda det svenska utrikesdepartementet att eventuellt fortsätta meningsutbytet på diplomatisk väg, har detta sin grund i fallets exceptionella och humanitärt ömmande natur. Efter de inledningsvis nämnda med-

H Materialet har redan flera gånger granskats i svensk rätts. Bland annat har uttalanden i samband med granskning av vissa framstående svenska domare, f. d. medlemmar av Högsta domstolen, beaktats och det har utkommit ett

Q De har funnit att utredningen måste efter svensk rätt anse som sannolikt, att Wallenberg varit vid his återvändande i början av 1950-talet och vi befunnit sig i fängelse i Vladimir.

delandena på våren 1945 har vederbörande sovjetiska myndigheter, trots att Wallenberg såsom diplomat tillhörande ett neutralt land varit berättigat till diplomatisk immunitet, under därpå följande år ända till februari 1957 icke lämnat några som helst uppgifter om honom. Denna omständighet har enligt ovannämnda memorandum den 6 februari 1957 berott på att vissa förutvarande ledare för säkerhetsorganen under en följd av år lämnat Sovjets utrikesministerium oriktiga uppgifter om Wallenberg.

Det är nu min varma förhoppning att Ni, Herr Ministerpresident, personligen ville intressera Eder för denne förtjänte svenske medborgares och diplomats öde och [i enlighet med vad jag ovan sagt, föranstälta om ytterligare efterforskningar.]

Med utmärkt högaktning

*ge direktiv för en ny
fullständig utredning
med att antagligen
klargöra fallet Wallenberg.*

Arkiv
ffw

Utkast 9/9 1960.

Ni erinrar Eder måhända "fallet Raoul Wallenberg", som under många år diskuterats mellan utrikesministerierna i våra bägge länder. Wallenberg var en svensk diplomatisk tjänsteman, som hade sin verksamhet i Budapest under de senare krigsåren. I samband med de sovjetiska styrkornas ockupation av staden i krigets slutskede påträffade dessa Wallenberg och tog honom under sitt beskydd, varom den svenska regeringen erhöll meddelande den 16 januari 1945. Några månader senare meddelade även Sovjets ambassadör i Stockholm dåvarande utrikesminister Günthers maka, att Wallenberg fanns i livet i Sovjetunionen och behandlades väl.

Då tiden gick utan ytterligare meddelanden från de sovjetiska myndigheterna gjorde svenska utrikesdepartementet ett stort antal diplomatiska démarcher för att få Wallenberg hemskickad till Sverige.

Svaren blev under många år, att han inte fanns i Sovjetunionen.

Vid mitt besök i Sovjetunionen mars-april 1956 utverkade jag vid samtal med Eder och några av Edra medarbetare, att ytterligare efterforskningar skulle verkställas angående Wallenbergs öde. I ett memorandum av den 6 februari 1957 meddelade sedermera det sovjetiska utrikesministeriet resultatet av gjorda efterforskningar. Detta sades i korthet vara att på grund av ett visst dokument som påträffats "den slut-

satsen bör dragas att Raoul Wallenberg avled i juli 1947" i ett sovjetiskt fängelse.

Vissa fakta, som efter mottagandet av detta memorandum kommit i dagen, tyder på att den i memorandum dragna slutsatsen kan ha varit förhastad. Jag ser det som en allvarlig plikt för den svenska regeringen och mig såsom regeringschef att icke underlåta något som kan bringa klarhet över hans öde. Därför tillåter jag mig att personligen vända mig till Eder i saken. Vad jag vill hemställa om är att Ni, Herr Ministerpresident, föranstaltar om att ytterligare efterforskningar anställas.

Först några ord om det senaste meningsutbytet mellan våra utrikesministerier.

Den 9 februari 1959 överlämnade Sveriges ambassadör i Moskva Rolf Sohlman en note till det sovjetiska utrikesdepartementet med en hemställan att en undersökning måtte göras för att fastställa, huruvida Wallenberg efter år 1947 vistats i Vladimir-fängelset. Sedan det sovjetiska utrikesministeriet den 6 mars 1959 meddelat, att det vidtagit sådana undersökningar men att dessa icke bringat i dagen några nya uppgifter, överlämnade ambassadör Sohlman den 17 juli 1959 preciserade uppgifter om det bevismaterial, som låg till grund för den svenska framställningen den 9 februari 1959.

Det var min förhoppning att på grundval av detta bevismaterial få tillfälle diskutera Wallenberg-frågan med Eder vid det besök, som den svenska regeringen inbjudit Eder att avlägga i Sverige förra året, men som till vårt djupa beklagande då icke kom till stånd utan uppsköts till en senare, för båda parter läglig tidpunkt.

Bevismaterialet omfattar ett stort antal uppteckningar av utsagor av personer, som tidigare befunnit sig i sovjetisk fångenskap, ävensom av andra upptecknade utsagor och andra handlingar. Materialet har sedermera ytterligare prövats på svensk sida. Bland annat har utsagorna ingående granskats av två framstående svenska domare, f.d. medlemmar av Högsta Domstolen. De har vitsordat att de uppteckningar, varpå svenska regeringen stödde sin framställning till den sovjetiska regeringen förra året (1959), äro gjorda med stor omsorg och icke föranleder till antagandet, att utsagorna tillkommit efter ledande frågor eller under andra omständigheter, som kunnat påverka innehållet. De har funnit att utredningen måste efter svensk rätt anses göra sannolikt, att Wallenberg varit vid liv åtminstone i början av 1950-talet och då befunnit sig i fängelse i Vladimir.

Såsom redan ambassadör Sohlman framhöll den 17 juli 1959, då han överlämnade närmare uppgifter om bevismaterialet till det sovjetiska utrikesministeriet, måste man på svensk sida fästa stor vikt vid utsagor av en så preciserad karaktär, vilka oberoende av varandra talar om att Wallenberg under förra hälften av 1950-talet vistats i en viss avdelning av ett visst fängelse.

Då jag vänder mig till Eder personligen i stället för att anmoda det svenska utrikesdepartementet att eventuellt fortsätta meningsutbytet på diplomatisk väg, har detta sin grund i falllets exceptionella och humanitärt ömmande natur. Efter de inledningsvis nämnda meddelandena på våren 1945 har vederbörande sovjetiska myndigheter, trots att Wallenberg såsom diplomat tillhörande ett neutralt land varit berätti-

gad till diplomatisk immunitet, under därpå följande år ända till februari 1957 icke lämnat några som helst uppgifter om honom. Denna omständighet har enligt ovannämnda memorandum den 6 februari 1957 berott på att vissa förutvarande ledare för säkerhetsorganen under en följd av år lämnat Sovjets utrikesministerium oriktiga uppgifter om Wallenberg.

Det är nu min varma förhoppning att Ni, Herr Minister-president, personligen ville intressera Eder för denne förtjänste svenske medborgares och diplomats öde och ge direktiv för en ny fullständig utredning ägnad att äntligen klarlägga fallet Wallenberg.

Med utmärkt högaktning

Stockholm den 10 September 1960.¹⁹Strängt förtroligt

1 bil.

N:o

BIL.

INK. D. N:o

AVD.

GR.

MAL.

övers. Statsministerns
brev till Chrustjov.

Broder,

I anslutning till mitt handbrev den 16 augusti ber jag härmed få översända det av Statsministern undertecknade brevet till Chrustjov i Wallenberg-ärendet. Texten i brevet skiljer sig som Du finner på vissa avsnitt från den version som tidigare tillställts Dig. Jag får be Dig låta granska översättningen av den första versionen och bringa den à jour med den nya lydelsen.

Brevet bör, såsom jag nämnt i mitt brev den 16 augusti, överlämnas med den av Eder finslipade översättningen i ett slutet konvolut med note till sovjetiska utrikesdepartementet med hemställan om vidarebefordran till Chrustjov. Intet bör sägas i brevet om notens innehåll. Noten bör överlämnas först sedan Du telegrafiskt instruerats därom.

(Sverker Åström)

T.f. Chargé d'affaires Ryding, M o s k v a.

EXP.

10/9 - 1960

2)

STOCKHOLM		19
N:o		BIL.
INK. D. N:o		
AVD.	GR.	MÅL.

Ärade Herr Ministerpresident,

Ni erinrar Eder måhända "fallet Raoul Wallenberg", som under många år diskuterats mellan utrikesministerierna i våra bägge länder. Wallenberg var en svensk diplomatisk tjänsteman, som hade sin verksamhet i Budapest under de senare krigsåren. I samband med de sovjetiska styrkornas ockupation av staden i krigets slutskede påträffade dessa Wallenberg och tog honom under sitt beskydd, varom den svenska regeringen erhöll meddelande den 16 januari 1945. Några månader senare meddelade även Sovjets ambassadör i Stockholm dåvarande utrikesminister Günthers maka, att Wallenberg fanns i livet i Sovjetunionen och behandlades väl.

Då tiden gick utan ytterligare meddelanden från de sovjetiska myndigheterna gjorde svenska utrikesdepartementet ett stort antal diplomatiska démarcher för att få Wallenberg hemskickad till Sverige.

Svaren blev under många år, att han inte fanns i Sovjetunionen.

Vid mitt besök i Sovjetunionen mars-april 1956 utverkade jag vid samtal med Eder och några av Edra medarbetare, att ytterligare efterforskningar skulle verkställas angående Wallenbergs öde. I ett memorandum av den 6 februari 1957 meddelade sedermera det sovjetiska utrikesministeriet resultatet av gjorda efterforskningar, Detta sadet i korthet vara att på grund av ett visst dokument som påträffats "den slutsatsen bör dragas att Raoul Wallenberg avled i juli 1947" i ett sovjetiskt fängelse.

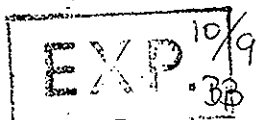
Vissa fakta, som efter mottagandet av detta memorandum kommit i dagen, tyder på att den i memorandum dragna slutsatsen kan ha varit

Hans Excellens

Herr N.S. Chrustjov,

Ordförande i De Socialistiska Rådsrepublikernas Unions Ministerråd,

M o s k v a.

förhastad. Jag ser det som en allvarlig plikt för den svenska regeringen och mig såsom regeringschef att icke underlåta något som kan bringa klarhet över hans öde. Därför tillåter jag mig att personligen vända mig till Eder i saken. Vad jag vill hemställa om är att Ni, Herr Ministerpresident, föranstaltar om att ytterligare efterforskningar anställas.

Först några ord om det senaste meningsutbytet mellan våra utrikesministerier.

Den 9 februari 1959 överlämnade Sveriges ambassadör i Moskva Rolf Sohlman en note till det sovjetiska utrikesdepartementet med en hemställan att en undersökning måtte göras för att fastställa, huruvida Wallenberg efter år 1947 vistats i Vladimir-fängelset. Sedan det sovjetiska utrikesministeriet den 6 mars 1959 meddelat, att det vidtagit sådana undersökningar men att dessa icke bringat i dagen några nya uppgifter, överlämnade ambassadör Sohlman den 17 juli 1959 preciserade uppgifter om det bevismaterial, som låg till grund för den svenska framställningen den 9 februari 1959.

Det var min förhoppning att på grundval av detta bevismaterial få tillfälle diskutera Wallenberg-frågan med Eder vid det besök, som den svenska regeringen inbjudit Eder att avlägga i Sverige förra året men som till vårt djupa beklagande då icke kom till stånd utan uppskötts till en senare, för båda parter läglig tidpunkt.

Bevismaterialet omfattar ett stort antal uppteckningar av utsagor av personer, som tidigare befunnit sig i sovjetisk fångenskap, ävensom av andra upptecknade utsagor och andra handlingar. Materialet har sedermera ytterligare prövats på svensk sida. Bland annat har utsagorna ingående granskats av två främstående svenska domare, f.d. medlemmar av Högsta Domstolen. De har vitsordat att de uppteckningar, varpå svenska regeringen stödde sin framställning till den sovjetiska regeringen förra året (1959), är gjorda med stor omsorg och icke föranleder till antagandet, att utsagorna tillkommit efter ledande frågor eller under andra omständigheter, som kunnat påverka innehållet. De har funnit att utredningen måste efter svensk rätt anses göra sannolikt, att Wallenberg varit vid liv åtminstone i början av 1950-talet och då befunnit sig i fängelse i Vladimir.

Såsom redan ambassadör Sohlman framhöll den 17 juli 1959, då han överlämnade närmare uppgifter om bevismaterialet till det sovjetiska utrikesministeriet, måste man på svensk sida fästa stor vikt vid utsagor av en så preciserad karaktär, vilka oberoende av varandra talar

om att Wallenberg under förra hälften av 1950-talet vistats i en viss avdelning av ett visst fängelse.

Då jag vänder mig till Eder personligen i stället för att anmoda det svenska utrikesdepartementet att eventuellt fortsätta meningsutbytet på diplomatisk väg, har detta sin grund i fallets exceptionella och humanitärt ömmande natur. Efter de inledningsvis nämnda meddelandena på våren 1945 har vederbörande sovjetiska myndigheter, trots att Wallenberg såsom diplomat tillhörande ett neutralt land varit berättigad till diplomatisk immunitet, under därpå följande år ända till februari 1957 icke lämnat några som helst uppgifter om honom. Denna omständighet har enligt ovannämnda memorandum den 6 februari 1957 berott på att vissa förutvarande ledare för säkerhetsorganen under en följd av år lämnat Sovjets utrikesministerium oriktiga uppgifter om Wallenberg.

Det är nu min varma förhoppning att Ni, Herr Ministerpresident, personligen ville intressera Eder för denne förtjänte svenske medborgares och diplomats öde och ge direktiv för en ny fullständig utredning ägnad att äntligen klarlägga fallet Wallenberg.

Med största högaktning

(Tage Erlander)

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

29/9 1960

Strängt förtroligt.

Politiska avdelningen

P.M.

ang. Wallenberg-affären.

Q *ju*
Vid ett lunchsamtal med sovjetiske förste ambassadsekreteraren Farafonov kom samtalet att beröra Wallenberg-affären. Ehuru det var hr Farafonov, som tog upp frågan, föreföll det knappast, som om han gjorde det i någon speciell avsikt utan närmast som en naturlig konsekvens av vissa allmänna frågor, som jag dryftade med honom.

aa *B*
Hr Farafonov förklarade, att han under 10 år på skandinaviska avdelningen i MID sysslat med Wallenberg-affären och därför väl kände den i alla dess aspekter. Han hade suttit i ministeriet bl.a. under statsminister Erlanders besök i Moskva och därvid handlagt såväl denna fråga som t.ex. utformningen av den gemensamma kommunikén. Man hade från MID:s sida för säkerhetspolisens framhållit, att ingen möda fick sparas för att få klarhet om W:s öde, enär det var tydligt, att de svensk-sovjetiska förbindelserna blev lidande av att de faktiska förhållandena kring Wallenbergs försvinnande icke kunnat klaras upp. Man hade sökt efter Wallenberg i alla tänkbara fängelser och läger, men många fakta hade härvid inte framkommit. Ehuru Beria och Abakumov varit kriminella element, hade de dock inte varit några dumbommar. Varje fånge diariefördes normalt, varvid åtskilliga data om hans brott etc. infördes. Beria och Abakumov hade emellertid förstört samtliga omnämningen av hundratals eller tusentals fångar, vilket man kunde se av att ifrågavarande diarienummer saknades. Detta gjorde att det var praktiskt taget omöjligt att konstatera, om vissa försvunna personer suttit i något fängelse.

./.

Beträffande Wallenberg hade emellertid läkaren vid, om jag förstod rätt, det "inre" Ljubljanka-fängelset skrivit ett brev, vari han meddelade, att en herr Wallenberg var död och frågade, hur man skulle förfara med hans kvarlevor. Tydligen hade icke hr Beria känt till detta papper, ty i så fall skulle säkerligen även det ha avlägsnats. Tyvärr var denne läkare numera död och man kunde således icke höra honom. Annars hade han säkert kunnat ge upplysningar av väsentligt intresse. Hr Farafonov var efter de omsorgsfulla undersökningar som gjorts för sin del absolut övertygad om, att Wallenberg icke mer var i livet, men han trodde inte att man någonsin skulle kunna få något absolut bevis för denna sak.

Med hänsyn till den stora betydelse för de svensk-sovjetiska förbindelserna, som man förstod att frågan hade i Sverige, hade man velat ge en så fullständig och sanningsenlig redogörelse som möjligt i den note, som på sin tid överlämnades till svenska regeringen. Det hade emellertid inte, underströk hr Farafonov, varit angenämt för sovjetiska regeringen och föranlett mycken tvekan att till en främmande regering avge den självbekännelse, som man gjort, men läget hade ansetts kräva detta.

Då jag påpekade för hr Farafonov, att vi fått i våra händer nytt material med trovärdiga vittnesmål från flera av varandra helt oberoende personer, genmälde hr Farafonov, att man naturligtvis skulle ge det den noggranna prövning som saken krävde, men han tvivlade på att något nytt av värde skulle komma fram och att dessa utsagor skulle kullkasta de slutsatser, till vilka sovjetiska myndigheter kommit.

Stockholm den 29 september 1960.

Bo Siegbahn
(Bo Siegbahn)

~~Original i arkivet "m"~~ 2) apr. 60

Dygl.

Svenske medborgaren legationsskreteraren vid kongl. Maj:ts beskickning i Budapest Saul Wallenberg togs i januari 1945 i sovjetiskt förvar och fördes därefter såsom fånge till Sovjetunionen.

I ett den 6 februari 1957 avlämnat memorandum har sovjetregeringen, under åberopande av vissa utredning, anfört att på grund av nämnda utredning den slutligen borde dragas, att Wallenberg avlidit i juli 1947.

Uppgifter hava exaktierat framkommit, enligt vilka Wallenberg skulle hava varit vid liv även efter nämnda tid och därvid befunnit sig i fängelse i Vladivostok.

Undertecknade hava i kongl. utrikesdepartementet tagit del av ett stort antal uppteckningar av utsagor av personer, som tidigare befunnit sig i sovjetiska fångenskap, liksom av andra upptecknade utsagor och andra handlingar.

Utsagorna hava avgivits av finska, franska, schweiziska, tyska och österrikiska medborgare samt av statslösa personer. De flesta uttågarna hava avgivits inför tjänstemän vid den svenska utrikesförvaltningen eller den svenska statspolisén.

Upppteckningarna äro gjorda med stor omsorg och förhålls icke till antagande, att uttågarnas tillkomst

efter ledande frågor eller under andra omständigheter, som kunnat påverka innehållet. Utgångarna innehåller ett stort antal uppgifter, vilkas riktighet kunnat kontrolleras, och de stöds varandra.

Enligt vår mening måste efter svenskt rätt den föreliggande utredningen - såsom den lade innehållet fall bevisning i förevarande händelse - anses göra sannolikt att Wallenberg varit vid liv stannade i början av 1950-talet och då befunnit sig i fångelse i Vladivostok.

Stockholm den 25 april 1960.

Ragnar Gyllensvärd
f.d. justitieråd och Högsta
domstolens ordförande

Per Santesson
f.d. justitieråd och
ordförande på avdelning
i Högsta domstolen